

TURİST REHBERİ ADAYLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE ÇEVRECİ TUTUM VE DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM DERİNALP

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
HAZİRAN – 2022**

TURİST REHBERİ ADAYLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE ÇEVRECİ TUTUM VE DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM DERİNALP
ORCID ID: 0000-0002-9037-2144

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI

Danışman
DoçDr. Sevda BİRDİR
ORCID ID: 0000-0002-1568-5837

MERSİN
HAZİRAN-2022

ÖZET

Turist rehberleri, yerli ve yabancı turistlere gezilen destinasyon hakkında bilgi veren, turun ilk aşamasından bitişine kadar, bağlı olduğu acentayı ve ülkesini en iyi şekilde temsil eden kişidir. Rehberlik mesleğinde insan faktörü anlamında en temel yapıtaşlarından birini oluşturan turist rehberi adayları, çevreyle oluşturdukları ilişki en büyük dengelerden biridir. Dolayısıyla, turist rehberi adaylarının ilerde elde edebilecekleri konum çok büyük bir öneme sahiptir. Turist rehberi adaylarının sahip oldukları kişilik özellikleri, almış oldukları eğitim doğrultusunda şekillenmekte ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler, uygulama gezileri ile zenginleşmektedir. Buradan hareketle, bu tez çalışması, turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacını taşımaktadır. Bu konu ile ilgili literatür ele alındığında, turist rehberlerinin ve rehber adaylarının kişilik özelliklerine ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu görülmüş, ancak, turist rehberlerinin ve rehber adaylarının çevre, çevreci tutum ve davranışları ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, bu tez çalışması ile literatürdeki bu boşluğu doldurmak amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yönteminde tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni, 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye’de lisans düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği eğitimi veren ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerinde eğitim alan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem seçiminde ise, evreni temsil edebilmesi açısından Türkiye’de 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında başarı sıralamalarına göre ilk ona giren ve Devlet Üniversitelerinin Turizm Fakültesi Turizm/Turist Rehberliği’nde eğitim alan öğrenci sayıları baz alınarak kota yöntemi uygulanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından 01 Aralık 2021-03 Ocak 2022 arasında çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmada, kota ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Toplam 422 anket toplanmış ve uygulamada veri olarak kullanılmıştır. Veriler, istatistik paket programına (SPSS) aktarılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, ortalama, standart sapma, çapraz tablolama, t-testi, ANOVA ve faktör analizi teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca, regresyon ve korelasyon analizlerinden de yararlanılmıştır. Araştırmada, yedi hipotez geliştirilmiş ve hipotezler test edilmiştir. Bulgulara göre, araştırmanın örneklemi oluşturan öğrencilerin, kişilik özelliklerinin beş alt boyutta toplandığı belirlenmiştir. Bu boyutlar literatüre paralel olarak dışadönüklük, duygusal dengelilik, deneyime açıklık, sorumluluk ve yumuşakbaşlılık olarak adlandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile “cinsiyet” ve “medeni durum”ları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Öte yandan, turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile “aylık gelirleri” ve “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasında ($r = -0,080$; $p > 0,05$) ve turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında ($r = 0,016$; $p > 0,05$) anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turist Rehberliği, Turist Rehberi Adayları, Kişilik Özellikleri, Çevreci Tutum, Çevre Davranışı.

Danışman: Doç. Dr. Sevda BİRDİR, Turizm Rehberliği Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

Tourist guides are the people who provide information about the destination visited to domestic and foreign tourists, and represent the agency and country they are affiliated with in the best way from the first stage to the end of the tour. Tourist guide candidates, who constitute one of the most basic building blocks in the sense of human factor in the guiding profession, are one of the greatest balances in the relationship they create with the environment. Therefore, the position that the tourist guide candidates can achieve in the future is of great importance. The personality traits of the tourist guide candidates are shaped in line with the education they have received, and the knowledge and skills for the profession are enriched with practice trips and experience. From this point of view, this thesis aims to determine the personality traits and environmentalist attitudes and behaviors of tourist guide candidates. When the literature on this subject is examined, it has been seen that the studies on the personality traits of tourist guides and guide candidates are limited, and no study has been found on the environment, environmental attitudes and behaviors of tourist guides and guide candidates. Therefore, with this thesis, it is aimed to fill this gap in the literature. The research was designed in the quantitative research method. The universe of the research was determined as the students who received education in the top 10 State Universities in Turkey in the 2021-2022 academic year. In the sample selection of the research, the quota method was applied based on the number of students who entered the top ten in Turkey in the 2021-2022 academic year and who received education in the Tourism Faculty Tourism / Tourist Guidance of the State Universities in order to represent the universe. Data were collected online by the researcher between 01 December 2021 and 03 January 2022. Quota and convenience sampling method was used in the research. A total of 422 questionnaires were collected and used as data in practice. The data were analyzed by transferring them to the statistical package program (SPSS). In the analysis of the data, mean, standard deviation, cross tabulation, t-test, ANOVA and factor analysis techniques were used. In addition, regression and correlation analyzes were also used. In the research, seven hypotheses were developed and the hypotheses were subjected to the relevant analysis. According to the findings, it was determined that the personality traits of the students forming the sample of the study were collected in five sub-dimensions. These dimensions are named as extraversion, emotional stability, openness to experience, responsibility and agreeableness in parallel with the literature. According to the results of the analysis, it was determined that there was no significant difference between the personality traits of the tourist guide candidates and their "gender" and "marital status". On the other hand, it has been determined that there are statistically significant differences between the personality traits of the tourist guide candidates and their "monthly income" and "willingness to do the profession after graduation". It was determined that there was no significant relationship between the personality traits of the tourist guide candidates and their environmentalist attitudes ($r = -0.080$; $p > 0.05$), and between the personality traits of the tourist guide candidates and their environmentalist behaviors ($r = 0.016$; $p > 0.05$).

Keywords: Tourist Guidance, Tourist Guide Candidates, Personality Traits, Environmental Attitude, Environmental Behavior.

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Sevda BİRDİR, Department of Tourism Guidance, Mersin University, Mersin.

TEŞEKKÜR

“Düzenim bozulur, hayatımın altı üstüne gelir diye endişe etme.
Nereden biliyorsun hayatın altının üstünden daha iyi olmayacağını.”
Şems-i Tebrizi

Bu yolda; yolumu aydınlatan, ihtiyaç duyduğumda her zaman yanımda olan, bu sürecin tüm aşamasında bilgisini, tecrübesini, değerli zamanını, ne zaman ihtiyacım olsa desteklerini asla esirgemeyen, benim için çok değerli danışmanım güler yüzü, anlayışı, sabrı için Sayın **Doç. Dr. Sevdâ SAHİLLİ BİRDİR**'e sonsuz teşekkürü bir borç bilirim. O'nun katkıları, vizyonu ve emeği olmasaydı ne yapardım bilemiyorum.

Çok değerli Tez Jüri Üyeleri Sayın **Dr. Öğretim Üyesi Lale YILMAZ** ve Sayın **Dr. Öğretim Üyesi Gizem ÇAPAR**'a, tezimi geliştirici fikir ve önerilerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca katkılarından dolayı çok değerli Hocam Sayın **Doç. Dr. Uysal YENİPİNAR**'a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında yanımda olan, desteklerini sonuna kadar hissettiğim, her zaman arkamda olan kıymetli ailem ve en değerlim annem **Hasibe DERİNALP**'e, babam **Ali DERİNALP**'e ve biricik kardeşim **Seyfi DERİNALP**'e sonsuz teşekkürlerimle.

Gizem DERİNALP

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problem İfadesi	2
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	3
1.4.1. Araştırmanın Modeli	3
1.4.2. Araştırmanın Hipotezleri	3
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Turist Rehberliğinin Tanımı	7
2.1.1. Dünya’da Turist Rehberliği	7
2.1.2. Türkiye’de Turist Rehberliği	8
2.1.3. Turist Rehberliği Mesleğinin Özellikleri	9
2.2. Turist Rehberliğine İlişkin Literatür Taraması	10
2.3. Turist Rehberinin Tanımı	11
2.3.1. Turist Rehberinin Sahip Olması Gereken Özellikler ve Beceriler	12
2.3.1.1. Anlatım Becerisi	13
2.3.1.2. İletişim Becerisi	13
2.3.1.3. İlk Yardım Becerisi	13
2.3.1.4. Yorumlama Becerisi	13
2.3.1.5. Espri Yapabilme Becerisi	14
2.3.1.6. Organizasyon Yapabilme Becerisi	14
2.3.1.7. Koordinasyon Sağlama Becerisi	14
2.3.1.8. Sorularla Başa Çıkabilme Becerisi	14
2.3.1.9. Kendilerini Yenileyebilme Becerisi	14
2.4. Turist Rehberinin Görevlerine İlişkin Literatür Taraması	15
2.5. Kişilik Kavramı	16
2.5.1. Kişiliğin Oluşumunu Etkileyen Faktörler	16
2.5.1.1. Kalıtım ve Bedensel Yapı Faktörleri	17
2.5.1.2. Aile Faktörü	17
2.5.1.3. Sosyo-Kültürel Özellikler	17
2.5.1.4. Sosyal Sınıf Faktörü	17
2.5.1.5. Coğrafi ve Fiziki Faktörler	18
2.5.1.6. Diğer Faktörler	18
2.6. Kişiliğin Üçlü Bileşeni	18
2.6.1. Karakter	18
2.6.2. Mizaç	18
2.6.3. Yetenekler	19
2.7. Kişilik Kuramları	19
2.7.1. Beş Faktör Kişilik Modeli	20

2.7.1.1. Dışadönüklük-İçedönüslük	21
2.7.1.2. Yumuşak Başlılık / Uyumluluk- Dikbaşlılık	21
2.7.1.3. Nevrotik/Duygusal Dengesizlik- Duygusal Denge	21
2.7.1.4. Sorumluluk/Özdenetim-Sorumsuzluk/Dağınıklık	21
2.7.1.5. Gelişime Açıklık/Deneyime Açıklık-Gelişmemişlik	22
2.8. Kişilik İle İlgili Literatür Taraması	22
2.9. Çevrenin Tanımı	23
2.9.1. Çevreye Yönelik Davranış	23
2.9.2. Çevreye Yönelik Tutum ve Bileşenleri	23
2.9.2.1. Bilişsel Bileşen	24
2.9.2.2. Duygusal Bileşen	24
2.9.2.3. Davranışsal Bileşen	24
2.9.3. Çevreye Yönelik Tutum ve Davranışla İlgili Literatür Taraması	25
3. YÖNTEM	27
3.1. Araştırmanın Türü	27
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	27
3.3. Veri Toplama Yöntemi	30
3.3.1. Anket Formunun Oluşturulması	30
3.3.2. Ön Test	33
3.3.3. Anketin Uygulanması	33
3.4. Kullanılan Veri Analiz Teknikleri	33
3.4.1. Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi	34
3.4.2. Ölçeklerin Geçerlilik Analizi	34
3.4.2.1. On Maddeli Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Geçerlilik Analizi	35
3.4.2.2. Çevre Tutum Ölçeğinin Geçerlilik Analizi	36
3.4.2.3. Çevre Davranış Ölçeğinin Geçerlilik Analizi	36
4. BULGULAR	38
4.1. Turist Rehberi Adayların Demografik Özellikleri	38
4.1.1. Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular	39
4.2. H1: Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özellikleri İle Kişilik Özellikleri Arasında Anlamlı Bir Farklılık Vardır.	39
4.3. H2: Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özellikleri İle Çevreci Tutumları Arasında Anlamlı Bir Farklılık Vardır.	44
4.7. H6: Turist Rehberi Adayların Kişilik Özelliklerinin, Çevreci Tutumları Üzerinde Etkisi Vardır.	52
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	54
KAYNAKLAR	61
EKLER	71
ÖZGEÇMİŞ	76

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Yürüten Devlet Üniversiteleri (İlk 10)	28
Tablo 3.2. Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği Eğitimi Yürüten Devlet Üniversitelerinin (İlk 10) Kota Oranları	29
Tablo 3.3. Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği Eğitimi Yürüten Devlet Üniversitelerinin (İlk 10) Kota Oranlarına Göre Toplanan Verilerin Dağılımı	29
Tablo 3.4. Çevre Davranış Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	37
Tablo 4.1. Turist Rehberi Adayların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	39
Tablo 4.2. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Cinsiyete Göre t-Testi Tablosu	40
Tablo 4.3. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Medeni Durumlarına Göre t-Testi Tablosu	40
Tablo 4.4. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Yaşlarına Göre ANOVA Tablosu	41
Tablo 4.5. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Okudukları Sınıfa Göre ANOVA Tablosu	42
Tablo 4.6. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Tablosu	43
Tablo 4.7. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Mezuniyetten Sonra Mesleği Yapma İsteğine Göre t-Testi Tablosu	43
Tablo 4.8. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Cinsiyetlerine Göre t-Testi Tablosu	44
Tablo 4.9. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Medeni Durumlarına Göre t-Testi Tablosu	45
Tablo 4.10. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Yaşlarına Göre ANOVA Tablosu	46
Tablo 4.11. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Okudukları Sınıfa Göre ANOVA Tablosu	47
Tablo 4.12. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Tablosu	48
Tablo 4.13. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Mezuniyetten Sonra Mesleği Yapma İsteğine Göre t-Testi Tablosu	48
Tablo 4.14. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Cinsiyetlerine Göre t-Testi Tablosu	49
Tablo 4.15. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Medeni Durumlarına Göre t-Testi Tablosu	49
Tablo 4.16. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Yaşlarına Göre ANOVA Tablosu	50
Tablo 4.17. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Okudukları Sınıfa Göre ANOVA Tablosu	50
Tablo 4.18. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Tablosu	51
Tablo 4.19. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Mezuniyetten Sonra Mesleği Yapma İsteğine Göre t-Testi Tablosu	51
Tablo 4.20. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Çevreci Tutumları Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	52
Tablo 4.21. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Çevreci Davranışları Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	52
Tablo 4.22. Turist Rehberi Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Çevreci Tutumlarına Etkisi	53
Tablo 4.23. Turist Rehberi Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Çevre Davranışına Etkisi	53

1. GİRİŞ

Turizm sektörü içerisinde sektörün bilgi ve donanımına sahip en önemli insan kaynağını turist rehberleri oluşturmaktadır. Turistler bilmedikleri farklı ülkeleri turist rehberlerinin önderliğinde, turist rehberlerinin bakış açılarıyla tanır. Turistler, keşfetmek istediği bu farklı bölgeleri deneyimlemek için her konuda yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu görevi layıkıyla yerine getirecek kişiler ise o ülkenin turist rehberleridir. Misafirlerin turlardan mutlu ayrılmasında en etkili olan unsurlardan biri, eğitilmiş turist rehberlerinin bilgi, beceri, çevreye karşı tutum ve çevreci yaklaşımları olduğu da belirtilmektedir (Çetin & Kızıllırmak, 2012: 308).

Turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreye karşı tutum ve davranışları bilinçli turist rehberleri açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında ise, bilinçli turizm, turizm endüstrisi, turist rehberleri ve çevre arasında etkileşimleri teşvik eder. Her turizm faaliyeti bu sayede bu topluluklar arasında karşılıklı bir değişim yoluyla kişisel gelişim yolu haline gelir.

Bu çalışma, beş bölüm olarak tasarlanmıştır. Birinci bölümde, araştırma problemi tanımlanarak, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın modeli ve hipotezleri, araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlamalarına yer verilmiştir. Tezin ikinci bölümü, konu ile ilgili alanyazına yönelik olup, kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu kapsamda; turist rehberliğinin ve turist rehberinin tanımları, turist rehberlerinin taşımaları gereken özellikler, kişilik kavramı ve kişiliğin oluşumu etkileyen faktörler, çevrenin tanımı ve çevreye yönelik tutum ve davranışlar ile ilgili alan yazın taramasına yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın yöntemi ele alınarak, araştırmanın türü, evren ve örneklemi, veri toplama yöntemi, veri toplama süreci, kullanılan veri toplama aracı, kullanılan veri analiz teknikleri, kullanılan ölçeklerin güvenirlik ve geçerlik analizlerine yönelik bilgiler yer almıştır. Dördüncü bölümde, araştırmaya yönelik yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde, turist rehberi adayların demografik özellikleri özetlenmiş ve hipotezler tek tek sınanarak, elde edilen bulgular yer almıştır. Beşinci ve son bölümde ise, araştırmaya yönelik elde edilen bulgulardan hareketle çıkarımlar elde edilerek öneriler sunulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların, turizm rehberliği eğitimi veren kurumlara, tur operatörleri, seyahat acentaları ve profesyonel turist rehberlerinin, turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ve çevre tutum ve davranışları hakkında bilgi sahibi olmaları ile ilgili yöneticilerin olumlu yansımalar elde edeceği düşünülmekte ve bu bilgileri etkili stratejiler ve kaliteli hizmetlerle birleştirilerek kullanmaları önerilmektedir.

1.1. Araştırmanın Problem İfadesi

Turist rehberi adayı, sektörün insan faktörü anlamında en temel yapıtaşlarından birini oluşturmaktadır. Turist rehberi adayının çevreyle oluşturduğu ilişki en büyük dengelerden biridir. Çevrenin tanımına bakıldığında ise çevre, insanların ve diğer canlıların tüm hayatları süresince ilişkilerini devam ettirdikleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde oldukları, fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam ve içinde yaşadığımız doğal ortamdır (Tıraş, 2012: 64). Bu bağlamda araştırmanın problemi, turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışları arasında farklılık var mı?, sorusundan hareketle oluşturulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışma, turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacını taşımaktadır. Ayrıca, araştırmanın bir alt amacı da, turist rehberleri adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışları arasında ilişki olup olmadığının ve turist rehberleri adaylarının kişilik özelliklerinin çevreci tutum ve davranışları üzerinde bir etkisi olup olmadığının belirlenmeye çalışılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

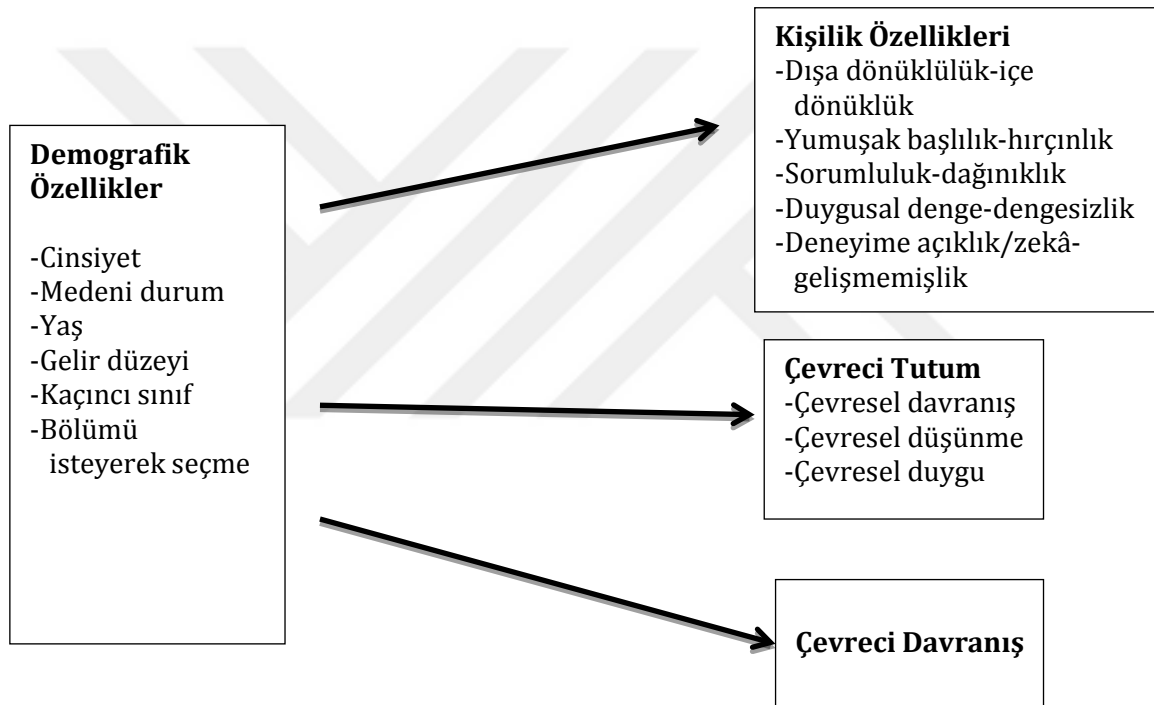
Turizm literatüründe turist rehberi adayları ve kişilik özelliklerine oldukça yer verilmektedir. Turist rehberi, turistin seyahati boyunca neredeyse en çok vakit geçirdiği kişidir. Turist rehberi, turistin kendisinden olan beklentilerini karşılayabilmeli ve sorumlu olduğu ülkesini temsil etmelidir. Bu bağlamda turist rehberi adayları kişisel özellikleri-çevreci tutum ve davranışları ilişkisi konuları araştırmanın önemine işaret etmektedir.

Turizm literatürü incelendiğinde; turist rehberlerinin ve rehber adaylarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan çalışmalar (Özoğul, 2017; Köroğlu, 2014; Özsoy & Tayfun, 2020; Temizkan & Özlem, 2019; Deveci, 2020) olmakla birlikte, turist rehberlerinin ve rehber adaylarının çevreci tutum ve davranışları ile ilgili çalışmalara rastlanamamıştır. Çevre ile ilgili yapılan çalışmalar (Alınacak, 2010; Değirmenci, 2020; Purutçuoğlu, 2008; Yaraş, Akın & Şakacı, 2011) incelendiğinde, turist rehberleri özelinde çevre ile ilintili çalışmaların olmadığı görülmüştür. Bu husus dikkate alınarak, bu tez çalışması ile literatürdeki bu boşluğu doldurmak amaçlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmanın profesyonel turist rehberleri olma yolunda olan turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin ve çevrelerine olan tutum ve davranışlarının belirlenmesi ile seyahat acenta yöneticilerine olumlu anlamda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

1.4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın temelini oluşturan problem sorusundan hareketle geliştirilen hipotezlerle, turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranış düzeyleri arasındaki ilişki test edilecektir. Bu bağlamda, katılımcıların demografik özelliklerine göre kişilik özellikleri, çevreci tutum ve davranışının farklılaştığı varsayımından hareketle aşağıdaki araştırma modeli oluşturulmuştur:

Şekil 1.1. Araştırma Modeli

1.4.2. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Turist rehberi adaylarının demografik özellikleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1a}: Turist rehberi adayların “cinsiyetleri” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1b}: Turist rehberi adayların “medeni durumları” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1c}: Turist rehberi adayların “yaşları” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1d}: Turist rehberi adayların “okudukları sınıf” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1e}: Turist rehberi adayların “aylık gelirleri” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1f}: Turist rehberi adayların “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₂: Turist rehberi adaylarının demografik özellikleri ile çevreci tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{2a}: Turist rehberi adaylarının “cinsiyetleri” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{2b}: Turist rehberi adaylarının “medeni durumları” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{2c}: Turist rehberi adaylarının “yaşları” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{2d}: Turist rehberi adayların “okudukları sınıf” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{2e}: Turist rehberi adayların “aylık gelirleri” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{2f}: Turist rehberi adayların “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₃: Turist rehberi adaylarının demografik özellikleri ile çevreci davranışları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{3a}: Turist rehberi adaylarının “cinsiyetleri” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{3b}: Turist rehberi adaylarının “medeni durumları” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{3c}: Turist rehberi adaylarının “yaşları” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{3d}: Turist rehberi adayların “okudukları sınıf” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{3e}: Turist rehberi adayların “aylık gelirleri” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_{3f}: Turist rehberi adayların “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H4: Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasında ilişki vardır.

H5: Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında ilişki vardır.

H6: Turist rehberi adayların kişilik özelliklerinin, çevreci tutumları üzerinde etkisi vardır.

H7: Turist rehberi adayların kişilik özelliklerinin, çevreci davranışları üzerinde etkisi vardır.

1.5. Varsayımlar

Varsayımlar, araştırmada doğru olarak kabul edilmiş genellemeler, yargılar olarak tanımlanmaktadır (Gurbetoğlu, 2018:14). Bu araştırma kapsamında varsayımlar aşağıdaki gibidir:

1- Anketi cevaplayan turist rehberi öğrencilerinin anketi dürüst ve mantıklı cevapladıkları varsayılmıştır.

2- Araştırmada kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklerin toplanan verilerin analizi için uygun olduğu varsayılmıştır.

3- Turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarının incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları, araştırma, 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye’de Turizm fakültelerinde Turizm/Turist Rehberliği eğitimi veren ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerinde eğitim alan öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Öte yandan, araştırmada kullanılan anket formunun Türkçe dili ile sınırlandırılması ve araştırmanın zaman ve maddi olanakları uygulamayı sınırlandırıcı faktörler olarak kabul edilmiştir. Diğer bir sınırlılık ise, araştırmada toplanan verilerin güvenilirliği ve geçerliliği kullanılan veri toplama aracının özelliklerine bağlı olmasıdır.

1.7. Tanımlar

Turist Rehberi: Seyahat organizasyonlarında insanların bilmedikleri ülkeyi,bölgeyi,yöreyi turistlere tanıtan ve hizmet verdiği ülkeyi temsil eden kişilerdir (Yenen, 2002: 258).

Çevre: “Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları fiziksel, kimyasal, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel bir ortamdır. Canlı varlıkları etkileyen dış tesirlerin tümüne çevre adı verilir” (Esen, 2019: 52).

Kişilik: “Kişilik, bireylerin düşünce, duygu ve davranış gibi psikolojik tepkilerindeki ve farklılıkları belirleyen sadece yaşanan an, içinde bulunulan biyolojik durum veya sosyal ortam ile

açıklanamayan biçimde süreklilik gösteren özellikler ve eğilimler olarak tanımlanmaktadır”(Taymur & Türkçapar, 2012: 155).

Çevreci Tutum: *“İnsanların doğal dünyayı etkileyecek olumsuz eylemlerini bilinçli bir şekilde azaltma yönünde gösterdikleri çabalar (örneğin, kaynak ve enerji kullanımını azaltmak, atık üretimini azaltmak, toksik olmayan maddelerin kullanımını desteklemek) olarak tanımlanmaktadır”* (Kollmus & Agyeman, 2004: 240).

Çevreci Davranış: *“Çevreye zararı en az olan, hatta çevreye yararı dokunan davranıştır”* (Steg & Vlek, 2009: 309).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turist Rehberliğinin Tanımı

Turizm sektörünün en eski mesleklerinden biri olan, özünde insan ilişkilerine dayalı ve disiplinlerarası bir yaklaşımı benimseyen turist rehberliği (Yenipınar, 2019; Kaygalak Çelebi, 2019; İrigüler & Güler, 2016), Rabotic'e (2010: 3) göre, birbiriyle ilişkisiz farklı rol ve alt rollerden oluşan karmaşık ve çok değişkenli birçok rolden oluşmaktadır. Turist rehberliği, turistlerin ilk karşılandığı andan itibaren son ana kadar geçen süre içinde verilen bir hizmet olup, bu süreçte turistlerin gidilen destinasyonda farklı kültürler eşliğinde farklı deneyimler yaşamasına ve bu deneyimlerden turistlerin memnun ayrılmasına katkı sağlayan ülkeye, bölgeye ve topluma yüksek sorumluluğu olan bir meslektir (Güzel & Köroğlu, 2015:157). Yu, Weiler & Ham'e (2002:76) göre, turist rehberliği, zengin insan ilişkilerine dayalı olup, yüksek memnuniyet ve yüksek profesyonel getirisi olan bir çalışma alanıdır.

Turist rehberliği ülkemizde meslek olarak, 22.06.2012 tarihinde, 28331 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 6326 sayılı "Turist Rehberliği Meslek Kanunu" ile tanınmıştır. Daha sonra "Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği", 26.12.2014 tarihinde, 29217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve yerli ve / veya yabancı kişi ve / veya grupların gezi öncesinde belirlemiş oldukları dil kullanılarak gidilen destinasyonun tanıtılarak gezdirilmesi ile ilgili turun turist rehberi tarafından yönetilmesini içermektedir (Çapar, Toksöz & Dönmez, 2018: 1). Turist rehberliği, seyahat etmek, eğlenmek, farklı kültürlerden yeni insanlarla tanışmak ve yeni yerler öğrenmek gibi birçok fırsatı sunan, eğlenceli ve aktif bir süreci olan bir meslektir (Batman, Yıldırğan & Demirtaş, 2001: 24).

2.1.1. Dünya'da Turist Rehberliği

Turist rehberliği meslek olarak ilk çağlardan beri yapılan ve birçok evreden geçen bir meslektir. Rehberlik MÖ. 5. Yüzyıl'da yaşamış olan Herodotos'tan günümüze kadar ilgi çeken mesleklerden biridir. İlk çağlarda Romalıların farklı nedenlerle seyahat etmeleri ile birlikte turist rehberliği mesleğine ihtiyaç duyulmuştur. Dönemin rahipleri, rehberlik mesleğini yerine getirmişlerdir. Dünya'da Mısırlı rahiplerin rehberliği eşliğinde gerçekleştirilen ilk seyahat MS. 1. yüzyılda Romalılar tarafından yapılmıştır. Daha sonraları Antik çağlarda festivallere yönelik gerçekleştirilen turlar, rehberlik mesleğinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Akabinde haclı seferleri ile seyahatler artmıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde Büyük Tur adı verilen seyahatler aristokratlar tarafından gerçekleştirilmeye başlanmış ve rehberlik hizmeti büyük önem taşımıştır. O dönemde rehberlik hizmeti, soylu gençlerin öğretmenlerince yapılmaktaydı (Demirdelen, Dinçer & İstanbullu Dinçer, 2020: 1-6; Güneş & Şengül, 2017: 8).

Dini destinasyonlara yönelik Müslümanların Mekke'yi, Hristiyanların Kudüs'e ziyaretleri ile grup seyahatleri gündeme gelmeye başlamış ve rehberliğin ilk örnekleri bu seyahatler sırasında ortaya çıkmıştır denilebilir. İlk turizm hareketine yönelik tarih sayfaları incelendiğinde Thomas Cook tarafından 1851 tarihinde düzenlenen ilk organize turun ilk turizm hareketi kabul edildiği görülmektedir (Batman, Yıldırğan & Demirtaş, 2001: 1; Yenipınar, Bak & Çapar, 2014).

Dünyada yaşanan I. Dünya Savaşı nedeniyle seyahatlerin yapılmamasına neden olmuştur. Bu durum rehberlik mesleğinin duraklamasına neden olmuştur. Daha sonra, uçakların yolcu taşımacılığında 1919 yılından itibaren kullanılması ve bu durumun düzenli hale gelmesi ile rehberlik mesleği yeniden hız kazanmıştır (Demirdelen, Dinçer & İstanbullu Dinçer , 2020: 6; Mısırlı, 2002:40). Dünyada, 20. yüzyıl ile birlikte, sanayi devrimi sonucu çalışanlara tanınan yeni haklarla beraber turizmde yeni gelişmeler meydana gelmiştir. O dönemde çalışanlara tanınan ücretli izin hakları ile beraber çalışanların boş zamanları artmıştır. Bu boş zamanı değerlendirmek isteyen işçilerin yönlendirilmesi ile kitle turizmi hareketi başlamıştır. Böylece, turist rehberine talep artmış ve turist rehberliği mesleği gelişmeye devam etmiştir.

2.1.2. Türkiye’de Turist Rehberliği

Türkiye’de turist rehberliğinin tarihinin 19. yüzyılın sonlarına kadar uzandığı görülmektedir (İrigüler & Güler, 2016). O dönemde İstanbul’a gelen yabancı sayısında yaşanan artışla beraber, ziyaretçileri gezdirecek ve ülkeyi tanıtacak rehberlere ve dolayısıyla rehberlik mesleğine ihtiyaç duyulmuştur. Bu durum, 29 Ekim 1890 tarihinde “Seyyahına Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname” yayınlanmasını hızlandırmıştır. Bu nizamname, rehberlik mesleğinin kurumsallaşmasının ilk adımı olarak kabul edilmektedir (Tanrıseven , Bektaş, & Koç, 2019: 64). O dönemde rehberlik hizmetini gönüllü bir şekilde yabancı dil bilen vatansever aydınlar, kolej talebeleri ve emekli subaylar yapmışlardır (Çirmin, 1995).

Cumhuriyetin ilanından sonra rehberlik mesleğinin gelişmesinde etkisi olan 6 Kasım 1923 tarihinde *Türk Seyyahin Cemiyeti* kurulmuştur. Cemiyetin adı daha sonra *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu* olarak değiştirilmiştir (www.turing.org.tr). Cemiyetin kurulması ile ülkenin tanıtımı için rehberlik mesleğini icra edenler arasına Türk gençleri de katılmıştır (Kozak & diğ., 2009: 103). Daha sonra, mesleğe kabul ve mesleğin yapılış şekline yönelik işleyişle ilgili olarak 08 Kasım 1925 tarihinde 2730 sayılı *Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname*’si çıkarılmıştır (Yenipınar& Zorkirişçi,2020: 115).

Rehberlik kursları ilk olarak 1928 yılında açılmış ve 1951, 1965, 1968 yıllarında da bu kursların açılması devam etmiştir (Değirmencioğlu, 1998). Rehberlik mesleğinin günümüz şartlarına göre düzenlendiği ilk yönetmelik 03 Eylül 1971 gün ve 13945 sayılı "Tercüman Rehber Kursları ve Tercüman Rehber Yönetmeliği"dir. Daha sonra, bu ilk yönetmelik 21 Mart

1974 tarihinde değiştirilmiş ve “Profesyonel Turist Rehberliği Kursları ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği” adını almıştır (Değirmencioğlu, 2001: 19; www.resmigazete.gov.tr). Ancak, söz konusu yönetmelik yasal bir statüye sahip olmadığından rehberlerin sorunlar yaşamasına neden olmuştur (Yenipınar, Bak & Çapar, 2014: 88). Akabinde, sektör çalışanları, meslek odaları ve akademisyenlerle birlikte ilgili diğer kişi ve kurumların çabalarıyla 22 Haziran 2012 tarihinde 6326 sayılı “Turist Rehberliği Mesleği Kanunu” çıkarılmış ve meslek yasal bir statü kazanmıştır (Çimrin, 1995; Ahipaşaoğlu, 2006; Tanrısever, Bektaş & Koç, 2019; TUREB, 2021; www.resmigazete.gov.tr).

2.1.3. Turist Rehberliği Mesleğinin Özellikleri

Turist rehberliği mesleği, birçok farklı disiplini bir arada bulunduran bir meslektir. İletişim sanatından, nezaket ve görgü kurallarına, psikolojiden sosyolojiye, gidilen destinasyonun kültüründen coğrafyasına, barındırdığı yemek çeşitliliği ile destinasyonun gastronomisine değer katan bir meslektir. Eser ve Duman’a (2006) göre, turist rehberliği, özünde insanın insana hizmet ettiği ve insanı anlamaya ve insanla etkileşim içinde olan bir meslektir. Rehberlik mesleği sosyal bir meslek olup, katılımcılarının ufkunu açan, bilgi ve becerilerini artıran, kültürlerarası etkileşimi sağlayan ve çalışanlarına yüksek bir iş tatmini sağlayan bir meslektir (Ak, Karagiglioğlu & Erkol Bayram, 2019: 25).

Turist rehberliği, turistik cazibe merkezlerinin değerlendirilerek tanıtımına katkı sağlamak ve ziyaret edilen destinasyonların turizm açısından doğru ve daha iyi anlaşılmasını sağlamayı amaç edinmiş (Tetik, 2006: 3), turistlerin tatminini sağlayarak, gidilen destinasyonla ilgili olumlu izlenim oluşturmayı, turistlerin beklentilerini karşılayarak ve gelecekte de turlara katılma isteği yaratmaya çalışmaktadır (Karacaoğlu & Sert, 2018). Turist rehberliği mesleğinin kendine özgü özellikleri şunlardır (Ahipaşaoğlu, 2006: 140-145; Yenipınar, 2019: 11-17; Ak, Karagiglioğlu & Erkol Bayram, 2019: 25): (1) tur operatörleri ve /veya seyahat acentalarına bağlı veya bağımsız çalışan rehberlerle çalışması, (2) iş güvencesinin olmaması, (3) dışsal faktörlere bağımlı olması, (4) interdisipliner bir özellik taşıması, (5) fiziki güce dayalı olması, (6) sürekli kendini yenilemesi gerekliliği, (7) çeşitli ve birbirinden farklı konulara dayalı olması, (8) sorumluluğu yüksek bir meslek olması, (9) mesleğin kaçak icra edilebilmesi, (10) aktif bir sürece sahip olması, (11) görselliğe dayalı bir meslek olması, (12) liderlik özelliği yüksek bir meslek olması, (13) yorumlama becerilerinin yüksek olması, (14) profesyonelliğe dayalı olması, (15) hizmetin sadece turist rehberleri tarafından sunulması ve (16) geç emekliliğe neden olması.

2.2. Turist Rehberliğine İlişkin Literatür Taraması

Yenipınar (2019) turist rehberliği mesleği ile ilgili yaptığı çalışmada, turist rehberi ile rehberlik mesleğinin tanımını yapmış ve turist rehberliği mesleğinin özelliklerine vurgu yapmıştır. Ayrıca, turist rehberliği kavramının etimolojik özelliklerine de değinmiştir.

Turist rehberliği mesleğinin tarihçesine yönelik Tanrısever'in (2019) yapmış olduğu çalışmada, turist rehberliğinin etimolojisi ele alınarak dünyada ve Türkiye'de turist rehberliği mesleğinin tarihi gelişimi irdelenmiştir.

Ap & Wong (2003) tarafından yapılan çalışma Hong Kong'daki tur rehberliğinin doğasını inceleyerek, profesyonel hizmet standartları ve mesleğin 21. yüzyılda karşılaştığı sorunları belirlemek amacını taşımaktadır. Çalışmada, odak grup görüşmesi yoluyla veriler elde edilmiştir. Sonuç olarak, tur rehberlerinin sunmuş olduğu yüksek hizmet standartlarının sürekliliği için bir izleme sisteminin kurulması önerilmiştir.

Tur rehberliğinin kalitesini iyileştirme çalışmalarından biri olan tur rehberi sertifikasyonu için bir model oluşturmak için Avustralya EcoGuide programının gelişimini eleştirel bir şekilde analiz etmek amacını taşıyan çalışma Black & Ham (2005) tarafından yapılmıştır. Çalışmada, EcoGuide Programının içeriği, süreci ve öğelerinin ve seçilen sektör paydaşlarının programa ilişkin görüşlerinin analizi için karma yöntem yaklaşımı benimsenmiş ve beş veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Bunlar: telefonla anket, derinlemesine görüşmeler, odak grup görüşmeleri, birebir anketler ve ikincil veri analizi. Veriler altı araştırma grubundan (1) doğa/ekotur rehberleri, (2) doğa temelli tur operatörleri, (3) EcoGuide Yönlendirme Komitesi üyeleri, (4) EcoGuide değerlendiricileri, (5) Sanayi, Bilim ve Kaynaklar Bakanlığı ve (6) Avustralya korunan alan yöneticileri'nden toplanmıştır. Sonuç olarak, EcoGuide programının içeriği, unsurları, geliştirme süreci ve paydaşların görüşleri hakkında bir görüş birliği oluşturulmuş ve tur rehberi sertifikasyonu için genel bir model sunulmuştur.

Eser (2018) meslek olarak turist rehberliğine ilişkin bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, turist rehberliği mesleğinin gelişimi, turizmdeki yeri ve turist rehberliğinin avantaj ve dezavantajlarına değinmiştir.

Turist rehberliği terminolojisine ilişkin Kaygalak Çelebi (2019) tarafından bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada, kavram olarak terminoloji, turist rehberliğinde terminolojinin önemi ve turist rehberliği terminolojisi açıklanmıştır.

Dinçer & Demirdelen (2020) turist rehberliğinin tarihsel gelişimine yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada, dünyada rehberliğin gelişimini Antik Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ ve Yakın Çağ zamanındaki rehberliği incelemişlerdir. Bununla birlikte çalışmada, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi turist rehberliğinin gelişimi de irdelenmiştir.

Yenipınar, Bak, Çınar, Birdir & Çapar (2016) tarafından turizm rehberliği bölümü lisans öğrencilerinin “Turist Rehberliği” mesleğine ilişkin algılarının mecazlarla analizine yönelik yaptıkları çalışma olgubilim deseninde tasarlanmış ve içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmada, Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümü birinci sınıf öğrencilerinin "turist rehberliği" mesleğine yönelik algılarının mecazlarla belirlenmesi amaçlanmıştır. Sonuçta, öğrencilerin "turist rehberliği" mesleğine olumlu algılarının yüksek, olumsuz algılarının ise düşük olduğu bulgulanmıştır.

Turist rehberliği mesleğine yönelik Ak, Karagiglioğlu & Erkol Bayram (2019) tarafından yapılan çalışmada, rehberlik mesleği kavram ve tanımı, turist rehberliği mesleğinin amacı ve önemi, niteliği, avantajları ve dezavantajları ve örnek olaylar ele alınmıştır.

Çapar, Toksöz & Dönmez (2018) tarafından, 2005-2017 yılları arasında dünyada ve Türkiye’de turizm rehberliğinin gelişimine yönelik yapılan çalışmada, turizm rehberliğinde yapılan bibliyometrik çalışmalar derlenmiş ve gelecekte araştırılabilecek konulara değinilmiştir.

Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümü birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik Şahin ve Acun ‘un (2018) gerçekleştirdikleri çalışmada, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin “Turizm Rehberliği Mesleğine” yönelik geliştirdikleri metaforların karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmada, olgubilim deseni kullanılmış ve veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Sonuç olarak, 66 adet anlamlı metafor geliştirilmiş ve bu metaforlar 9 kategoride sınıflandırılmıştır.

2.3. Turist Rehberinin Tanımı

Dünya Rehberler Federasyon Örgütü’nün (WFTGA) tanımına göre; Turist rehberleri; turistlere seçmiş oldukları dilde liderlik yapan, bulundukları bölgenin kültürel, doğal miraslarını ve turistik çekiciliklerini turistlere aktaran, bölgenin yönetimi tarafından kabul görmüş donanıma sahip kişiler olarak belirtilmektedir (www.wftga.org). Avrupa Turist Rehberleri Birliği’nin (FEG) tanımına göre ise turist rehberi; “ziyaretçilere tercih ettikleri dilde rehberlik eden, bir bölgenin kültürel ve doğal mirası ile ilgili bilgiyi tercüme eden, ilgili ülkenin otoritesi tarafından belirli bir bölge ya da konu ile ilgili sertifikaya sahip olan kişidir” (www.fegtouristguides.com).

Yerel kültürün “arabulucuları” olarak adlandırılan turist rehberi (Dahles, 2002) kavramı, önceleri sadece yol gösterici ve akıl hocası (Cohen, 1986) olarak değerlendiriliyordu. Zaman içerisinde bu kavram gelişmiş ve profesyonel turist rehberlerin araçsal, sosyal, etkileşimsel ve iletişimsel rollerine (Cohen, 1986) vurgu yapılmaya başlanmıştır. Turist rehberi, destinasyonu ziyarete gelen turistlerle yüz yüze iletişim kuran ve zamanın çoğunu turistlerle birlikte geçiren kişidir .Dünya Rehberler Federasyonu Örgütü’nün (WFTGA) tanımına göre turist rehberleri; turistlere seçtikleri dilde liderlik yapan , bulunduğu bölgenin kültürel ve doğal miraslarını

onlara tercüme den ve bulunduğu bölgenin uygun bir yönetimi tarafından kabul edilmiş donanımına sahip kişilerdir(<https://www.wftga.org>). Turist rehberleri; ülkemize gelen turistlerle en çok beraber olan ve turistlerin birinci derece etkilendikleri kişilerdir (Köroğlu & Avcıkurt, 2014: 45).

Turist rehberinin pek çok tanımı bulunmaktadır fakat, 1988 yılında uluslararası kabul görmüş tanım Avrupa Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (EFTGA) tarafından yapılmıştır. Bu tanım şöyledir; turist rehberi; yurtiçi ya da yurtdışından gelmiş olan grup ya da bireysel ziyaretçilere, onların tercihleri doğrultusundaki dilde ve rehberin ilgili dilde sahip olduğu çalışma belgesine sahip olmak şartıyla, bölge ya da şehirde bulunan antik kentler, müzeler, doğal ve turistik çekicilikler ve ören yerinde kılavuzluk eden ve eğlendirici bir yorumla ziyaretçilerine aktaran, anlatan kişilerdir (Köroğlu, 2013: 93).

2.3.1. Turist Rehberinin Sahip Olması Gereken Özellikler ve Beceriler

Turist rehberinin sahip olduğu özellikler ve yetkinlikler rehberin performansını etkilemektedir. Turistin memnuniyeti rehberin performans düzeyi ile doğru orantılıdır. Bu sebeple turist rehberlerinin sahip olduğu bilgi beceri ve nitelikler turistlerin o gezideki performans düzeyini etkilemektedir. Dahles (2002: 786) turist rehberlerinin çok çeşitli becerilere sahip olmaları gerektiğine vurgu yapmıştır. Ceylan'a (2020) göre turist rehberinin sahip olması gereken özellikler şöyle sıralanabilir: karizmatik bir duruşa sahip olması, kendini ve bilgilerini sürekli yenileyebilmeli, iletişim kurma yeteneği güçlü olmalı, kullandığı dil anlaşılır olmalı, gidilen destinasyon hakkında derin bilgi sahibi olması, anlatımı ilgi çekici olmalı, grupla etkileşim içinde olması, tavırları dostça olmalı, sorumluluk sahibi, gözlemci, misafirperver ve dışa dönük bir kişiliğe sahip olmalı. Black & Weiler'a (2005: 26) göre tur rehberleri, tercüman, eğitimci, bilgi verici, kültür aracısı, lider, rol model, halka açık olmayan alanlara erişimi kolaylaştıran, tur ve grup organizatörü ve tur acentalarının temsilcisidir. Rehberin sahip olması gereken genel bilgiler ise; (1) Genel turizm bilgisi, (2) Meslek etiği, (3) Türkiye'nin tarihi ve turizm coğrafyası, (4) Genel Türk tarihi ve kültürü, (5) Türk dili ve edebiyatı, efsaneleri, (6) Arkeoloji, (7) Mitoloji, (8) Sanat tarihi, (9) İkonografi, (10) Dinler tarihi, (11) Genel sağlık bilgisi, ilk yardım, sağlık turizmi, turist sağlığı, (12) İletişim becerileri, (13) Anadolu medeniyetleri tarihi, (14) Türk Halk bilimi ve geleneksel el sanatları, (15) Türkiye'nin flora ve faunası, doğa tarihi, (16) Turizm sosyolojisi, (17) Müzecilik, (18)Yabancı dil bilgisidir (teftis.ktb.gov.tr/TR-264061/turist-rehberligi-meslek-yonetmeligi.html).

Türk Dil Kurumuna göre Beceri, "kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet" olarak tanımlanmıştır. Turist rehberlerinin sahip olması gereken bu beceriler, turist rehberi olarak yetiştirildikleri ülke ve toplumun aynasıdır. Boyle & Arnott'a (2004: 75) göre, bir tur rehberinin

esas sorumluluğu, sunduğu bilgileri eğlenceli ve anlaşılır kılarak turistlerin deneyimini en zevkli hale getirmektir. Tur rehberi, tur süresince turistlerle sürekli temasta olduğundan, yüksek müşteri memnuniyeti sağlama sorumluluğuna da sahiptir (Geva & Goldman, 1991: 178). Tetik (2006) ve İrigüler & Güler (2016: 203-216), turist rehberlerinin sahip olması gereken becerileri aşağıdaki başlıklar altında toplamışlardır:

2.3.1.1. Anlatım Becerisi

Kişiler bilgiyi üç farklı yoldan elde edinirler. Bunlar görsel bilgi, işitsel bilgi ve duyumsal bilgi olarak adlandırılmaktadır. Turistler için en akılcıca bilgi sunumunu rehber belirlemektedir. Buna bağlı olarak tur rehberi bölgenin anlatımını ve aktarımını yaparken turistlerin ilgisini çekmek ve konuyu aktarabilmek için doğru bilgi yöntemini belirlemektedir (İrigüler & Güler, 2016: 211).

2.3.1.2. İletişim Becerisi

Turist rehberleri ülkelerin tanıtım elçileridir. Turist rehberlerinin iletişim becerileri en öncelikli becerilerin başında gelmektedir. Turist rehberlerinin iletişim kurma yeterlilikleri, ülkenin tanıtımının kültürel ve yerel tanıtımının yapılması, anadillerini etkili biçimde yabancı dillerini en doğru biçimde geliştirmesi ve o bölgeyi tanıtım ve aktarılması açısından oldukça önem arz etmektedir (Kabakulak, 2019:19; İrigüler & Güler, 2016: 211).

2.3.1.3. İlk Yardım Becerisi

Turist rehberleri gerçekleşecek olan turun başından bitimine kadar tura katılanlardan sorumludurlar. Tur katılımcılarının acil durumda kalması durumunda tur rehberlerinin ilk yardım bilgileri sorumluluklarına bağlı olarak ilk müdahale için büyük önem taşımaktadır (Yenipinar & Zorkirişçi, 2013: 117; İrigüler & Güler, 2016: 210).

2.3.1.4. Yorumlama Becerisi

Turist rehberlerinde yorumlama gücü rehberin o olayı ya da yeri anlatım yoluyla bir ya da birden fazla ziyaretçi grubuna aktarmasıyla ortaya çıkmaktadır. Turist rehberleri yorumlama becerisi ile misafirlerinin farklı konuları hissetmesini ve düşünmesini sağlar. Ziyaretçilerin o yeri ya da tarihi eserin değerini algılamasını sağlar. Turistleri o yöreye ait hikayelerle kuşatır ve turistlerin o yöreye ait hislerinin ve değer yargılarının değişmesinde ve turistlerin ziyaretleri sırasında kendi hikayelerini yaşamalarını hissettirir (Çınar & Toksöz, 2020: 4-5; Yu, Weiler & Ham, 2002; İrigüler & Güler, 2016: 211).

2.3.1.5. Espri Yapabilme Becerisi

Rehberler espri yapma yeteneklerini turistler ile iyi iletişim kurmak için kullanmalıdırlar. Gülme ve alkış miktarını başarılarının ölçüsü olarak düşünmelerine rağmen aksi bir durumla karşı karşıya kalmamak adına bu durumu dikkatlice kullanmaları gerekmektedir. Çünkü, yapılan bazı esprilerin yanlış anlaşılma mahal vermesi kaçınılmaz olur (Tetik, 2006: 59).

2.3.1.6. Organizasyon Yapabilme Becerisi

Turist rehberi, tura çıkmadan önce iyi bir plan ve hazırlık yapmaktadır. İyi bir organizasyon turist rehberinin kendine olan güvenini ve turun devamında gelişebilecek her türlü olaya müdahale için gereklidir. Turist rehberi çok iyi bir hazırlık yapmış ise kendine güvenli ve istekli olacaktır (Polat, 2001: 23; İrigüler & Güler, 2016: 212).

2.3.1.7. Koordinasyon Sağlama Becerisi

Her meslekte olduğu gibi rehberlik mesleği için de tüm kalemlerin düzenli yerine getirilmesi gereklidir. Bu bağlamda turist rehberleri, tur programı hazırlama ile başlayan süreçle turu tamamlama arasında geçen süreye kadar tüm hizmetleri yerine getirmektedirler (Tetik, 2006: 61; İrigüler & Güler, 2016: 212).

2.3.1.8. Sorularla Başa Çıkabilme Becerisi

Turist rehberleri ülkenin imajı için canla başla çalışmaktadırlar. Kendilerine cevabı açık olan veya tam tersi olarak açık olmayan sorulara, karşı tarafı rahatsız etmeden sorulan sorulara sakince ve akıllıca cevap vermektedirler. Bu meslek tecrübe kazandıkça rahatça rehberin kendini ifade ettiği bir meslek olması nedeniyle sorularla başa çıkma becerisi günden güne artacaktır (Tetik, 2006: 62; İrigüler & güler, 2016: 212).

2.3.1.9. Kendilerini Yenileyebilme Becerisi

Turist rehberleri değişen dünyaya ayak uyduran kişilerdir. Bu bağlamda bilgilerini tazelemelidir. Kendilerini tekrara düşmemek için modası geçmiş öykü ve anlatılardan vazgeçmeleri gerekmektedir. Anlattıkları her bilginin son güncel ve yeni halini takip etmeleri ve anlatmaları gereklidir. Anlatılan bölge ve ülkelerin doğal güzellikleri, tarihi, iklim değişiklikleri hakkında güncel bilgi toplaması kendisini diğer rehberlerden her zaman bir adım önde gösterecektir (Tetik, 2006: 63; İrigüler & güler, 2016: 213).

2.4. Turist Rehberinin Görevlerine İlişkin Literatür Taraması

Köroğlu, Köroğlu, Şalk & Dumanlı (2018) turist rehberlerinin rollerinden biri olan yorumlayıcı rolüne ilişkin algıları belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışma fenomenoloji deseni ile yapılmıştır. Sonuç olarak, turist rehberlerinin yorumlayıcı rollerine ilişkin 25 tema elde edilmiştir. Bu temalar 8 kategoride incelenmiştir. Kategoriler (1) zenginleştirme, (2) doğru bilgi aktarımı, (3) canlandırma, (4) farklılaştırma, (5) temsil edebilme, (6) uyarılma, (7) teşvik etme ve (8) arabuluculuk şeklinde isimlendirilmiştir. Çalışmada, turist rehberlerinin yorumlayıcı rollerinin, kendilerini sesli rehberlerden, kitaplardan ve diğer rehberlerden ayıran en önemli özellik olduğuna vurgu yapılmıştır.

Köroğlu, Güzel & Ünal (2018) tarafından turist rehberlerinin rollerine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada, turist rehberlerinin tur sırasında turistlerin deneyimlerinin memnuniyetini artırma, gidilen destinasyonda turistlerin kalış sürelerini uzatma ve yerel halkın ekonomik yarar sağlamasında kilit rollere sahip olduğuna vurgu yapmışlardır. Çalışmada ayrıca, fenomenolojik bir yaklaşımla yerli turistlerin tur rehberlerini nasıl algıladıkları metaforlar yoluyla araştırılmıştır. Sonuç olarak, turistlerin algılarını içeren 141 geçerli metafor elde edilmiş ve bunlar 8 boyutta toplanmıştır. Turistlerin, turist rehberlerine yönelik ürettikleri metaforların alanyazında mevcut turist rehberlerinin rollerine paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Turist rehberlerinin liderlik rollerinin belirlenmesine yönelik Asmadili, Asmadili & Yüksek'in (2018) çalışmalarında, turist rehberlerinin rolleri ele alınmış ve Eskişehir'de eylemli 11 turist rehberi ile görüşmeler sonucunda turist rehberlerinin sahip olmaları gereken özellikleri ve rolleri sınıflandırılmıştır.

Turist rehberliği üzerine İrigüler & Güler'in (2016: 203-216) yaptıkları çalışmada turist rehberliği ve turist rehberinin tanımlarını yaparak, turist rehberliği çeşitlerini ve turist rehberlerinin sahip olması gereken beceriler ve yetkinlikleri derinlemesine ele almışlardır. Bununla birlikte, turist rehberlerinin sahip olması gereken temel rollerin ne olduğunu da araştırmışlardır.

Turist rehberlerinin iletişim becerilerinin turistlerin tur deneyimine yönelik etkisini ölçmek amacıyla Büyükkuru & Aslan'ın (2015) yaptıkları çalışmanın örneklemini Nevşehir ilinde çalışan turist rehberleridir. Sonuçta, tur sırasında turist rehberlerinin sergilediği iletişim becerilerinin turistlerin tur deneyimleri üzerinde etkili olduğu ve iletişim becerilerinin, tur deneyimi alt boyutlarından "öğrenme" ve "eğlence" deneyimi üzerinde diğer alt boyutlara göre daha çok etkisi olduğu belirlenmiştir.

Black & Weiler (2005) tarafından yapılan çalışmanın amacı, turist rehberlerinin kendilerinden gerçekleştirmeleri beklenen kilit rollere göre performansını artırma potansiyeline sahip bir dizi düzenleyici mekanizmayı incelemektir. Kaliteli bir turist deneyimi

sunmak için rehberlerin iyi performans göstermesi gereken alanların belirlenmesine çalışılmış ve rehberlerin bazı alanlarda düşük performans gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmada, turist rehberlerinin nasıl davranacakları da dahil olmak üzere rehberlerin performansına yardımcı olabilecek bir dizi mekanizma kullanılabileceği belirtilmiştir.

Ap & Wong (2001), yapmış olduğu çalışmada, destinasyonu gezmeye gelen turistlerle yakın ilişki içinde ve birlikte çok zaman geçiren turist rehberlerini öncül aktörler olarak değerlendirmiştir.

McDonnell (2001) çalışmada, turist rehberlerinin orijinal rollerinin manevi ve entelektüel rehberlik olmakla birlikte, turist rehberlerinin bilgi aktarımı ve bilgilerin yorumlanmasının çağdaş rehberlik rolleri arasında yer aldığını belirtmektedir. Bununla birlikte, turist rehberlerinin, gezi rotasında yer alan destinasyonları ziyaretleri sırasında turistlerin daha çok deneyim ve keşif yapmalarını sağlaması nedeniyle yol gösterici rolüne de vurgu yapmıştır.

Cohen (1986) yapmış olduğu çalışmada, turist rehberlerinin temelde akıl hocası ve yol gösterici olmak üzere iki görevi olduğuna vurgu yapmıştır. Bu iki temel görevin öncüllerinin ise, liderlik ve arabuluculuk rolleri olduğuna dikkat çekmiştir. Turist rehberlerinin arabuluculuk rollerini “iletişimsel” ve “etkileşimsel” olmak üzere iki şekilde incelemiştir.

2.5. Kişilik Kavramı

Sosyal bilimler içerisinde 1930’lu yıllarda kişilik psikolojisi disiplin haline gelmiştir (McAdams, 1997: 4). Bireyleri benzersiz kılan özellikler kişilik kavramlarıyla örtüşür ve kişiyi diğer bireylerden ayırır. Bu özelliklerin bulunması için kişilik kavramı ortaya çıkmıştır. Kişilik; kişinin kendisine özgü zihinsel ve duygusal düşüncelerini diğer kişilere sunma olgusudur (Dal & Eroğlu, 2015: 365). İki başlık altında toplanan kişilik kavramından birincisi bireyin farklı koşullarda bulunan bireylerle olan tepkilerini olumlu olarak sunabilmesi; ikincisi ise kişinin tepki vermeden sadece o ortamdaki izlenimleriyle ele alınmaktadır (Özoğlu, 2017: 30). Diğer bir ifadeyle kişilik; bir kişiyi diğer kişilerden ayıran ve süreklilik gösteren davranış özellikleri olarak tanımlanabilir (Millon & Davis, 1996).

2.5.1. Kişiliğin Oluşumunu Etkileyen Faktörler

Kişiliği oluşturan faktörleri ve bireyin kişiliğini nasıl adlandırırız diye sorduğumuzda bu kavrama tek bir olgu ile cevap verilememektedir. Türküm (2004) kişiliğin oluşumunu etkileyen faktörleri kalıtsal, bedensel, sosyal çevre ve eğitim olarak belirlemiştir. Eren (2015) ise; kişilik olgusunun karmaşıklığını ele almıştır. Bu bağlamda biyolojik, sosyal ve psikolojik faktörlerin araştırılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Kişiliğin oluşumunu etkileyen faktörler:

(1) kalıtım ve bedensel yapı faktörleri, (2) aile faktörü, (3) sosyo-kültürel özellikler, (4) sosyal sınıf faktörü, (5) coğrafi ve fiziki faktörler ve (6) diğer faktörler şeklinde sıralanmaktadır.

2.5.1.1. Kalıtım ve Bedensel Yapı Faktörleri

Kişiliğin düzenli yapısını oluşturan kısımlardan biri kalıtsal olarak aktarılmaktadır. Nesilden nesile süren bu kalıtsallık kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Kişilerin anne ve babalarına olan benzerlikleri kalıtımın kişiliği oluşturan faktörlerden biri olduğunu bize açıklamaktadır. Örneğin toplumumuzda “Bu oğlan aynı babası gibi esmer” ya da “Kızımın gözleri aynı annesi gibi” ifadeler kişilerin kalıtsallığında etkisini göz önüne sunmaktadır. Ayrıca, kişilerin genleri de kalıtımda rol oynamaktadır. Kişilerin ellerinin yapısı, boyu, fiziksel yapısı, göz rengi, saç rengi ve birçok fiziksel özelliği kalıtım ve bedensel yapı faktörlerini oluşturmaktadır (Topçu, 2017: 38).

2.5.1.2. Aile Faktörü

Kişinin doğduğu andan itibaren yaşadığı ortam aile ortamıdır. Kişilerin ilk öğrenimleri aile içerisinde başlamaktadır. Kişinin annesi, babası, kardeşleri ve akrabaları kişinin önündeki ilk örneklerdir. Kişinin oluşturduğu ilk temel bilgi ve gözlem anne ve babası ile başlamaktadır. Kişi ailesinde ne görür, gözlemler ve yaşar ise, topluma da yansımaları o şekilde olacaktır. Kişinin davranışları ise ona göre şekillenecektir (Gürüz & Eğinli, 2012: 140; Arıkan Saltık & Gümüş Dönmez, 2018: 81).

2.5.1.3. Sosyo-Kültürel Özellikler

Kökeni Fransızca ‘culture’ olan kültür kelimesi Türk Dil Kurumu Tanımına göre “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerlerle bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin”dir. Kişinin bu bağlamda kültürel yapıdan öğrendiği tüm öğeler kendisine yol gösterici olacaktır. Bireyin kişisel özelliklerini biçimlendirecektir. Bu biçimlenme bireyin giyinme, yeme-içme, değer yargıları, normları, sosyal ilişkilerini doğrudan ya da dolaylı yoldan etkileyecektir (Özsoy & Yıldız, 2013: 6).

2.5.1.4. Sosyal Sınıf Faktörü

Sosyal gruplar ve bunlara bağlı alt kültürler kişiliğin biçimlenmesinde önemli etkenlerden biridir. Kişi ilk sosyal sınıfını ailesinde yaşamaktadır. Bireyler yaşamları boyunca ailesinden sonra, çocukluk arkadaşları, okul arkadaşları, iş arkadaşları, sosyal grup arkadaşları gibi birçok gruba dahil olur. Kişi bu gruplardan elde ettiği deneyimlerle kişilikleri biçimlenir ve

gelişir (Topçu, 2017: 40). Ayrıca, sosyal sınıflar da bireylerin kişiliğinde önemli rol oynamaktadır. Bireyin sahip olduğu imkanlar bireyleri diğer kişilerden ayıran etkenlerden bir tanesidir. Kişinin o ülkede alt sınıfa ait bir ailede ya da üst sınıfa ait ailede doğması bu kişinin, kişilik özelliğine doğrudan yansımaktadır (Soysal, 2008: 6).

2.5.1.5. Coğrafi ve Fiziki Faktörler

Kişiliğin oluşmasında coğrafi ve fiziki faktörler oldukça önem taşımaktadır. Coğrafya bireyin yaşadığı kültürle doğrudan ilişki halindedir. Örneğin; iklim olarak soğuk bir bölgede yaşayan bireyler daha sert ve iklime dayanıklı, yılmaz yapıda olmaları iken; sıcak bir bölgede yaşayan kişiler daha neşeli, daha ılımlı, duygu durumları daha değişken yapıdadır (Bozkurt, 2006: 99).

2.5.1.6. Diğer Faktörler

Kişiliğin oluşmasında etkili olan faktörlerden farklı olarak bir çok farklı olgu ve durum da kişiliğin oluşmasında öneme sahiptir. Kişilik kitap okuma oranı, dergiler, kitle iletişim araçlarını kullanma süresi, sosyal medya kullanımı (Topçu, 2017: 41), yetişkinler grubu, ailedeki doğum sırası ve diğer grup üyelikleri de (Arıkan Saltık & Gümüş Dönmez, 2018: 83) kişiliğin oluşmasında büyük rol oynamaktadır.

2.6. Kişiliğin Üçlü Bileşeni

Gündelik hayatta çok kullanılan kişilik kelimesi aslında mizaç (huy) ve karakter terimleriyle karıştırılmaktadır. Kişilik kavramı üç ana olgudan oluşmaktadır. Bu üç ana olgu (1) karakter, (2) mizaç (huy) ve (3) yetenektir (Köse ve diğerleri, 2004: 107).

2.6.1. Karakter

Bireyin kendine özgü yapısını, onu başkalarından ayıran temel davranış biçimleri olarak tanımlanan karakter, bireyin üstün ana özelliğidir (Topçu, 2017: 41). Kişinin özelliklerini değişmeden koruduğu bir olgu olduğundan kişilere 'karakterli' ya da 'karaktersiz ' ifadeleri toplum tarafından kullanılmaktadır. Örneğin; kişinin verdiği sözü tutması karakterli bir davranış olarak toplum tarafından benimsenmiştir. Bu durum kişinin beğenilen ve onaylanan özelliği (Çalışır, 2015: 117) olarak ele alınmaktadır.

2.6.2. Mizaç

Mizaç, kişinin kendine özgü davranışdır. Toplumda huy olarak da bilinmektedir. Bu terim kişinin nasıl davranacağını anlamamızı sağlar. Kişinin kişisel özelliklerinin bir öngörüsü

olarak karşımıza çıkmaktadır (Sarı, 2018: 5). Mizaç, bireylere özgü duygu durumlarıdır. Örneğin; bir konu karşısında kızmak, öfkelenmek, sakin kalmak, neşelenmek, üzülme, pişman olmak gibi değişen duygu durumlarını ifade etmektedir (Sayiner ve diğerleri, 2007: 255).

2.6.3. Yetenekler

Doğuştan gelmeyen bu olgu zamanla kişiliğimize uyum sağlamaktadır. Yetenek üç kısma ayrılmaktadır: Duygusal yetenek, bedensel yetenek ve zihinsel yetenektir. Zihinsel yetenek kişinin soyut ya da somut düşünebilme yeteneğidir. Örneğin; bir konuyu analiz etme, anlayabilme, anlatabilme, bir konuyu sonuca ulaştırabilme, hafıza yeteneği, öğrenme, algılama, sayısal ya da sözele olan ilgisi zihinsel yeteneğe birer örnektir. Koşma, dokunma, tatma, koku alma yani kişinin fiziksel özelliklerini kullanabilme çabası bedensel yetenek olarak adlandırılmaktadır. Son olarak duygusal yetenek ise; kişinin başkaları adına empati kurabilmesi, sosyal ilişki kurması, karşısındaki kişinin hislerini içselleştirmesi yeteneğidir (Demirgil, 2019: 233).

2.7. Kişilik Kuramları

İnsan kişiliği karmaşık bir yapıya sahiptir. Günümüze kadar yapılan araştırmalar bu konuda farklı görüşlerin çıkmasında paralel olarak artış göstermiştir (Özoğul, 2017: 37). Başta sosyal psikoloji olmak üzere tüm alanlarda kişilik ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır (Sığırı & Gürbüz, 2011: 31).

Alanyazında yapılan inceleme sonucunda kişiliği açıklayan kuramlarla ilgili bir çok sınıflandırma olduğu görülmüştür. Buna göre, dört ayrı sınıfta kişilik kuramları incelenebilir. Bunlar (İnanç & Yerlikaya, 2015: 5): (1) Psikodinamik kuramlar, (2) İnsancıl/Varoluşçu kuramlar, (3) Ruhsal kişilik kuramları ve (4) Öğrenme Kuramı.

Diğer bir bakış açısıyla kişilik kuramları sekiz ana başlık altında incelenebilmektedir (Schultz & Schultz, 2005): (1) Psikanalitik kuram, (2) Neo-psikanalitik kuram, (3) Yaşam boyu kuramı, (4) Özellik kuramları, (5) İnsancıl kişilik kuramı, (6) Bilişsel kişilik kuramı, (7) Davranışsal kişilik kuramı, (8) Sosyal öğrenme kuramı.

Burger (2004), kişilik kuramlarını farklı bir ayrıma göre aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır. Bunlar: (1) Psikanalitik kuram, (2) Ayırıcı Özellik Kuramı, (3) Biyolojik Kişilik Kuramı, (4) İnsancıl Kişilik Kuramı, (5) Davranışsal/Sosyal Öğrenme Kuramı ve (6) Bilişsel Kişilik Kuramı.

Bir başka ayrımla kişilik kuramları dört temel sınıfa ayrılabilir. Bunlar (İnanç & Yerlikaya, 2015): (1) Psikodinamik Kuramlar, (2) Davranışçı ve Bilişsel Kuramlar, (3) İnsancıl/Varoluşçu Kuramlar ve (4) Araştırma Odaklı Kuramlar.

Alanyazın incelendiğinde kişilik kuramcıları, kişilik kuramlarını kendi kuramsal yaklaşımları ile açıkladıkları görülmüştür (İnanç & Yerlikaya, 2015: 3). Kişilik kuramı çalışmalarının ana unsurunu faktör analizi oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmacılar kişilik özellikleri ile ilgili birçok sıfatı analiz ederek ortak görüşte birleşmişlerdir (Özoğul, 2017: 42). Honolulu'da 1981 yılında yapılan sempozyumda Lewis Goldberg, Naomi Takemoto-Chock, Andrew Comrey ve John M. Digman o dönemin kişilik testlerini incelemiş olup Norman'ın 1963'te keşfetmiş olduğu beş genel etmenin altkümelerini ölçtüğü ve test sonuçlarının en güven veren test sonuçları olduğuna hem fikir olmuşlardır. Araştırmacılar, beş faktör kişilik modelinde büyük ölçüde ortak görüş birliği edinilmesi ile beş faktör kişilik modeli 1985'te Costa ve McCrae tarafından yayımlanmıştır (Bayat, 2019: 1577).

2.7.1. Beş Faktör Kişilik Modeli

Kişiliğin açıklanmasında yıllar boyunca araştırmacılar birçok yapı ortaya koymuştur. Bu kuramlar bazen birbirleriyle uyum gösterse bile çelişen durumlar ortaya çıkmıştır. Çalışmalarda tüm dünyada tüm dillerde kullanılan bu sözcüklere yansıyan kişilik sınıflandırmaları oluşturmak amaçlanmıştır (Somer, 1998: 18).

Norman'ın 1963'te keşfettiği kuram, faktör analizini keşfeden Thurstone, geliştirdiği bu tekniği bu kuramı araştırmak ve geliştirmek için kullanmıştır. Kişilik özelliğini tanımlayan 60 adet sıfatı 1300 denek üzerinde yapılan araştırma ile bu sıfatları tanımlamaları istenmiştir. Araştırma sonucunda ise; bu 60 adet sıfat en geniş anlamıyla denekler tarafından tanımlanmış ve bir liste ortaya çıkmıştır (Topçu, 2017: 54). Allport ve Odbert 4500 sıfatla bir çalışma yapmıştır. Çalışmayı inceleyen Cattell, 35 sıfatı iki uçlu faktör analizini kullanarak 16 faktörlü bir yapı bulmuştur. Bu kuram 1960'lı ve 1970'li yıllarda birçok eleştiriye maruz kalmış ve gelişmesi duraklamıştır (Digman, 1990: 421). Araştırmacılar 1980'li yıllardan sonra çalışmalara devam etmiştir. Goldberg (1981), sözlükteki sıfatlara ilgili yaptığı çalışma sonrası beş güçlü olgunun ortaya çıktığını belirtmiştir. O yıllarda birçok araştırmacı kuramın gelişimini sağlamak adına 'Beş faktör kişilik modeli' üzerine çalışmalar yapmıştır. (Somer, 1998: 19). Araştırmacılar farklı yöntemler kullanmışlar ve tanımlanan bu beş faktör sonuçlarda çok fazla ortaya çıktığından bu faktörleri araştırmacılar 'Büyük Beşli' olarak tanımlamışlardır. Araştırma sonucunda bu beş boyutu tanımlayan kavramlar bulunmuştur. Costa, McCrae & Dye'e (1991) göre bu kavramlar: (1) Dışadönüklük-İçedönüklük, (2) Yumuşakbaşlılık/Uyumluluk-Dikbaşlılık, (3) Nevrotiklik /Duygusal Dengesizlik- Duygusal Denge, (4) Sorumluluk/Özdenetim-Sorumsuzluk/Dağınıklık ve (5) Gelişime Açıklık/Deneyime Açıklık-Gelişmemişlik'tir.

2.7.1.1. Dışadönüklük-İçedönüslük

Dışadönük eğilimi olan bireyler; dışsal olarak odaklanmış ve sosyal çevresiyle ilgilenen, konuşkan, iddialı ve enerjik olarak nitelendirilebilir (Smith ve diğerleri, 2021: 2). Ayrıca, dışadönüklük, liderlik, güç, sosyallık, kişilerle bir arada olma, arkadaşça davranma, kendine güven, istekli olma, samimi, eğlenceli gibi özellikler dışadönüklük kavramına aittir (Serinikli, 2021: 19). İçedönük eğilimi olan bireyler ise; doğaları gereği sakın, çekingen, sessiz, mesafeli, yalnız çalışmaktan hoşlanan, durgun kimselerdir (Bayat, 2019: 1577; Smith ve diğerleri, 2021: 2). Bu tanımlar doğrultusunda; dışadönük bireyler içedönük bireylerin aksine liderlik özelliği daha baskındır.

2.7.1.2. Yumuşak Başlılık / Uyumluluk- Dikbaşlılık

Bu kavram kişilerin insancıl yönünü ortaya çıkarmaktadır (Digman, 1990: 420). Kişiler bu olgunun boyutunda acımasız ve uysal arasında bir çerçeve belirlerler. Bu olguda ortaya çıkan pozitif sonuçlar doğrultusunda yumuşak başlı /uyumlu kişiler hoş görülür, güvenilir, cömert kişilerdir. Bu olguda ortaya çıkan negatif sonuçlarda ise kişiler cimri, herşeyi eleştiren, soğuk, rekabeti seven, düşmanca kişilerdir (Topçu, 2017: 58). Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen verilerde kişilerde bu olguların kişilerin manevi değerleri ile güçlü bir bağ olduğunu göstermiştir (Somer, 1998: 22).

2.7.1.3. Nevrotik/Duygusal Dengesizlik- Duygusal Denge

Bu kişilik boyutu duygusal bir denge oluşturamayan, genelde kaygılı, gergin, güvensiz ve korumacı bireylerin kişilik özelliklerini simgeler (Bayat, 2019: 1577). Sinirli, güvensiz, endişeli, kendisiyle uğraşan kişileri tanımlayan olgu nevroz /duygusal dengesizliktir. Bu olguya sahip kişiler olumsuz duyguları barındıran kişilik yapısına sahiptirler. Duygusal dengesizlik yaşayan bireyler depresyona daha sık girer, bir olay karşısında kızgınlıklarını gizleyemez ve alınganlık seviyeleri en üst değerlerdedir (Somer ve diğerleri, 2002: 24). Bu olguda araştırma sonucunda düşük puana sahip olan kişiler ise olaylara rahat, kendinden emin, sabırlı, zorluklara karşı aşırı tepki vermeyen, tutarlı, daha sakın cevap vermektedirler. Bununla birlikte zor koşullar karşısında dayanıklı kalabilen kişilerdir (Topçu, 2017: 59).

2.7.1.4. Sorumluluk/Özdenetim-Sorumsuzluk/Dağınıklık

Bu kavramı tanımlamak için Costa ve McCrae öncelikle *yön* kavramını düşündüklerini ifade etmişlerdir (Somer ve diğerleri, 2002: 24). Bu kavramın kişilerde ilerletici yönü 'başarı', 'başarılı olmak', 'başarı ihtiyacı' olarak tanımlanmış; kavramın engelleyici yönü ise 'tembellik', 'iş yapmama' olarak tanımlanmıştır (Özoğul, 2017: 56). Sorumluluk Howart'a göre bireyin

odaklandığı hedef sayısı ile doğru orantılıdır. Hedefe odaklanan bireylerin o hedefe doğru daha dikkatli, daha istikrarlı, daha sorumlu ve özdisiplinli hareket ettikleri; hedefi olmayan bireylerin ise yapılan araştırmalar sonucunda bu olguların hiçbirini taşımadıkları ortaya konulmaktadır (Özoğul, 2017: 58).

2.7.1.5. Gelişime Açıklık/Deneyime Açıklık-Gelişmemişlik

Bu kavramı araştırmacılar bir çok defa tartışmış ve fikir birliği en zor sağlanan kavram olmuştur. Araştırmalar sonucunda bu kavramdan yüksek puan alan bireyler sosyal, yeni fikirlere açık, deneyime açık, meraklı, bağımsız, hayal gücü kuvvetli; araştırmalar sonucunda bu kavramdan düşük puan alan bireyler ise muhafazakar, geleneksel, olaylara karşı tepkileri genellikle nötr, sabit bir yaşam isteyen, belirsizlik istemeyen, basit ve açık bir hayat isteyen kişilerdir (Somer, 1998: 20; Gürbüz & Bayık, 2019: 7-8; Bayat, 2019: 1578).

2.8. Kişilik İle İlgili Literatür Taraması

Profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile sundukları hizmet kalitesinin turistlerce nasıl algılandığını araştıran Özsoy & Tayfun (2020), sonuçta kişilik özellikleri boyutları ile hizmet kalitesi boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Buna göre, turist rehberinin dışa dönük kişilik özelliği arttıkça, turistlerin algıladığı empati özelliği olumsuz yönde etkilenirken, turist rehberinin geçimlilik (uyumluluk) kişilik özelliği arttıkça turistlerin algıladığı güvenilirlik ve empati olumlu yönde etkilenmektedir.

Arıkan Saltık & Gümüş Dönmez (2018) tarafından yapılan çalışma, turist rehberleri ve kişilik üzerine olup, çalışmada, kişilik kavramı ve özellikleri, turist rehberleri ve kişilik özellikleri ve kişilik kuramları ele alınmıştır. Çalışmada, beş faktör kişilik modeli, A tipi ve B tipi kişilik tipleri ve Myers-Briggs kişilik tipleri ile turist rehberlerinin özellikleri irdelenmiştir.

Özoğul (2017), profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile mesleki bağlılıkları arasındaki ilişkinin psikolojik sermayenin aracılık etkisini belirlemeye çalıştığı tez çalışmasında, eylemeli turist rehberlerinden veri toplamıştır. Yapılan analizler sonucunda, rehberlerin kişilik özelliklerinden deneyime açıklık, dışadönüklük ve sorumluluk özelliklerinin mesleğe dönük duygusal bağlılık üzerinde pozitif ve anlamlı etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Koroğlu (2014) yapmış olduğu çalışmada turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye ve kişilik özelliklerinin rehberlik mesleğine uyumunu değerlendirmeye çalışmıştır. Sonuç olarak, turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin ağırlıklı olarak kişilik özelliklerinin “Gelişime açıklık” ve “Öz-denetim/Sorumluluk” faktörlerinde olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, kişilik özelliği ile meslek seçimi arasında olumlu bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

2.9. Çevrenin Tanımı

Çevre; insanların ve diğer canlıların hayatları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Bir başka ifade ile yeryüzünde ilk canlı ile birlikte var olan çevre, bir organizmanın var olduğu ortam ya da şartlardır (Tıraş, 2012: 64). Aydın (2020: 26) ise, çevrenin canlı ve cansız varlıklardan oluştuğunu ve bu varlıkların etkileşimlerini içeren bir sistem olduğuna ve insanın söz konusu sistemin merkezinde yer aldığına işaret etmektedir. Kısaca çevre, insanın ve/veya herhangi bir canlının yaşadığı ortam şeklinde tanımlanabilmektedir (Erbasan & Erkol, 2020: 2445).

2.9.1. Çevreye Yönelik Davranış

İnsan, yaşamın doğası gereği hayatını sürdürmek için çevresindeki zenginliklerden sınırsızca yararlandığından çevreyi tehdit eder hale gelmiştir. Çevreye verilen zararların zamanla insanı da tehdit etmeye başlaması ile insanın çevre değerlerine ve çevrenin sürdürülebilirliğini sağlamak için arayışlara başlamış ve çevreye yönelmiştir. Böylece, insan çevreye yönelmenin farkındalığı ile bireyleri bilinçlendirmek ve çevreye yönelik olumlu tutum ve davranış sahibi olmalarını sağlamaya başlamıştır (Purutçuoğlu, 2008: 22). İnsanlarda çevreye yönelik davranışın gelişebilmesi ve çevre sorunlarının çözümü için insanların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak olumlu yönde beceri, bilgi, tutum ve davranış edinmelerini sağlamak için eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Geray, 1998).

Stern (2000) çevreye yönelik davranışın farklı faktörlere bağlı olduğunu ve dolayısıyla bu davranışların ölçümünde problemlerin yaşandığına işaret etmiştir. Çevreye yönelik davranışlar çevre topluluklarına üye olma, çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşlarını destekleme olabileceği gibi, bireylerin geri dönüşüme dikkat etmesi, yeşil tüketime yönelmesi ve / veya organik gıda tüketimine yönelmeleri şeklinde ele alınabilir (Purutçuoğlu, 2008: 22).

2.9.2. Çevreye Yönelik Tutum ve Bileşenleri

İnsan olarak canlı dışında doğanın korunması fikri sanayileşmenin yarattığı olumsuz sonuçlardan sonra ortaya çıkmıştır. Toplu ve toplumsal üretimin sonucunda çıkan tahribat göz önünde bulundurulmuş ve doğanın korunması ve doğanın insan için korunması fikri ortaya çıkmıştır. Toplumdan doğaya olan yönelim, toplum ve doğayı daha eşit ve bütün olarak görmüştür (Öztürk, 2019: 21).

Alanyazın incelenmiş olup çevreci tutum kavramı ile ilgili bir çok tanım bulunmaktadır. Çalışkan'a (2002) göre çevreci tutum, çevre sorunlarına yapıcı girişimlerde bulunma biçimidir. Alnaçık'a (2010) göre, hayvan ve bitki türlerinin, tarihi ve kültürel alanların korunması

konularının kapsamıdır. Schultz, Shriver, Tabanico & Khazian'e (2004: 31) göre çevreye yönelik tutum, bireyin çevresel sorun ve aktivitelere yönelik geliştirdiği inançlar olup, bu inançların etki ve davranış niyetlerinin birikimidir. Bu bağlamda tutum, kişilerin göstereceği davranıştan kesin sonuçlar vermese bile kişinin o davranışı neden yaptığıyla ilgili fikir vermektedir (Kağıtçıbaşı, 2010: 109).

Tabak'a (2017: 48) göre, çevre dostu tutumu oluşturan boyutlar: (1) çevre dostu olmanın ciddiyeti, (2) çevre dostu olmanın önemi, (3) çevre dostu olmanın zorluğu ve (4) işletmelerin sorumluluk düzeyleri olmak üzere dörde ayrılır.

Tutumlar, dolaylı olarak gözlenebilir yapıda olmakla birlikte, bireyin gözlenebilen davranışlarından çıkarımda bulunarak, o bireye has bir eğilim şeklinde değerlendirilebilir. Dahası tutumlar, bireyin inançları doğrultusunda tercihlerine yönelik tepki vermesi olarak ifade edilebilir. Yaşaroğlu & Akdağ'a (2013: 255) göre, çevreye yönelik tutum ve davranışlarının olumlu olması için çevre eğitiminin çok erken yaşlarda verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Tutum bileşenleri bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşen olarak üçe ayrılır (Baloğlu, 1998: 211).

2.9.2.1. Bilişsel Bileşen

Bilişsel bileşen, bir nesne veya duruma yönelik bireyin kendine özgü bilgi ve inanışlarını içerir (Baloğlu, 1998: 211). Bilişsel bileşeni oluşturan etmenler olan düşünce, inanç veya bilgilerin değişmesi ile bireyin bilişsel bileşeni de değişiklik gösterecek ve sonuçta tutumun farklılaşmasına neden olabilir (Odabaşı & Barış 2016). Bireylerin, ürün, durum veya çevreye yönelik inançları değiştiği takdirde ilgili tutumları ve bunun sonucunda da davranışlarında da değişme olabilecektir.

2.9.2.2. Duygusal Bileşen

Bireyin, olay veya duruma yönelik kişisel duyguları doğrultusunda gerçekleştirdiği tepkileri içerir. Bu bileşen, bireyin sahip olduğu değerlerle ilgilidir. Birey, bir nesne veya duruma yönelik olumlu veya olumsuz duygulara sahip olarak değerlendirmeler yapar (Aydın, 2020: 68). Odabaşı & Barış (2016) duygusal bileşenin, bireyin duyguları doğrultusunda geliştirdiği duygusal tepkileri ve sahip olduğu değerlere odaklı olduğuna işaret etmektedirler.

2.9.2.3. Davranışsal Bileşen

Davranışsal bileşen, bireyin belirli bir durum, nesne veya yere dönük gerçekleştirdiği veya yapmayı düşündüğü davranışı kapsar (Aydın, 2020: 68). Pickton & Broderick (2005) davranışsal bileşenin, bilişsel ve duygusal bileşene bağlı olarak bireyin eyleme geçmesi ile ilgili

olduğuna burğu yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tutumun davranışa dönüşme eğilimidir. Bireyin tutumu, bilişsel ve/veya duygusal bileşenlerin birinden veya ikisinden de etkilenmesi durumunda davranışa dönüşebilmektedir.

2.9.3. Çevreye Yönelik Tutum ve Davranışla İlgili Literatür Taraması

Lise öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi ve tutumlarının belirlenmesi amacıyla Güngör Cabbar & Kutay (2022) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre, öğrencilerin çevreci tutumunun sınıf, cinsiyet, yaş gibi özelliklerine göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Çevreci tutum düzeyinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla yüksek tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Yaşa itibariyle, 14 yaşındaki öğrencilerin 16 ve 17 yaşındaki öğrencilere oranla çevreye daha olumlu bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, çevreci tutum ölçeğinin bilişsel ve davranış alt boyutları arasında pozitif yönlü ancak düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Bayrak (2019) fen bilgisi ve biyoloji öğretmenleri adaylarının çevresel tutum ve davranışlarının belirlenmesi kapsamında bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma Gazi Üniversitesi'nde öğrenim gören 60 adet fen bilgisi öğretmen adayı ve 60 adet biyoloji öğretmen adayına anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde tek yönlü ANOVA ve bağımsız gruplar t-Testinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmen adaylarının branş, cinsiyet, yerleşim yeri, eğitim düzeyleri durumlarında farklılıklar ortaya konulmuştur. Araştırmaya katılan grubun aylık ekonomik gelirleri açısından ise gelir düzeyi yakın olup çevrelerine karşı tutumlarında farklılık görülmemiştir.

Fu, Bixian, Guoying, Sheng & diğerleri (2003) tarafından Çin'de yapılan araştırmada, çevreye yönelik tutumun destinasyon aidiyeti üzerinde etkili olduğunu bulgulamışlardır. Çalışmada, turistlerin çevre konusunda bilinçli olmaları ile çevre korumaya yönelik farkındalıklarının arttığı ve bireylerde çevre koruma davranışı sergileme potansiyelinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, çevresel davranışların oluşumunda etkili olan unsurlar arasında, cinsiyet, yaş, eğitim, din, sosyo-ekonomik durum ve değerlerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Işıldar (2008) meslek yüksek okulları boyutunda çevre eğitiminin çevreci yaklaşımlar ve davranışlar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışma 3 bölümden bir anket formuyla değerlendirilmiştir. Anket ilk önce okula yeni başlayan öğrenciler üzerinde yapılmış olup çevre ile ilgili teorik ve pratik dersler verildikten sonra aynı anket mezun olduktan sonra da aynı öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda cinsiyetin çevreci yaklaşımlar üzerinde etkili bir değişken olmadığı, eğitim süresince çevreci yaklaşımlarda anlamlı bir farklılık bulunmadığı, yalnız mezun olduktan sonra çevreci davranışlarda olumlu fayda olduğu belirtilmiştir.

Bodur & Sarıgöllü (2005) tarafından yapılan tüketicilerin çevreci tutum ve davranışlarına yönelik araştırmada, çevresel duyarlılığın kadın ve erkek açısından farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte, çevresel duyarlılığa sahip tüketicilerin yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları ve farklı yaş düzeyinde olan tüketicilerin de çevresel duyarlılığa sahip oldukları belirlenmiştir.

Şama (2003) yapmış olduğu araştırmada, öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarını belirlemeye çalışmıştır. Çalışma, Gazi Eğitim Fakültesi'nin birinci ve son sınıf öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Toplamda, 442 öğretmen adayı ile gerçekleştirilen çalışmada, çevreye yönelik tutumda kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına oranla daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Odabaşı & Barış (2002) yapmış oldukları çalışmada, bireylerin sahip olduğu tutumların, aile yapılarını, kişiliklerini, yaşam biçimlerini, değerlerini, ne tür kültürleri öğrenmek istediklerini, satın alma ve tüketim süreçlerine yönelik kararlarında etkili olacağına vurgu yapmışlardır. Dolayısıyla, çevresel sorumluluk bilinci doğrultusunda satın alma ve tüketim gerçekleşebilecektir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın literatür taraması bölümünde ilgili kitaplar, tezler, makaleler ve veri tabanları incelenmiş olup bu doğrultuda kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra uygulama bölümü oluşturulmuştur. Araştırmada, 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye’de lisans düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği eğitimi veren ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerinde eğitim alan öğrenci sayıları baz alınmıştır. Bu bölüm çerçevesinde araştırmanın türü, evren ve örneklem, veri toplama yöntemi, ön uygulama, anketin uygulanması ve kullanılan veri analiz tekniklerine yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Türü

Bilimsel kaynaklar incelendiğinde, amaçlarına göre araştırmalar, keşifsel, tanımlayıcı ve neden-sonuç ilişkisini araştıran araştırmalar (Karasar, 2020: 155) olarak üçe ayrılmaktadır. Bu araştırma, 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye’de lisans düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği eğitimi veren ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerinde eğitim alan öğrencilerin kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarını incelemeyi amaçladığından tanımlayıcı araştırma kapsamına girmektedir.” *Tanımlayıcı araştırma türünde temel amaç, inceleme konusu olan olayın, değişkenlerini ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlamak ve bu tanımlamalara dayanarak ileriye dönük tahminler yapabilmektir*” (Kurtuluş, 2010: 20).

Araştırmanın, bilimsel bir nitelik kazanması ve hedeflenen amaçlarına ulaşabilmesi için izlenen yol belirtildiği şekilde sıralanmaktadır;

- Bu araştırmada, öncelikle turist rehberi, rehberlik mesleği, kişilik kavramı ve çevreci tutum ve davranışlar ile ilgili literatür taraması yapılmıştır.
- Veri toplama aracı olarak anketten yararlanılmış ve araştırmanın evreni içinde yer alan turizm/turist rehberliği öğrencilerine anket uygulanmıştır.
- Toplanan veriler istatistik paket programına aktarılmış olup analize hazır hale getirildikten sonra elde edilen bulgulara bağlı kalınarak bulgular yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye’de lisans düzeyinde Turizm Rehberliği eğitimi veren ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerinde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 1). Araştırmada, verilere kolay ulaşılamaması, ekonomiklik, zamanı etkin kullanma isteği, öğrencilerin ankete cevap vermeye gönüllü olmamalarından dolayı evrenin tamamına ulaşmak mümkün olamamaktadır. Bu açıdan,

çalışmanın evreni oluşturan turist rehberi adaylarının hepsinin kişilik özelliklerini, çevreci tutum ve davranış düzeylerini ölçmek olanaklı olmadığından örneklem seçimine gidilmiştir.

Tablo 3.1. Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Yürüten Devlet Üniversiteleri (İlk 10)

	Üniversite Adı	F./Y.O .	Bölüm Adı	Puan Türü	Sıralama (2020-2021)	Sıralama (2021-2022)	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Toplam
1	Akdeniz	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	33.335* (5)	23.532* (1)	51	78	67	91	287
2	Anadolu	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	24.272* (1)	25.368* (2)	49	40	53	43	185
3	Ege	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	25.256* (2)	28.473* (3)	69	41	40	-	150
4	İzmir Katip Çelebi	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	29.892* (3)	31.961* (4)	64	67	77	141	349
5	Aydın Adnan Menderes	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	32.274 (4)	35.488 (5)	57	55	54	111	277
6	Pamukkale	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	37.542 (6)	40.820 (6)	66	63	69	118	316
7	Balıkesir	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	37.792 (7)	43.242 (7)	109	112	115	122	458
8	Mersin	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	40.106 (8)	43.954 (8)	61	78	75	100	314
9	Bolu Abant İzzet Baysal	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	44.303 (10)	47.863 (9)	41	43	37	-	121
10	Samsun Ondokuz Mayıs	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	43.102 (9)	50.066 (10)	59	57	54	78	248

Kaynak: (www.yokatlas.yok.gov.tr., 2021; <https://www.basarisiralamalari.com/turizm-rehberligi-2022-taban-puanlari-ve-basari-siralamalari/>)

Not: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümüne 2021 yılında ilk defa öğrenci aldığı için sıralamadan çıkarılmıştır.

Araştırmanın örnekleme için, Türkiye’de 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında başarı sıralamalarına göre ilk ona giren ve Devlet Üniversitelerinin Turizm Fakültesi Turizm/Turist Rehberliği’nde eğitim alan öğrenci sayıları baz alınarak anketin örneklem belirlenmiştir. Tablo 2, Türkiye’de 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında lisans düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği eğitimi yürüten Devlet Üniversitelerinin başarı sıralamalarına göre (İlk 10) öğrenci sayıları ve anketin uygulanması için oluşturulan kota oranlarını göstermektedir. Bu kota analizi sonucu, her sınıf düzeyinde öğrencilere geçerli yüzdeler verilerek uygulama sırasında bu kotalara yüzde bazında ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece, evreni temsil edebilecek yüzdesel dağılıma uygun bir örneklem hedeflenmiştir. Tablodaki veriler doğrultusunda oluşturulan anket, kolayda örnekleme yöntemine göre uygulanmıştır. Tablo 3, Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği Eğitimi yürüten Devlet Üniversitelerinin başarı sıralamalarına göre (İlk 10) Kota oranlarına göre anketle toplanan verilerin dağılımını sunmaktadır.

Tablo 3.2. Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği Eğitimi Yürüten Devlet Üniversitelerinin (İlk 10) Kota Oranları

	Üniversite Adı	1.Sınıf	Kota Oranı	2.Sınıf	Kota Oranı	3.Sınıf	Kota Oranı	4.Sınıf	Kota Oranı	Toplam
1	Akdeniz	51 (5)+3	0,08	78(9)+3	0,12	67(7)+3	0,10	91(10)+3	0,11	287
2	Anadolu	49(4)+3	0,08	40(3)+3	0,06	53(4)+3	0,08	43(2)+3	0,05	185
3	Ege	69(8)+3	0,11	41(3)+3	0,06	40(2)+3	0,06	-		150
4	İzmir Katip Çelebi	64(6)+3	0,10	67(7)+3	0,11	77(9)+3	0,12	141(25)+3	0,18	349
5	Aydın Adnan Menderes	57(5)+3	0,09	55(5)+3	0,09	54(4)+3	0,08	111(16)+3	0,14	277
6	Pamukkale	66(7)+3	0,10	63(6)+3	0,10	69(8)+3	0,11	118(18)+3	0,15	316
7	Balıkesir	109(18)+3	0,17	112(20)+3	0,18	115(21)+3	0,18	122(18)+3	0,15	458
8	Mersin	61(6)+3	0,10	78(9)+3	0,12	75(9)+3	0,12	100(12)+3	0,12	314
9	Bolu Abant İzzet Baysal	41(3)+3	0,07	43(3)+3	0,07	37(2)+3	0,06	-		121
10	Samsun Ondokuz Mayıs	59(6)+3	0,10	57(5)+3	0,09	54(4)+3	0,08	78(2)+3	0,02	248
	Toplam	626(62)+30 92		634(70)+30 100		641(70)+30 100		804(103)+24 127		305+80 =385 419

Not: Örneklem sayısı 384’e erişebilmek ve veri kayıpları olabileceği düşüncesi ile kota oranlarına her sınıf için 3’şer kişi daha eklenmiştir.

Tablo 3.3. Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği Eğitimi Yürüten Devlet Üniversitelerinin (İlk 10) Kota Oranlarına Göre Toplanan Verilerin Dağılımı

	Üniversite Adı	1.Sınıf	Toplanan	2.Sınıf	Toplanan	3.Sınıf	Toplanan	4.Sınıf	Toplanan	Toplam	Gerçekleşen
1	Akdeniz	8	18	12	5	10	4	13	10	43	37
2	Anadolu	7	5	6	12	7	10	5	7	25	34
3	Ege	11	6	6	9	5	10	-	7	22	32
4	İzmir Katip Çelebi	9	4	10	3	12	6	28	6	59	19
5	Aydın Adnan Menderes	8	19	8	16	7	14	19	12	42	61
6	Pamukkale	10	9	9	3	11	4	21	1	51	17
7	Balıkesir	21	3	23	6	24	12	21	4	89	25
8	Mersin	9	56	12	21	12	19	15	17	48	113
9	Bolu Abant İzzet Baysal	6	20	6	5	5	19	-	8	17	52
10	Samsun Ondokuz Mayıs	9	11	8	10	7	6	5	5	29	32
	Toplam	98		100		100		127		425	422

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın konusu ile ilgili ulusal ve uluslar arası alanyazın taranmıştır. Kişilik özellikleri, çevreci tutum ve davranışlara dayalı yurt içi ve yurt dışından alanyazın taranmış ve alanyazına bağlı olarak araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Anket, alanyazına bağlı olarak uyarlanmıştır. Verilerin toplanmasında hem birincil hem de ikincil verilerden faydalanılmıştır. Birincil veri toplama yöntemi anketin tercih edilme nedenleri arasında, maliyetinin az olması, araştırmacı ve cevaplayıcılar için kolay olması, doğrudan bilgi toplama olanağı sağlaması ve zamanı etkin kullanabilme olanağı sağlamasıdır (Kaptan, 1991: 138-139). Anket, yüz yüze görüşme tekniği ve internet üzerinden anket formunun paylaşılması ve cevapların kaydedilmesi suretiyle iki farklı yöntemle katılımcılara uygulanmıştır. Elde edilen veriler ile ilk aşamada katılımcı profilini belirlemeye yönelik frekans, yüzde dağılım, ortalama, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler betimlenmiştir. Ayrıca, ölçeklerin güvenirlik ve geçerliliklerini belirlemek için ileri istatistik analizlerinden faktör analizi kullanılmıştır. Daha sonra, hipotezleri sınamak için fark testleri için t-Testi ve ANOVA testleri, etki testleri için ise, regresyon analizi uygulanmıştır.

3.3.1. Anket Formunun Oluşturulması

Anket formunun oluşturulması için ilgili literatür taraması yapılmıştır. Anketin oluşturulmasında, öğrencilerin kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik; Atak (2013), Bayrak (2019), John (1991), Özoğul (2017), Goldmen, Yavetz & Pe'er (2006) ve Timur & Yılmaz'ın (2013) çalışmalarından yararlanılmış olup, konunun uzmanı akademisyenlerle görüşülerek gerekli tavsiyeler alınarak ve tez danışman öğretim üyesi tarafından anketin son şekli verilmiştir.

Anket formunda toplamda üç ölçek kullanılmıştır. Birinci ölçek, 10 maddeden oluşan "kişilik özellikleri ölçeği" dir. Ölçeğin orijinali, Gosling, Rentfrow & Swann (2003) tarafından geliştirilmiş ve ölçek Atak (2013) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Çalışmada kullanılan ölçek, Atak (2013) ile Kılıç'ın (2020) çalışmalarından On-Maddelik Kişilik Özellikleri ölçeğinden uyarlanmıştır. Ölçek maddeleri; (1) Kendimi dışa dönük, istekli olarak görürüm, (2) Kendimi eleştirel, kavgacı olarak görürüm, (3) Kendimi güvenilir, öz disiplinli olarak görürüm, (4) Kendimi kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan olarak görürüm, (5) Kendimi yeni yaşantılara açık, karmaşık olarak görürüm, (6) Kendimi çekingen, sessiz olarak görürüm, (7) Kendimi sepmatik, sıcak olarak görürüm, (8) Kendimi altüst olmuş, dikkatsiz olarak görürüm, (9) Kendimi sakin, duygusal olarak dengeli görürüm ve (10) Kendimi geleneksel, yaratıcı olmayan olarak görürüm'den oluşmaktadır. Ölçek, likert tipinde 7'li olarak (1=Tamamen katılmıyorum, 2=Kısmen Katılmıyorum, 3=Biraz katılıyorum, 4=Kararsızım, 5=Biraz

Katılıyorum, 6=Kısmen Katılıyorum, 7=Tamamen Katılıyorum) şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekte yer alan 2, 4, 6, 8 ve 10 nolu ifadeler orijinaline uygun bir şekilde ters kodlanmıştır. On Maddeli Kişilik Özellikleri ölçeği puan aralığı 10-70 arasındadır. Her bir alt boyutun puan aralığı ise, 2-14 arasındadır. Söz konusu ölçek, beş alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar: (1) dışa dönüklülük-içe dönüklük, (2) yumuşak başlılık-hırçınlık, (3) sorumluluk- dağınıklık, (4) duygusal denge-dengesizlik ve (5) deneyime açıklık/zekâ-gelişmemişlik şeklinde adlandırılmıştır.

İkinci ölçek, “çevre tutum ölçeği” olup üç alt ölçek halinde adaylara iletilmiştir. Uzun (2006) ve Bayrak’ın (2019) çalışmasından uyarlanmış olan ölçeğin ilk alt ölçeği olan “çevresel davranış alt ölçeği”, 5’li likert tipinde (1=Hiçbir zaman, 2=Çok az, 3=Arasıra, 4=Çoğunlukla, 5=Her zaman) derecelendirilmiştir. Ölçek maddeleri şu şekildedir; (1) TV ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum, (2) Çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerden takip ediyorum, (3) Çevreyle ilgili konuları işleyen belgeseller izliyorum, (4) Ders kitapları dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyorum , (5) Çevreyle ilgili popüler dergileri takip ediyorum, (6) Çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip ediyorum, (7) Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım, (8) Fakültede çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü katılmak isterim, (9) Arkadaşlarım beni çevreye duyarlı biri olarak bilir, (10) Yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre ücretsiz çalışabilirim, (11) Çevre konusundaki bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum, (12) Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim ve (13) Daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim’dir.

Ankette yararlanılan ikinci ölçeğin ikinci alt ölçeği olan “çevresel düşünce alt ölçeği”, 5’li likert tipinde (1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmiştir. Ölçek maddeleri şu şekildedir; (1) Nesli tükenmekte olan canlılar çok abartılıyor, zaten doğada çok sayıda tür var, birkaçı tükense önemli değildir, (2) Tarihi yerlere para harcamak yerine lüks yollar yapılırsa ülkemiz için daha faydalıdır, (3) Erozyon artık ülkemizde görülmemektedir, (4) Tarımda kullanılan böcek ilaçları çevre için faydalıdır, (5) Orman vasfını kaybetmiş arazilerin, ülkeye gelir getirmesi amacıyla satılmasında bir sakınca yoktur, (6) Milli parklarda ve ormanlarda turizm amaçlı binaların yapımına devlet izin vermelidir, (7) Ev yapmak için en iyisi sulak alanlar kurutulmalı ve o bölgelerde ev yapılmalıdır, (8) Çevre kendi kendini temizlediği için insanların atıkları problem olmaz, (9) Ozon tabakası özellikle Amerika üzerinde incelmış, Türkiye için bir tehlike yoktur, (10) Odadan çıkarken ışığı kapatmak fazla bir enerji tasarrufu sağlamaz ve (11) Dünyada, insanların hiçbir zaman kirletemeyeceği kadar çok su vardır’dır.

İkinci ölçeğin üçüncü ve son alt ölçeği olan “çevresel duygu alt ölçeği”, 5’li likert tipinde (1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmiştir. Ölçek maddeleri şu şekildedir;

(1) Çevre kirliliğinden dolayı insanlara kızgınlık duyuyorum, (2) Tsunami gibi doğa felaketleri son derece kaygı vericidir, (3) Küresel çevre sorunları beni endişelendiriyor, (4) Herhangi bir insan hayvan veya bitki türüne zarar verdiğinde çok sinirlenirim, (5) Savaşlardan kaynaklanan çevre kirliliği beni çok öfkeliyor, (6) Hayvanlara zarar veren birini gördüğümde uyardıysam pişmanlık duyarım, (7) Her geçen gün ormanların azalmasından dolayı tedirgin oluyorum, (8) Çevreye zarar verdiğimi hissettiğimde suçluluk duyarım, (9) Doğada yürümek bana huzur verir, (10) Herhangi bir doğa aktivitesine katılmak beni heyecandırır, (11) Genellikle çevreye olan duyarlılığım yüzünden kendimle gurur duyarım, (12) Doğa sporları yaparken mutlu olurum, (13) Çevrede oluşan değişimlere karşı meraklıyım, (14) Okulda çevreyle ilgili daha çok dersimiz olsa memnun olurum, (15) Ailemle alışveriş merkezi yerine pikniğe gitmek bana daha çok zevk verir, (16) Doğada yalnız kalmak beni rahatlatır'dır.

Üçüncü ölçek, 20 maddeden oluşan "çevre davranış ölçeği" dir. Ölçek, Goldmen, Yavetz & Pe'er (2006) çalışmalarından Timur & Yılmaz (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek maddeleri ; (1) Çevresel sorunları yetkililere bildiririm, (2) Gazete ve plastik şişe gibi atıkları geri dönüşüm toplama noktalarına götürürüm, (3) Medyaya çevresel sorunlar hakkında mektuplar gönderirim, (4) Depozitosu olan meşrubat şişelerini geri veririm, (5) Kullanılmış kağıtları müsvade kağıdı olarak yeniden kullanırım, (6) Daha önceden alışveriş poşeti olarak kullanılmış naylon poşetleri tekrar kullanırım, (7) "Çevre dostu" ürünleri satın alırım (ozon dostu spreyler, geri dönüşüm paketi olan ürünler ve ekonomik boy ürünler), (8) Halka açık yerlerin korunması ve temizlenmesi için kampanyalara katılırım, (9) Kullanılmayan elektrikli cihazları ve ışıkları kapatarak elektrik tasarrufu sağlarım, (10) Evde su tasarrufu yaparım (dişlerimi fırçalarken veya bulaşık yıkarken musluğu kapatırım vb.), (11) Halka açık alanlara çöp atan veya çevreye zarar veren insanları uyarırım, (12) İnsanların halka açık yerlere attıkları çöpleri toplayıp çöp kutusuna atarım, (13) Kullanılmış pilleri çöp kutusu yerine piller için uygun toplama kutularına koyarım, (14) Odadan çıkarken klima vb. cihazları açık bırakırım, (15) Dışarıdayken kuş seslerini, hayvanları ve çiçekleri fark ederim, (16) Çevre kirliliğini önlemek için düzenlenen kampanyalarda görev alırım, (17) Bir çevre organizasyonunda aktif olarak görev alırım, (18) Günlük gazete veya dergilerdeki çevre konularıyla ilgili makaleleri okurum, (19) Çevre ve doğa ile ilgili televizyon programlarını izlerim, (20) Doğa yürüyüşü ve geziler yaparım'dır. Ölçek, 5'li likert tipinde (1=Hiçbir zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Genellikle, 5=Her zaman) derecelendirilmiştir.

Anketin son bölümü olan dördüncü bölümünde ise demografik özelliklerine yönelik soruları barındırmaktadır. Burada katılımcılara cinsiyet, yaş, medeni durum, sınıf, aylık gelir, memleket, hangi üniversitede eğitim aldıkları ve bu bölüme isteyerek gelip gelmeme durumlarına yönelik sorular sorulmuştur.

3.3.2. Ön Test

Araştırmada öncelikle anket formunda yer alabilecek hataları, ifadelerin okunurken anlaşılmalarmı gibi herhangi bir hatanın olup olmadığını test etmek amacıyla 16-30 Kasım 2021 tarihinde anketin ön testi uygulanmıştır. Ana kütleye benzer özellikler taşıyan 105 rehber adayından çevrimiçi anket aracılığıyla veri toplanmıştır. Ön test için kullanılan 105 anket ana uygulamada kullanılmamıştır. Ankette yer alan ilk ölçek 10 maddelik “kişilik özellikleri ölçeği” olup, ölçeğinin *Cronbach’s Alpha* katsayısı ,740 olarak belirlenmiştir. İkinci ölçek, “çevre tutum ölçeği”dir ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çevre Tutum Ölçeği’nin, ilk boyutu olan “çevresel davranış” ölçeği 13 maddelidir ve *Cronbach’s Alpha* katsayısı ,941, ikinci boyutu olan “çevresel düşünce” ölçeği 11 maddeden oluşmakta *Cronbach’s Alpha* katsayısı ,903 ve üçüncü boyutu olan “çevresel duygu” ölçeği ise, 16 maddeli olup, *Cronbach’s Alpha* katsayısı ,939’dur. Çevre Tutum Ölçeği’nin tamamı için *Cronbach’s Alpha* katsayısı ,867 olarak belirlenmiştir. Anketin üçüncü ölçeği ve 20 maddeli olan “çevre davranış ölçeği”nin *Cronbach’s Alpha* katsayısı ise, 900’dur. Bu bulgulara göre, söz konusu değerler ölçeklerin güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

3.3.3. Anketin Uygulanması

Anket uygulaması için Türkiye’de 2021 ve 2022 Yılında Lisans Düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği Eğitimi yürüten ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerindeki Turizm/Turist Rehberliği Bölümü öğrencilerinden çevrimiçi olarak veri toplanmıştır. Anket formu, internet aracılığı ile üniversitelerin ilgili bölümlerine iletilerek, öğrencilere iletilmeleri istenmiştir. Söz konusu üniversiteler (1) Akdeniz Üniversitesi, (2) Andolu Üniversitesi, (3) Ege Üniversitesi, (4) İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, (5) Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, (6) Pamukkale Üniversitesi, (7) Balıkesir Üniversitesi, (8) Mersin Üniversitesi, (9) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve (10) Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesidir. Anketler, araştırmacı tarafından 01 Aralık 2021-03 Ocak 2022 arasında online olarak toplanmıştır. Araştırmada, kota ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Toplam 422 anket toplanmış ve uygulamada veri olarak kullanılmıştır.

3.4. Kullanılan Veri Analiz Teknikleri

Bu araştırmada örneklemin özelliklerinin tespit edilmesi ve öne sürülen araştırma sorularının test edilmesi amacıyla çeşitli istatistik teknikleri kullanılmış olup araştırma için toplanan veriler SPSS 25.0 programı kullanılarak ve analiz edilmiştir. Araştırmada, verilerin analizinde normallik testi, aritmetik ortalama, medyan, mod ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmış olup, t-testi, varyans analizi, faktör analizi ve regresyon

analizinden de faydalanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin dağılımının normal olup olmadığını belirlemek için normallik (Kolmogorov-Smirnov; Shapiro-Wilk; Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis)) testi yapılmıştır. Ankette yer alan ölçeklerin normallik testlerinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonucunun anlamlı çıkmaması üzerine normallik testi için çarpıklık katsayısı (Skewness) ve basıklık katsayısı (Kurtosis) değerlerden yararlanılmıştır. Can (2020: 87), Çarpıklık ve Basıklık (Skewness; Kurtosis) değerlerinin -1,96 ile +1,96 aralığında ise, verilerin normal dağıldığına vurgu yapmıştır. Bu durum, çalışmada parametrik testlerin yapılabilmesine olanak sağlamıştır. On Maddeli Kişilik Özellikleri Ölçeği, Çevre Tutum Ölçeği ve Çevre Davranış Ölçeği'nin çarpıklık katsayıları (Skewness) ve basıklık katsayıları (Kurtosis) değerlerinin -1,96 ile +1,96 arasında değiştiği belirlenmiştir.

3.4.1. Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi

Ölçeklerin güvenilirlik analizi için Cronbach's alpha katsayısından yararlanılmıştır. Güvenilirlik katsayısı Alfa'nın değerlendirme aralıkları şöyledir (Özdamar, 1999: 522);

- 0,00 __ < 0,40 ise ölçek güvenilir değildir.
- 0,40 __ < 0,60 ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
- 0,60 __ < 0,80 ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- 0,80 __ < 1,00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Ana uygulama için anketler online olarak 01 Aralık 2021-03 Ocak 2022 arasında toplam 422 katılımcıdan elde edilmiştir. Toplanan anketler eksik veri olmaması nedeniyle tamamı analize tabi tutulmuştur. Anketteki 10 maddelik "kişilik özellikleri ölçeği"nin *Cronbach's Alpha* katsayısı ,823'tür. Toplam 40 maddeden ve üç alt boyuttan oluşan ikinci ölçek, "çevre tutum ölçeği"dir. Çevre Tutum Ölçeği'nin, ilk boyutu 13 maddeli "çevresel davranış" ölçeğidir ve *Cronbach's Alpha* katsayısı ,953; ikinci boyutu 11 maddeli "çevresel düşünce" ölçeğidir ve *Cronbach's Alpha* katsayısı ,914 ve üçüncü boyutu ise, 16 maddeli "çevresel duygu" ölçeğidir ve *Cronbach's Alpha* katsayısı ,950'dir. Çevre Tutum Ölçeği'nin 40 madde için *Cronbach's Alpha* katsayısı ,888 olduğu tespit edilmiştir. Ankette yer alan üçüncü ölçek 20 maddeden oluşmakta olan "Çevre Davranış Ölçeği"dir ve ölçeğin *Cronbach's Alpha* katsayısının ,905 olduğu bulgulanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda ankette kullanılan ölçeklerin Alpha değerleri doğrultusunda yüksek derecede güvenilir olduğu saptanmıştır.

3.4.2. Ölçeklerin Geçerlilik Analizi

Ölçeklerin, bilimsel çalışmalarda kullanılmadan önce geçerli olup olmadığının incelenmesi gerekir ve bu incelemede ölçeklerin yapı geçerliliği ölçülür (Alpar, 2018: 434). Yapı

geçerliği, “doğrudan ölçülemeyen bir özelliği ölçen bir testin ölçme derecesi” olarak tanımlanabilir (Alpar, 2018: 515). Yapı geçerliliğinin testi için açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmaktadır. Dolayısıyla, araştırmada yer alan ölçeklerin yapı geçerliliğinin test edilmesi için açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi, birbiriyle ilişkili değişkenleri, birbiriyle anlamlı ve birbirinden bağımsız gruplar ve daha az sayıda birleştiren bir teknik olup (Kalaycı, 2018: 321), değişkenlerin birbirleriyle yüksek korelasyona sahip olması istenmektedir (Nakip, 2003: 408). Faktör analizinde, özdeğeri 1’den büyük ve en az .450 düzeyinde korelasyona sahip olan boyutlar analize alınmıştır. Faktör analizinin geçerliliğinin belirlenmesinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi oranı büyük önem taşımaktadır. Çalışmalarda, Kaiser-Meyer-Olkin testi oranının, %60’ın üstünde olması beklenmektedir (Nakip, 2003: 409). KMO testi oranı 1’e yakınlığı ile ölçülmektedir. KMO değerleri; “0,90=mükemmel”, “0,80=çok iyi”, “0,70=iyi”, “0,60=orta”, “0,50=zayıf” ve “0,50’nin altı=kabul edilemez” şeklinde gruplandırılmıştır (Kalaycı, 2006: 322). Faktör analizi uygulanırken, dik eksen döndürme tekniği (Varimax) kullanılmıştır.

3.4.2.1. On Maddeli Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Geçerlilik Analizi

On Maddeli Kişilik Özellikleri ölçeğinin yapı geçerliliğini test etmek için, açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğinin KMO örneklem yeterliliği oranının ,856; Bartlett’s Küresellik Testinin 764,405; serbestlik derecesinin 10 ve anlamlılık düzeyinin ise, ,000 olduğu belirlenmiştir. Toplamda 10 maddeden oluşan Kişilik Özellikleri ölçeği, beş alt boyut altında toplanmış ve toplam varyansın %61,356’sını açıklamıştır.

On Maddeli Kişilik Özellikleri ölçeği puan skalası 10-70 aralığındadır. Her bir alt boyutun puan aralığı ise, 2-14 arasındadır. On Maddeli Kişilik Özellikleri ölçeği, beş alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar: (1) dışa dönüklülük-içe dönüklük, (2) yumuşak başlılık-hırçınlık, (3) sorumluluk- dağınıklık, (4) duygusal denge-dengesizlik ve (5) deneyime açıklık/zekâ-gelişmemişlik olarak isimlendirilmiştir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük toplam puan 10, en yüksek toplam puan ise 70’dir. Ölçeğin, her alt boyutundan elde edilebilecek en düşük toplam puan 2, en yüksek toplam puan ise 14’tür. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmış çalışmasında yapı geçerliliği DFA sonucu standardize yük değerlerinin .47 ile .88 arasında değiştiği belirlenmiştir (Atak, 2013). Bu araştırmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları şu şekilde gerçekleşmiştir; deneyime açıklık alt boyutu (5-10 nolu maddeler) ,50; yumuşak başlılık alt boyutu (2-7 nolu maddeler) ,47; duygusal dengelilik alt boyutu (4-9 nolu maddeler) ,27; sorumluluk alt boyutu (3-8 nolu maddeler) ,45; dışa dönüklük alt boyutu (1-6 nolu maddeler) ,40 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada, On Maddeli Kişilik Özellikleri ölçeği puan ortalamasının 57,9 olduğu belirlenmiştir.

3.4.2.2. Çevre Tutum Ölçeğinin Geçerlilik Analizi

“Çevre Tutum” ölçeğinin KMO örneklem yeterliliğinin %50 olduğu belirlenmiştir. Bartlett's Küresellik Testinin 185,007; serbestlik derecesinin 3 ve anlamlılık düzeyinin ise, ,000 olduğu tespit edilmiştir. Field'e (2000) göre, KMO testi için 0.50 değeri alt sınır olması gerekmektedir. Çevre Tutum Ölçeği, 40 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çevre Tutum Ölçeği, toplam varyansın %53,289'unu açıklamaktadır. Ölçeğin boyutları; (1) çevresel davranış, (2) çevresel düşünce ve (3) çevresel duygu'dur. Çevre Tutum Ölçeği alt boyut Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları şu şekilde gerçekleşmiştir; 13 maddeli çevresel davranış alt boyutu ,95; 11 maddeli çevresel düşünce alt boyutu ,91 ve 16 maddeli çevresel duygu alt boyutu ,95 olarak hesaplanmıştır.

3.4.2.3. Çevre Davranış Ölçeğinin Geçerlilik Analizi

Araştırmada kullanılan üçüncü ölçek, “çevre davranış ölçeği” olup, 20 maddeden oluşmaktadır. Çevre Davranış Ölçeği, ,450 korelasyon düzeyinde yapılan faktör analizinde 2, 7, 10, 16, 17, 19 ve 20 nolu ifadeler 2 ayrı faktöre yüklendiğinden ve 14 nolu ifade eksi değer aldığından, analizden çıkarılmıştır. Ölçeğin, KMO örneklem yeterliliği oranı %85; Bartlett Küresellik Testi 2235,075; serbestlik derecesi 66 ve önem değeri (0,000) anlamlı çıkmış ve faktör analizine devam edilmiştir (Tablo 3.1). Tablodan da görüldüğü gibi, üç boyut üreten çevre davranış ölçeği, toplam varyansın %66,152'sini açıklamaktadır. Analizler, üç boyut üretmiş ve boyutlara literatüre paralel isimler verilmiştir. Birinci boyut, yedi maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %40,670'ini açıklamaktadır. Boyuta “çevreye duyarlılık” adı verilmiştir. Bu boyuta yüklenen maddeler şöyledir: “Halka açık yerlerin korunması ve temizlenmesi için kampanyalara katılırim (,795)”, “İnsanların halka açık yerlere attıkları çöpleri toplayıp çöp kutusuna atarım (,746)”, “Günlük gazete veya dergilerdeki çevre konularıyla ilgili makaleleri okurum (,736)”, “Medyaya çevresel sorunlar hakkında mektuplar gönderirim (,726)”, “Halka açık alanlara çöp atan veya çevreye zarar veren insanları uyarırım (,695)”, “Çevresel sorunları yetkililere bildiririm (,692)” ve “Kullanılmış pilleri çöp kutusu yerine piller için uygun toplama kutularına koyarım (,648)”. İkinci boyut, “geri dönüşüm çabaları” adı verilmiş olup, boyuta yüklenen maddeler şunlardır: “Kullanılmış kağıtları müsvedde kağıdı olarak yeniden kullanırım (,924)”, “Daha önceden alışveriş poşeti olarak kullanılmış naylon poşetleri tekrar kullanırım (,742)” ve “Depozitosu olan meşrubat şişelerini geri veririm (,704)”. Üçüncü boyut, iki maddeden oluşmakta ve “çevre farkındalığı” olarak isimlendirilmiştir. Bu boyuta yüklenen maddeler, “Dışarıdayken kuş seslerini, hayvanları ve çiçekleri fark ederim (,736)” ve “Kullanılmayan elektrikli cihazları ve ışıkları kapatarak elektrik tasarrufu sağlarım (,680)”dır. Bayrak (2019:21) tarafından yapılan benzer çalışmada, çevre davranış ölçeği 6 faktör

üretmiştir. Faktörlere (1) kişinin ekonomik yararına olan kaynak koruma aktiviteleri, (2) çevreye duyarlı tüketici, (3) doğa ile ilgili boş zaman aktiviteleri, (4) geri dönüşüm çabaları, (5) sorumlu vatandaşlık ve (6) çevre eylemciliği isimleri verilmiştir.

Tablo 3.4. Çevre Davranış Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Çevre Davranış	Faktör Yüğü	Öz Değer	Varyans (%)	Ortalama	Güvenilirlik
1.Çevreye Duyarlılık (7 madde)		4,880	40,670	2,559	,875
8.Halka açık yerlerin korunması ve temizlenmesi için kampanyalara katılırim	,795				
12.İnsanların halka açık yerlere attıkları çöpleri toplayıp çöp kutusuna atarım	,746				
18.Günlük gazete veya dergilerdeki çevre konularıyla ilgili makaleleri okurum	,736				
3.Medyaya çevresel sorunlar hakkında mektuplar gönderirim	,726				
11.Halka açık alanlara çöp atan veya çevreye zarar veren insanları uyarırım	,695				
1.Çevresel sorunları yetkililere bildiririm	,692				
13.Kullanılmış pilleri çöp kutusu yerine piller için uygun toplama kutularına koyarım	,648				
2.Geri Dönüşüm Çabaları (3 Madde)		1,911	15,923	4,001	,767
5.Kullanılmış kağıtları müsvedde kağıdı olarak yeniden kullanırım	,924				
6.Daha önceden alışveriş poşeti olarak kullanılmış naylon poşetleri tekrar kullanırım	,742				
4.Depozitosu olan meşrubat şişelerini geri veririm	,704				
3.Çevre Farkındalığı (2 Madde)		1,147	9,559	4,045	,606
15.Dışarıdayken kuş seslerini, hayvanları ve çiçekleri fark ederim	,736				
9.Kullanılmayan elektrikli cihazları ve ışıkları kapatarak elektrik tasarrufu sağlarım	,680				
Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi – Açıklanan Toplam Varyans: %66,152; KMO Örneklem Yeterliliği: ,850; Bartlett Küresellik Testi: χ^2: 2235,075; s.d.:66; $p<0,000$ Genel Ortalama: 3,111; Ölçeğin Tamamı için Alfa: ,905; Yanıt kategorileri: (1) Hiçbir zaman (2) Nadiren (3) Bazen (4) Genellikle (5) Her zaman					

Not: $p<.05$; $p<.01$; $p<.001$

4. BULGULAR

4.1. Turist Rehberi Adayların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının demografik özellikleri Tablo 4.1’de paylaşılmıştır. Turist rehberi adaylarının %53,1’ini kadınlar, %46,9’unu ise erkekler oluşturmuştur. Katılımcıların %91,5’inin “bekar” ve %8,5’inin “evli” öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir. Öğrenciler, yaşları açısından değerlendirildiğinde, %42,4’ünün “18-20” yaş aralığında, %30,8’inin “21-23” yaş aralığında ve %26,8’inin ise, “24 ve üstü” yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların aylık gelir dağılımları incelendiğinde, %13’ünün “0-500TL”, %14’ünün “501-1000TL”, %19,4’ünün “1001-1500TL” ve %53,6’sının “1501TL ve üstü” aylık gelire sahip oldukları bulgulanmıştır.

Mezun olunan liseye yönelik dağılımlar ele alındığında, katılımcıların %38,4’ünün “Anadolu Lisesi”, %19,2’sinin “Düz Lise”, %36,3’ünün “Turizm Meslek Lisesi” ve %6,2’sinin “Diğer” liselerden mezunu olduğu tespit edilmiştir. Turist rehberi adaylarının, hangi sınıfta okuduğuna yönelik oranlar incelendiğinde, birinci sınıfların %35,8, ikinci sınıfların %21,1, üçüncü sınıfların %25,1 ve dördüncü sınıfların ise, %18’lik bir orana sahip oldukları bulgulanmıştır. Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının %84,1’i, bölümü isteyerek seçmiştir. Bölümü istemeyerek seçenlerin oranı ise, %15,9’dur. Bölümden mezun olunca rehberlik yapmak isteyen turist rehberi adaylarının oranı %82,2 iken, rehberlik yapmak istemeyen adayların oranı ise, %17,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4.1. Turist Rehberi Adayların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	F	%		F	%
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	224	53,1	Bekar	386	91,5
Erkek	198	46,9	Evli	36	8,5
Toplam	422	100	Toplam	422	100
Mezun olunan lise			Yaşınız		
Anadolu Lisesi	162	38,4	18-20	179	42,4
Düz Lise	81	19,2	21-23	130	30,8
Turizm Meslek Lisesi	153	36,3	24 ve üstü	113	26,8
Diğer	26	6,2	Toplam	422	100
Toplam	422	100	Mezun olduktan sonra rehberlik mesleğini yapma durumu		
Sınıfınız			Evet		
1. Sınıf	151	35,8	Hayır	347	82,2
2. Sınıf	89	21,1	Toplam	75	17,8
3. Sınıf	106	25,1		422	100
4. Sınıf	76	18,0	Üniversitenizin Adı		
Toplam	422	100	Akdeniz		
Bölüme İsteyerek Gelme			Anadolu	37	8,8
Evet	355	84,1	Adnan Menderes	34	8,1
Hayır	67	15,9	Bolu Abant İzzet B.	61	14,5
Toplam	422	100	Ege	25	5,9
Aylık Geliriniz			İzmir Katip Çelebi	52	12,3
0-500TL			Mersin	32	7,6
501-1000TL	55	13,0	Pamukkale	19	4,5
1001-1500TL	59	14,0	Samsun On Dokuz Mayıs	113	26,8
1501TL ve üstü	82	19,4	Toplam	17	4,0
Toplam	226	53,6		32	7,6
	422	100		422	100

4.1.1. Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular

4.2. H1: Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özellikleri İle Kişilik Özellikleri Arasında Anlamlı Bir Farklılık Vardır.

Turist rehberi adaylarının, kişilik özellikleri ile demografik özellikleri arasındaki farklılığın anlamlı farklılıklara sahip olup olmadığının belirlenebilmesi amacıyla H1 ana hipotezine bağlı olarak oluşturulan her bir alt hipoteze ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

H_{1a}: Turist rehberi adayların “cinsiyetleri” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının “kişilik özellikleri” ile “cinsiyet” değişkenleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek

amacıyla t-testi analizi yapılmıştır. Analiz sonucu Tablo 4.2’de sunulmuştur. Tablo 4.2’ye göre, kişilik özellikleri alt boyutları ile “cinsiyet” değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.2. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Cinsiyete Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Cinsiyet	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Dışadönüklük	Kadın	224	5,9196	1,29253	-,016	,987
	Erkek	198	5,9217	1,29336		
Duygusal Dengelilik	Kadın	224	5,6004	1,38212	-1,746	,082
	Erkek	198	5,8359	1,38229		
Deneyime Açıklık	Kadın	224	5,5513	1,47271	-1,762	,079
	Erkek	198	5,8056	1,48643		
Sorumluluk	Kadın	224	5,8348	1,36810	-1,621	,106
	Erkek	198	6,0505	1,35930		
Yumuşakbaşlılık	Kadın	224	5,6384	1,53467	-1,100	,272
	Erkek	198	5,8030	1,53441		

Yanıt kategorileri: 1: Tamamen katılmıyorum, ..., 7: Tamamen katılıyorum

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{1b}: Turist rehberi adayların “medeni durumları” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.3’ten de görülebileceği gibi, turist rehberi adaylarının “kişilik özellikleri” ile “medeni durum” değişkeni arasında yapılan t-testine göre anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.3. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Medeni Durumlarına Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Medeni Durum	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Dışadönüklük	Bekar	386	5,9404	1,28339	1,031	,303
	Evli	36	5,7083	1,37516		
Duygusal Dengelilik	Bekar	386	5,7189	1,36539	,389	,698
	Evli	36	5,6250	1,60524		
Deneyime Açıklık	Bekar	386	5,6826	1,46418	,545	,586
	Evli	36	5,5417	1,68767		
Sorumluluk	Bekar	386	5,9326	1,37156	-,166	,868
	Evli	36	5,9722	1,33065		
Yumuşakbaşlılık	Bekar	386	5,7098	1,53952	-,254	,800
	Evli	36	5,7778	1,50449		

Yanıt kategorileri: 1: Tamamen katılmıyorum, ..., 7: Tamamen katılıyorum

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{1c}: Turist rehberi adayların “yaşları” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Turist rehberi adayı katılımcılarının “kişilik özellikleri” ile “yaşları” arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre (Tablo 4.4.), kişilik özellikleri alt boyutlarından “Dışadönüklük” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma tablosundan (Tukey) yararlanılmıştır. Tukey testine göre, “Dışadönüklük” boyutunda “18-20” yaş grubu ile “21-23” yaş grubu arasında anlamlı farklılıklar olduğu, “21-23” yaş grubunda yer alan katılımcıların, “18-20” yaş grubundaki katılımcılara oranla bu boyuta daha fazla katıldıkları belirlenmiştir. “Yumuşakbaşlılık” boyutunda ise, anlamlı farklılığın, “18-20” yaş grubu ile “24 ve üstü” yaş grubu arasında olduğu, “24 ve üstü” yaş grubundaki katılımcıların “18-20” yaş grubundaki adaylara oranla bu boyuta daha fazla katıldıkları bulgulanmıştır.

Tablo 4.4. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Yaşlarına Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Yaş Aralığı	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Dışadönüklük	18-20	179	5,6425	1,39947	7,503	,001
	21-23	130	6,1538	1,18591		
	24 +	113	6,0929	1,14866		
Duygusal Dengelilik	18-20	179	5,6425	1,35252	,619	,539
	21-23	130	5,7038	1,37488		
	24 +	113	5,8274	1,45278		
Deneyime Açıklık	18-20	179	5,6229	1,47602	,166	,847
	21-23	130	5,6962	1,44739		
	24 +	113	5,7168	1,54382		
Sorumluluk	18-20	179	5,7598	1,42050	2,658	,071
	21-23	130	6,0923	1,29067		
	24 +	113	6,0354	1,34416		
Yumuşakbaşlılık	18-20	179	5,4050	1,62561	7,094	,001
	21-23	130	5,8500	1,44894		
	24 +	113	6,0531	1,39573		
Yanıt kategorileri: 1: Tamamen katılmıyorum, ..., 7: Tamamen katılıyorum						

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{1d}: Turist rehberi adayların “okudukları sınıf” ile “kişilik özellikleri” arasında Anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının “kişilik özellikleri” ile “okudukları sınıf” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA testine göre, “Dışadönüklük” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bulunan farklılıkların hangi sınıfta okuyan katılımcılar arasında belirlenmesi için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre, “Dışadönüklük” boyutunda “birinci sınıf” öğrenciler ile “üçüncü sınıf” öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuş ve “üçüncü sınıf” öğrencilerin, “birinci sınıf” öğrencilere nazaran bu boyuta daha fazla katıldıkları saptanmıştır.

“Yumuşakbaşlılık” boyutu ile ilgili olarak elde edilen sonuca göre, anlamlı farklılığın, “birinci sınıf” öğrenciler ile “dördüncü sınıf” öğrenciler arasında olduğu, “dördüncü sınıf” öğrencilerin bu boyuta daha fazla katıldıkları belirlenmiştir (Tablo 4.5.).

Tablo 4.5. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Okudukları Sınıfa Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Okunan Sınıf	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Dışadönüklük	1.Sınıf	151	5,6159	1,45309	4,611	,003
	2.Sınıf	89	6,0899	1,14951		
	3.Sınıf	106	6,1415	1,19673		
	4.Sınıf	76	6,0197	1,13267		
Duygusal Dengelilik	1.Sınıf	151	5,6126	1,35052	1,448	,228
	2.Sınıf	89	5,7753	1,34420		
	3.Sınıf	106	5,9151	1,28262		
	4.Sınıf	76	5,5461	1,61075		
Deneyime Açıklık	1.Sınıf	151	5,6126	1,47555	,619	,603
	2.Sınıf	89	5,7640	1,45791		
	3.Sınıf	106	5,7783	1,53542		
	4.Sınıf	76	5,5263	1,46263		
Sorumluluk	1.Sınıf	151	5,7616	1,41637	1,830	,141
	2.Sınıf	89	5,9551	1,33067		
	3.Sınıf	106	6,1651	1,26627		
	4.Sınıf	76	5,9408	1,41884		
Yumuşakbaşlılık	1.Sınıf	151	5,4338	1,64284	3,593	,014
	2.Sınıf	89	5,6573	1,52180		
	3.Sınıf	106	5,9575	1,43115		
	4.Sınıf	76	6,0066	1,38201		
Yanıt kategorileri: 1: Tamamen katılmıyorum, ..., 7: Tamamen katılıyorum						

H_{1c}: Turist rehberi adayların “aylık gelirleri” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.6 araştırmaya katılan öğrencilerin “kişilik özellikleri” ile “aylık gelir” düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini görmek için varyans analizi yapılmış ve tüm boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Varyans analizi sonuçlarının göre, “Dışadönüklük”, “Duygusal Dengelilik”, “Sorumluluk” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarında anlamlı farklılığın “0-500TL” aylık gelire sahip olan öğrenciler ile “1501 TL ve üstü” aylık gelire sahip olan öğrenciler arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, Tukey testi sonucu doğrultusunda, her dört boyutta da, “1501 TL ve üstü” aylık gelire sahip öğrencilerin “0-500TL” aylık gelire sahip olan öğrencilere oranla bu boyutlara daha fazla katıldıkları saptanmıştır.

Tablo 4.6. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Aylık Gelir	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Dışadönüklük	0-500 TL	55	4,9545	1,44745	18,147	,000
	501-1000 TL	59	5,5085	1,31795		
	1001-1500 TL	82	6,1463	1,21840		
	1501 TL ve üstü	226	6,1814	1,12953		
Duygusal Dengelilik	0-500 TL	55	4,9818	1,17837	11,407	,000
	501-1000 TL	59	5,2034	1,29028		
	1001-1500 TL	82	5,8537	1,38441		
	1501 TL ve üstü	226	5,9690	1,36672		
Deneyime Açıklık	0-500 TL	55	5,4636	1,21280	3,220	,023
	501-1000 TL	59	5,1949	1,53414		
	1001-1500 TL	82	5,8354	1,47626		
	1501 TL ve üstü	226	5,7854	1,50900		
Sorumluluk	0-500 TL	55	5,4364	1,41112	4,855	,002
	501-1000 TL	59	5,6949	1,44143		
	1001-1500 TL	82	5,8902	1,48037		
	1501 TL ve üstü	226	6,1372	1,25476		
Yumuşakbaşlılık	0-500 TL	55	4,8818	1,45921	16,133	,000
	501-1000 TL	59	5,0000	1,51145		
	1001-1500 TL	82	5,7134	1,66487		
	1501 TL ve üstü	226	6,1062	1,36129		
Yanıt kategorileri: 1: Tamamen katılmıyorum, ..., 7: Tamamen katılıyorum						

H_{1f}: Turist rehberi adayların “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” ile “kişilik özellikleri” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “kişilik özellikleri” ile “mezuniyetten sonra mesleği yapma isteği” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t-Testine göre, dört faktörde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. “Dışadönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Sorumluluk” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarındaki anlamlı farklılıkların mezuniyetten sonra mesleği yapmak isteyen öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.7.).

Tablo 4.7. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Mezuniyetten Sonra Mesleği Yapma İsteğine Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Mesleği Yapma İsteği	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Dışadönüklük	Evet	347	6,0389	1,22028	3,662	,000
	Hayır	75	5,3733	1,46834		
Duygusal Dengelilik	Evet	347	5,7709	1,36961	1,919	,056
	Hayır	75	5,4333	1,43398		
Deneyime Açıklık	Evet	347	5,8084	1,44255	4,184	,000
	Hayır	75	5,0333	1,50973		
Sorumluluk	Evet	347	6,0245	1,32619	2,687	,008
	Hayır	75	5,5267	1,48163		
Yumuşakbaşlılık	Evet	347	5,8516	1,46057	3,591	,001
	Hayır	75	5,0867	1,71514		
Yanıt kategorileri: 1: Tamamen katılmıyorum, ..., 7: Tamamen katılıyorum						

Not: p<.05; p<.01; p<.001

4.3. H2: Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özellikleri İle Çevreci Tutumları Arasında Anlamlı Bir Farklılık Vardır.

Turist rehberi adaylarının, çevreci tutumları ile demografik özellikleri arasındaki farklılığın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığının tespit edilmesi için H2 ana hipotezine bağlı olarak oluşturulan hipotezlere yönelik bulgular aşağıda bulunmaktadır.

H_{2a}: Turist rehberi adaylarının “cinsiyetleri” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının “çevreci tutumları” ile “cinsiyetleri” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t-Testi yapılmıştır (Tablo 4.8.). Buna göre, tek bir faktörde (Çevresel Düşünce) anlamlı bir farklılık olduğu ve “Erkek” turist rehberi adaylarının “Kadın” turist rehberi adaylarına oranla daha çok çevresel düşünce faktöründe yer alan ifadelerle (“Nesli tükenmekte olan canlılar çok abartılıyor, zaten doğada çok sayıda tür var, birkaçı tükense önemli değildir”, “Tarihi yerlere para harcamak yerine lüks yollar yapılırsa ülkemiz için daha faydalıdır”, “Erozyon artık ülkemizde görülmemektedir”, “Tarımda kullanılan böcek ilaçları çevre için faydalıdır”, “Orman vasfını kaybetmiş arazilerin, ülkeye gelir getirmesi amacıyla satılmasında bir sakınca yoktur”, “Milli parklarda ve ormanlarda turizm amaçlı binaların yapımına devlet izin vermelidir”, “Ev yapmak için en iyisi sulak alanlar kurutulmalı ve o bölgelerde ev yapılmalıdır”, “Ev yapmak için en iyisi sulak alanlar kurutulmalı ve o bölgelerde ev yapılmalıdır”, “Ozon tabakası özellikle Amerika üzerinde incelmış, Türkiye için bir tehlike yoktur”, “Odadan çıkarken ışığı kapatmak fazla bir enerji tasarrufu sağlamaz” ve “Dünyada, insanların hiçbir zaman kirletemeyeceği kadar çok su vardır”) katıldıkları belirlenmiştir. Buradan hareketle, “erkek” turist rehberi adayların, “kadın” turist rehberi adaylara göre çevresel düşünce boyutunda yer alan ifadelerin olumsuz olması nedeniyle, “erkek” turist rehberi adayların da olumsuz çevresel düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.8. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Cinsiyetlerine Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Cinsiyet	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Çevresel Davranış	Kadın	224	2,6762	,90272	,544	,587
	Erkek	198	2,6243	1,03969		
Çevresel Düşünce	Kadın	224	1,2147	,38884	-2,938	,004
	Erkek	198	1,3581	,58175		
Çevresel Duygu	Kadın	224	4,5854	,53204	1,758	,079
	Erkek	198	4,4839	,63974		

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{2b}: Turist rehberi adaylarının “medeni durumları” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.9., turist rehberi adaylarının “medeni durumları” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını göstermektedir. Bu farklılığın belirlenmesi için yapılan t-Testine göre, turist rehberi adaylarının “medeni durumları” ile “çevreci tutumları” arasında “çevresel davranış” boyutunu oluşturan faktörde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre, “evli” turist rehberi adayların, “bekar” turist rehberi adaylarına oranla, çevresel davranış (çevreye karşı tutum) faktöründe yer alan ifadelerle (“TV ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum”, “Çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerden takip ediyorum”, “Çevreyle ilgili konuları işleyen belgeseller izliyorum”, “Ders kitapları dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyorum”, “Çevreyle ilgili popüler dergileri takip ediyorum”, “Çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip ediyorum”, “Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım”, “Fakültede çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü katılmak isterim”, “Arkadaşlarım beni çevreye duyarlı biri olarak bilir”, “Yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre ücretsiz çalışabilirim”, “Çevre konusundaki bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum”, “Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim” ve “Daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim”) daha çok katıldıkları belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, “evli” turist rehberi adayların, “bekar” turist rehberi adaylara göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 4.9. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Medeni Durumlarına Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Medeni Durum	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Çevresel Davranış	Bekar	386	2,6092	,95681	-2,989	,003
	Evli	36	3,1090	,98944		
Çevresel Düşünce	Bekar	386	1,2624	,45502	-1,750	,088
	Evli	36	1,4924	,77639		
Çevresel Duygu	Bekar	386	4,5400	,59223	,255	,799
	Evli	36	4,5139	,52846		

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{2c}: Turist rehberi adaylarının “yaşları” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırma kapsamındaki turist rehberliği öğrencilerinin “çevreci tutumları” ile “yaşları” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek amacıyla ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 4.10.’da görülmektedir. Test sonucuna göre, üç boyutta da anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Her üç boyut için anlamlı farklılıkların hangi yaş aralıkları arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testi Scheffe’den yararlanılmıştır. Scheffe

testine göre, “Çevresel davranış” faktöründe “21-23” yaş grubundaki öğrenciler ile “24 ve üstü” yaş grubundaki öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiş ve bu farklılığın “24 ve üstü” yaş aralığındaki öğrencilerin bu boyuta yüklenen ifadelerle “21-23” yaş grubundaki öğrencilere oranla daha fazla katıldıkları saptanmıştır. “Çevresel düşünce” faktöründe “18-20” yaş grubu ile “21-23” yaş grubu arasında anlamlı farklılıklar olduğu, “18-20” yaş grubundaki öğrencilerin, “21-23” yaş grubundaki öğrencilere oranla bu boyuta yüklenen ifadelerle daha fazla katıldıkları saptanmıştır.

“Çevresel Duygu” boyutunda ise, anlamlı farklılığın, “18-20” yaş grubu ile “21-23” yaş grubu arasında olduğu, “21-23” yaş grubundaki öğrencilerin “18-20” yaş grubundaki öğrencilere oranla bu boyuta yüklenen ifadelerle (“Çevre kirliliğinden dolayı insanlara kızgınlık duyuyorum”, “Tsunami gibi doğa felaketleri son derece kaygı vericidir”, “Küresel çevre sorunları beni endişelendiriyor”, “Herhangi bir insan hayvan veya bitki türüne zarar verdiğinde çok sinirlenirim”, “Savaşlardan kaynaklanan çevre kirliliği beni çok öfkelenendiriyor”, “Hayvanlara zarar veren birini gördüğümde uyarmazsam pişmanlık duyarım”, “Her geçen gün ormanların azalmasından dolayı tedirgin oluyorum”, “Çevreye zarar verdiğimi hissettiğimde suçluluk duyarım”, “Doğada yürümek bana huzur verir”, “Herhangi bir doğa aktivitesine katılmak beni heyecanlandırır”, “Genellikle çevreye olan duyarlılığım yüzünden kendimle gurur duyarım”, “Doğa sporları yaparken mutlu olurum”, “Çevrede oluşan değişimlere karşı meraklıyım”, “Okulda çevreyle ilgili daha çok dersimiz olsa memnun olurum”, “Ailemle alışveriş merkezi yerine pikniğe gitmek bana daha çok zevk verir” ve “Doğada yalnız kalmak beni rahatlatır”) daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.10. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Yaşlarına Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Yaş Aralığı	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Çevresel Davranış	18-20	179	2,5948	,88421	3,403	,034
	21-23	130	2,5562	1,05339		
	24 +	113	2,8523	,97437		
Çevresel Düşünce	18-20	179	1,3616	,54460	4,511	,012
	21-23	130	1,1972	,35618		
	24 +	113	1,2534	,52806		
Çevresel Duygu	18-20	179	4,4403	,60624	4,988	,007
	21-23	130	4,6481	,49983		
	24 +	113	4,5653	,62547		

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{2d}: Turist rehberi adayların “okudukları sınıf” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Turist rehberi adayların “çevreci tutumları” ile “okudukları sınıf” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için yapılan varyans analizine göre, “Çevresel Düşünce” ve “Çevresel Duygu” faktörlerinde anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır (Tablo 4.11.). Bu farklılıkların hangi sınıfta okuyan turist rehberi adayları arasında olduğunun belirlenmesi için Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testine göre, “Çevresel Düşünce” ve “Çevresel Duygu” faktörlerinde anlamlı farklılıkların “birinci sınıf” turist rehberi adayları ile “ikinci sınıf” turist rehberi adayları arasında olduğu bulgulanmıştır. “Çevresel Düşünce” faktörüne yüklenen maddelere “birinci sınıf” turist rehberi adaylarının, “Çevresel Duygu” faktörüne yüklenen maddelere ise, “ikinci sınıf” turist rehberi adaylarının daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.11. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Okudukları Sınıfa Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Okunan Sınıf	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Çevresel Davranış	1.Sınıf	151	2,6740	,87394	,941	,421
	2.Sınıf	89	2,5929	1,08614		
	3.Sınıf	106	2,5682	,97090		
	4.Sınıf	76	2,7935	,99966		
Çevresel Düşünce	1.Sınıf	151	1,3871	,55808	3,875	,009
	2.Sınıf	89	1,1941	,38841		
	3.Sınıf	106	1,2221	,44608		
	4.Sınıf	76	1,2596	,50183		
Çevresel Duygu	1.Sınıf	151	4,3849	,62542	6,027	,001
	2.Sınıf	89	4,6594	,44554		
	3.Sınıf	106	4,6415	,55079		
	4.Sınıf	76	4,5543	,64115		

H_{2e}: Turist rehberi adayların “aylık gelirleri” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Katılımcıların “çevreci tutumları” ile “aylık gelir”leri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Bu analize yönelik sonuçlar Tablo 4.12.’de sunulmaktadır. Bu farklılıkların belirlenmesi için çoklu karşılaştırma testi olan Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testine göre, “Çevresel Düşünce” ve “Çevresel Duygu” faktörlerinde anlamlı farklılıklar belirlenmiş ve her iki faktörde de anlamlı farklılığın “0-500TL” aylık gelire sahip olan öğrenciler ile “1001-1500TL” aylık gelire sahip olan öğrenciler arasında olduğu tespit edilmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre, “Çevresel Düşünce” faktörüne yüklenen maddelere “0-500TL” aylık gelire sahip olan katılımcıların, “Çevresel Duygu” faktörüne yüklenen maddelere ise, “1001-1500TL” aylık gelire sahip katılımcıların daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.12. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Aylık Gelir	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Çevresel Davranış	0-500 TL	55	2,8797	,72822	1,654	,176
	501-1000 TL	59	2,5997	,88271		
	1001-1500 TL	82	2,5122	1,14212		
	1501 TL ve üstü	226	2,6607	,96801		
Çevresel Düşünce	0-500 TL	55	1,6397	,49422	13,425	,000
	501-1000 TL	59	1,3267	,46573		
	1001-1500 TL	82	1,1630	,42418		
	1501 TL ve üstü	226	1,2265	,48623		
Çevresel Duygu	0-500 TL	55	4,1852	,70874	10,073	,000
	501-1000 TL	59	4,4269	,51632		
	1001-1500 TL	82	4,6357	,55013		
	1501 TL ve üstü	226	4,6170	,54961		

H₂: Turist rehberi adayların “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” ile “çevreci tutumları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmada yer alan turist rehberi adayların “çevreci tutumları” ile “mezuniyetten sonra mesleği yapma isteği” durumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek amacıyla t-Testi yapılmış ve “Çevresel Düşünce” ve “Çevresel Duygu” boyutlarında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Bu analizlere yönelik bulgular Tablo 4.13’te verilmiştir. Tabloya göre, her iki boyuttaki anlamlı farklılıkların mezuniyetten sonra mesleği yapmak isteyen turist rehberi adayların lehine sonuçlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.13. Turist Rehberi Adayların Çevreci Tutumları ile Mezuniyetten Sonra Mesleği Yapma İsteğine Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Mesleği Yapma İsteği	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Çevresel Davranış	Evet	347	2,6908	,96868	1,780	,076
	Hayır	75	2,4718	,95386		
Çevresel Düşünce	Evet	347	1,2332	,44882	-3,651	,000
	Hayır	75	1,5079	,61732		
Çevresel Duygu	Evet	347	4,5784	,53453	2,473	,015
	Hayır	75	4,3500	,76014		

Not: p<.05; p<.01; p<.001

4.4. H₃: Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özellikleri İle Çevreci Davranışları Arasında Anlamlı Bir Farklılık Vardır.

Turist rehberi bölümü öğrencilerin, çevreci davranışları ile demografik özellikleri arasındaki farklılığın istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığının tespit edilmesi için H₃ ana hipotezine bağlı olarak geliştirilen alt hipotezlere ilişkin bulgular bu kısımda yer almaktadır.

H_{3a}: Turist rehberi adaylarının “cinsiyetleri” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.14., araştırmaya katılan turist rehberliği bölümü öğrencilerinin “çevreci davranışları” ile “cinsiyetleri” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan t-Testi sonuçlarını göstermektedir. Tabloya göre, araştırmaya katılan turist rehberliği bölümü öğrencilerinin “çevreci davranışları” ile “cinsiyetleri” arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.14. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Cinsiyetlerine Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Cinsiyet	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Çevreci Davranış	Kadın	224	3,1520	,70679	1,195	,233
	Erkek	198	3,0657	,77790		
Yanıt kategorileri: 1: Hiçbir zaman, ..., 5: Her zaman						

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{3b}: Turist rehberi adaylarının “medeni durumları” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Öğrencilerin “medeni durumları” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılığın mevcudiyetinin belirlenmesi için t-testi yapılmış ve bu teste yönelik sonuçlar Tablo 4.15.’te sunulmuştur. Tabloya göre, öğrencilerin “medeni durumları” ile “çevreci davranışları” arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre, “evli” öğrencilerin “bekar” öğrencilere oranla, çevreci davranışa sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.15. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Medeni Durumlarına Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Medeni Durum	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Çevreci Davranış	Bekar	386	3,0763	,73638	-3,229	,001
	Evli	36	3,4889	,69735		
Yanıt kategorileri: 1: Hiçbir zaman, ..., 5: Her zaman						

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{3c}: Turist rehberi adaylarının “yaşları” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Turist rehberi adaylarının “çevreci davranışları” ile “yaşları” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 4.16.’da sunulmuştur. Buna göre, çevreci davranış ile turist rehberi adaylarının yaşları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farklılıkların hangi yaş aralıkları arasında olduğunu bulgulamak için çoklu karşılaştırma testi Tukey’den yararlanılmıştır. Tukey

testine göre, “Çevreci davranış” faktöründeki anlamlı farklılığın “18-20” yaş grubundaki turist rehberi adayları ile “24 ve üstü” yaş grubundaki turist rehberi adayları arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiş ve bu farklılığın “24 ve üstü” yaş aralığındaki turist rehberi adayların bu faktöre yüklenen ifadelerle “18-20” yaş grubundaki turist rehberi adaylarına oranla daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.16. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Yaşlarına Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Yaş Aralığı	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Çevreci Davranış	18-20	179	3,0349	,66156	5,324	,005
	21-23	130	3,0496	,78084		
	24 +	113	3,3040	,78550		
Yanıt kategorileri: 1: Hiçbir zaman, ..., 5: Her zaman						

Not: p<.05; p<.01; p<.001

H_{3d}: Turist rehberi adayların “okudukları sınıf” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Turist rehberliği bölümü öğrencilerinin, “çevreci davranışları” ile “okudukları sınıf” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, turist rehberliği bölümü öğrencilerinin, “çevreci davranışları” ile “okudukları sınıf” arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 4.17. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Okudukları Sınıfa Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Okunan Sınıf	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Çevreci Davranış	1.Sınıf	151	3,0546	,64736	1,893	,130
	2.Sınıf	89	3,0640	,79473		
	3.Sınıf	106	3,1047	,76200		
	4.Sınıf	76	3,2895	,80735		
Yanıt kategorileri: 1: Hiçbir zaman, ..., 5: Her zaman						

H_{3e}: Turist rehberi adayların “aylık gelirleri” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “çevreci davranışları” ile “aylık gelir” durumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için ANOVA testinden yararlanılmıştır. Tablo 4.18.’den de görülebileceği gibi, yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin “çevreci davranışları” ile “aylık gelir” durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.18. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Tablosu

Faktör	Aylık Gelir	N	Ort.	S. Sapma	F	Anlam Düzeyi
Çevreci Davranış	0-500 TL	55	3,0409	,59954	1,272	,283
	501-1000 TL	59	3,0407	,64943		
	1001-1500 TL	82	3,0293	,82809		
	1501 TL ve üstü	226	3,1770	,75978		
Yanıt kategorileri: 1: Hiçbir zaman, ..., 5: Her zaman						

H_{3f}: Turist rehberi adayların “mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği” ile “çevreci davranışları” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Turist rehberi adayların “çevreci davranışları” ile “mezuniyetten sonra mesleği yapma isteği” durumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan t-Testi sonucuna göre, istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır. Bu sonuca göre, mezuniyetten sonra mesleği yapmak isteyen turist rehberi adaylarının, mezuniyetten sonra mesleği yapmak istemeyen turist rehberi adaylarına oranla çevreci davranış boyutuna yüklenen maddelere daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.19. Turist Rehberi Adayların Çevreci Davranışları ile Mezuniyetten Sonra Mesleği Yapma İsteğine Göre t-Testi Tablosu

Faktör	Mesleği Yapma İsteği	N	Ort.	S. Sapma	t. değeri	Anlam Düzeyi
Çevreci Davranış	Evet	347	3,1553	,74144	2,631	,009
	Hayır	75	2,9087	,71127		
Yanıt kategorileri: 1: Hiçbir zaman, ..., 5: Her zaman						

Not: p<.05; p<.01; p<.001

4.5. H₄: Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasında ilişki vardır.

Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasındaki ilişkinin derecesi ve yönünü belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi, bir değişkenin iki veya ikiden fazla değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi ortaya koymak ve var olan ilişkinin düzeyi ve yönünü belirlemeye yarayan bir testtir (Kalaycı, 2016: 115). Korelasyon analizinde Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Pearson korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değerler almaktadır ($-1 \leq r \leq +1$). Değişkenler arasındaki korelasyon katsayısı (r) 0,00-0,19 arasında ise, değişkenler arasında ilişki yok veya çok düşük; 0,20-0,39 arasında ise, zayıf (düşük) ilişki; 0,40-0,69 arasında ise, orta düzeyde ilişki; 0,70-0,89 arasında ise, kuvvetli (yüksek) ilişki; 0,90-1,00 arasında ise, çok kuvvetli ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Alpar, 2016: 419). Tablo 4.20. turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasındaki

korelasyona ilişkin bulguları sunmaktadır. Tabloya göre, turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($r = -0,080$; $p > 0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 4.20. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Çevreci Tutumları Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Kişilik Özellikleri	Çevreci Tutum (n=422)
Pearson Korelasyon	,080
Anlamlılık (Çift yönlü)	,102
Korelasyon $p > ,05$ olduğundan anlamlı değildir (2 yönlü)	

4.6. H5: Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında ilişki vardır.

Tablo 4.21., turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik sonuçları göstermektedir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin derecesi ve yönünü belirlemek için korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Korelasyon analizi sonucuna göre, turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($r = 0,016$; $p > 0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4.21. Turist Rehberi Adayların Kişilik Özellikleri ile Çevreci Davranışları Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Kişilik Özellikleri	Çevreci Davranış (n=422)
Pearson Korelasyon	,016
Anlamlılık (Çift yönlü)	,743
Korelasyon $p > ,05$ olduğundan anlamlı değildir (2 yönlü)	

4.7. H6: Turist rehberi adayların kişilik özelliklerinin, çevreci tutumları üzerinde etkisi vardır.

Tablo 4.22, araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin çevreci tutumları üzerinde etkisi olup olmadığını göstermektedir. Tablodan da görüldüğü gibi, kişilik özelliklerinin çevreci tutumun 0,006'sını ($F = 2,686$; $p > 0,102$) açıklamaktadır. Bu verilerden hareketle, dışadönüklük ($p > 0,05$), duygusal dengelilik ($p > 0,05$), deneyime açıklık ($p > 0,05$) ve yumuşakbaşlılık ($p > 0,05$) alt boyutlarının istatistiksel olarak çevreci tutumları üzerine bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Sorumluluk ($p < 0,05$) alt boyutunda ise, çevreci tutum üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, H6 hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Bulgular, genel

olarak değerlendirildiğinde, turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin çevreci tutumlarını %06 oranında etkilediği söylenebilir.

Tablo 4.22. Turist Rehberi Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Çevreci Tutumlarına Etkisi

Değişken	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standart Katsayılar		Sig.
	β	Std. Hata	β	t	
Sabit	2,863	,103		27,708	,000
Dışadönüklük	,027	,015	,088	1,818	,070
Duygusal Dengelilik	,008	,014	,028	,581	,561
Deneyime Açıklık	,015	,013	,057	1,178	,239
Sorumluluk	,029	,014	,101	2,079	,038
Yumuşakbaşlılık	,011	,013	,042	,857	,392
R= 0,080; R2= 0,006; Düzeltilmiş R2= 0,004; F=2,686; Sig=0,102					

4.8. H7: Turist rehberi adayların kişilik özelliklerinin, çevreci davranışları üzerinde etkisi vardır.

Turist rehberi adayların kişilik özelliklerinin çevreci davranışları üzerinde etkisinin belirlenmesi için regresyon analizi yapılmış ve bu yönelik sonuçlar Tablo 4.23'te sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, turist rehberi adayların kişilik özellikleri çevreci davranışının 0,000'ını ($F=,107$; $p>0,743$) açıklamaktadır. Bu verilere göre, dışadönüklük ($p>0,05$), duygusal dengelilik ($p>0,05$), deneyime açıklık ($p>0,05$), sorumluluk ($p>0,05$) ve yumuşakbaşlılık ($p>0,05$) alt boyutlarının istatistiksel olarak çevreci davranışları üzerine bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla, H7 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 4.23. Turist Rehberi Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Çevre Davranışına Etkisi

Değişken	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standart Katsayılar		Sig.
	β	Std. Hata	β	t	
Sabit	3,049	,193		15,808	,000
Dışadönüklük	,007	,028	,012	,256	,798
Duygusal Dengelilik	-,001	,026	-,002	-,040	,968
Deneyime Açıklık	-,008	,024	-,016	-,333	,739
Sorumluluk	,016	,026	,030	,619	,536
Yumuşakbaşlılık	,018	,024	,038	,772	,441
R= 0,016; R2= 0,000; Düzeltilmiş R2= -,002; F=,107; Sig=0,743					

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacıyla tez çalışması, Türkiye’de 2021 ve 2022 yılında lisans düzeyinde Turizm/Turist Rehberliği eğitimi yürüten ve başarı sıralamalarına göre ilk ona giren Devlet Üniversitelerindeki Turizm/Turist Rehberliği bölümü öğrencileri ile yapılan araştırma sonuçlarına dayanmaktadır. Turist rehberi adayların üzerinde yapılan bu çalışmada, turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri, çevreci tutum ve çevreye yönelik davranışları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada, belirlenen örnekleme giren öğrencilerle online ve yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Tez çalışmasında cevap aranan hipotezlere yönelik elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan bulgular ve bu bulgular doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır.

Araştırmaya katılan turist rehberi adayların demografik özellikleri incelendiğinde katılımcıların %53’ünü “kadınlar” ve %47’sini “erkekler” oluşturmuştur. Öğrencilerin %91,55’inin “bekar” ve %8,5’inin ise, “evli” olduğu, %42,4’ünün “18-20”, %30,8’inin “21-23” ve %26,8’inin ise, “24 ve üstü” yaş aralığında oldukları belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin, hangi liseden mezun olduklarına yönelik dağılımlara bakıldığında, öğrencilerin %38,4’ünün “Anadolu Lisesi”, %36,3’ünün “Turizm Meslek Lisesi” ve %19,2’sinin ise, “Düz Lise” mezunu olduğu bulgulanmıştır. Turist rehberi adaylarının, okudukları sınıf ele alındığında, birinci sınıfların yaklaşık %36, ikinci sınıfların %21, üçüncü sınıfların %25 ve dördüncü sınıfların ise, %18’lik bir orana sahip oldukları tespit edilmiştir. Turist rehberi adaylarının %84’ünün turizm rehberliği bölümünü isteyerek seçtiği ve bölümden mezun olunca rehberlik yapmak isteyen turist rehberi adaylarının oranının ise, %82,2 olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin aylık gelir durumları incelendiğinde, en yüksek oranın %53,6’sı ile “1501TL ve üstü” aylık gelire sahip olan öğrencilere ait olduğu saptanmıştır. Bunu, %19,4’lük bir oranla “1001-1500TL”, %14’lük bir oranla “501-1000TL” ve %13’lük bir oranla “0-500TL” aylık gelire sahip olan öğrencilerin izlediği belirlenmiştir.

Turizm rehberliği öğrencilerinin kişilik özellikleri ile çevreci tutum ve davranışlarına yönelik araştırmada yedi ana hipotez ve bu hipotezlere ait alt hipotezler geliştirilmiştir. Öğrencilerin “kişilik özellikleri” ile “cinsiyet” ve “medeni durum” değişkenleri arasında bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda “kişilik özellikleri” ile “cinsiyet” ve “medeni durum” değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır. Çalışmanın “H1 Ana Hipotezi” altında yer alan H1_a ve H1_b hipotezleri reddedilmiştir. Elde edilen bulgu Temizkan & Arı’nın (2019) çalışmasını desteklerken, Ateş, Kabakulak & Pelit’in (2019) çalışması ile örtüşmemektedir.

Tez çalışmasının örnekleminde yer alan turizm rehberliği öğrencilerin “kişilik özellikleri” ile “yaşları” arasında yapılan varyans analizine göre, kişilik özellikleri alt boyutlarından “Dışadönüklük” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu bu farklılıkların Tukey testine göre, “Dışadönüklük” boyutunda “21-23” yaş grubu, “Yumuşakbaşlılık” boyutunda ise, “24 ve üstü” yaş grubundaki öğrencilerin lehine olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, çalışmanın “H1 Ana Hipotezi” altında yer alan H1_c hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Bu bulgu Yıldız & Kılıç’ın (2020) çalışmasını desteklemektedir.

Öğrencilerin “kişilik özellikleri” ile “okudukları sınıf” arasındaki anlamlı farklılıkların belirlenmesi amacıyla yapılan ANOVA testine göre, “Dışadönüklük” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu, bu farklılıkların “Dışadönüklük” boyutunda “üçüncü sınıf” öğrencilerin lehine gerçekleşirken, “Yumuşakbaşlılık” boyutunda ise, “dördüncü sınıf” öğrencilerin lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Buna göre, tez çalışmasının “H1 Ana Hipotezi” altında geliştirilen H1_d hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Söz konusu bulgu Alkaya, Öztürk & Yağcı’nın (2020) çalışmasını desteklemektedir.

Turizm rehberliği öğrencilerin “kişilik özellikleri” ile “aylık gelir” düzeylerindeki farklılıkların belirlenmesinde kullanılan varyans analizi sonucuna göre, tüm boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Tüm boyutlardaki anlamlı farklılığın, “1501 TL ve üstü” aylık gelire sahip olan öğrencilerin “0-500TL” aylık gelire sahip olan öğrencilere oranla bu boyutlara daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir. Tez çalışmasının “H1 Ana Hipotezi” altında yer alan H1_e hipotezi kabul edilmiştir. Elde edilen bulgu Yıldız & Kılıç’ın (2020) çalışmasını desteklerken, Temizkan & Ceyhanlı’nın (2020) çalışması ile örtüşmemektedir.

Turist rehberi adayların “kişilik özellikleri” ile “mezuniyetten sonra mesleği yapma isteği” arasındaki anlamlı farklılığın, yapılan t-Testine göre, dört boyutta ortaya çıktığı belirlenmiştir. “Dışadönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Sorumluluk” ve “Yumuşakbaşlılık” boyutlarındaki anlamlı farklılıkların mezuniyetten sonra mesleği yapmak isteyen öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, çalışmanın “H1 Ana Hipotezi” altında geliştirilen H1_f hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Bu bulgu Çınar & Yenipınar (2019) ile Pelit & Kabakulak’ın (2019) çalışmalarını desteklerken, Köroğlu’nun (2014) çalışması ile örtüşmemektedir.

Araştırmaya katılan turist rehberi öğrencilerinin, çevreci tutumları ile demografik özellikleri arasındaki farklılıkların varlığının veya yokluğunun belirlenmesi için H2 hipotezi geliştirilmiştir. Katılımcı öğrencilerin “çevreci tutumları” ile “cinsiyetleri” arasındaki farklılığın belirlenmesinde t-Testi uygulanmış ve “Çevresel Düşünce” faktöründe anlamlı bir farklılık bulunduğu, “Erkek” turist rehberi öğrencilerin “Kadın” turist rehberi öğrencilerine oranla daha çok çevresel düşünceye sahip oldukları vurgulanabilir. Bu bulgudan hareketle, “H2 Ana Hipotezi” altında yer alan H2_a hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Elde edilen bu bulgu, Kement &

Demirci'nin (2017) çalışmasını desteklerken, Hess-Quimbata & Pavel'in (1996) çalışması ile örtüşmemektedir.

Öğrencilerin, "medeni durumları" ile "çevreci tutumları" arasında "çevresel davranış" boyutunda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, "evli" öğrencilerin, "bekar" öğrencilere göre çevreye yönelik daha olumlu bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Buna göre, tez çalışmasının "H2 Ana Hipotezi" altında yer alan H2_b hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Söz konusu bulgu Bayram'ın (2017) çalışmasını desteklemektedir.

Turist rehberi adayların "çevreci tutumları" ile "yaşları" arasındaki anlamlı farklılıkların yapılan varyans analizine göre, tüm boyutlarda gerçekleştiği saptanmıştır. "Çevresel davranış" boyutunda, "24 ve üstü" yaş aralığındaki turist rehberi adayların diğer yaş aralığındaki turist rehberi öğrencilere nazaran daha çevreci davranış sergilerken, "Çevresel düşünce" boyutunda, "18-20" yaş aralığındaki turist rehberi adayların diğer yaş aralığındaki turist rehberi adaylarına oranla daha çevreci düşünceye sahip oldukları tespit edilmiştir. Öte yandan, "Çevresel Duygu" boyutunda, "21-23" yaş aralığındaki turist rehberi adayların çevreye yönelik daha duygusal bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Buradan hareketle, tez çalışmasının "H2 Ana Hipotezi" altında yer alan H2_c hipotezi kabul edilmiştir. Bu bulgu Triandis & Suh'un (2002) çalışmasını desteklemektedir.

Örnekleme içinde yer alan adayların "çevreci tutumları" ile "okudukları sınıf" arasında iki boyutta anlamlı bir farklılık olduğu bulgulanmıştır. Farklılıkların hangi sınıfta okuyan adaylar arasında olduğunun belirlenmesi için ileri istatistik Scheffe testinden faydalanılmıştır. Buna göre, "birinci sınıf" adayların, diğer sınıflarda okuyan adaylara oranla daha çok çevresel düşünceye değer verdikleri belirlenmiştir. Öte yandan, "ikinci sınıf" adayların diğer sınıflarda okuyan adaylara göre, daha çok çevresel duyguya değer verdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, çalışmanın "H2 Ana Hipotezi" altında yer alan H2_d hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Elde edilen bulgu Köroğlu'nun (2014) çalışmasını desteklerken, Çeşmeci, Çalışkan & Özsoy'un (2020) çalışması ile örtüşmemektedir.

Turist rehberi adayların "çevreci tutumları" ile "aylık gelir" durumları arasındaki anlamlı farklılığı ortaya koymak için varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, "Çevresel Düşünce" ve "Çevresel Duygu" boyutlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Scheffe testine göre, "Çevresel Düşünce" boyutuna "0-500TL" aylık gelire sahip olan turist rehberi adayların, diğer aylık gelir düzeyindeki turist rehberi adaylarına oranla daha çok katılım sağladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte, "Çevresel Duygu" boyutuna, "1001-1500TL" aylık gelire sahip turist rehberi adayların diğer aylık gelir düzeyindeki turist rehberi adaylarına oranla daha çok katılım sağladıkları daha fazla katıldıkları saptanmıştır. Dolayısıyla, "H2 Ana Hipotezi" altında geliştirilen H2_e hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Edilinen bulgu Karakuş, Selim, Ardahanlıoğlu,

Öze & Çınar'ın (2016) çalışmasını desteklerken, Özoğul'un (2017) çalışması ile örtüşmemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “çevreci tutumları” ile “mezuniyetten sonra mesleği yapma isteği” durumları arasındaki anlamlı farklılıkların belirlenmesi için t-Testi yapılmış ve iki boyutta anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. “Çevresel Düşünce” ve “Çevresel Duygu” boyutlarındaki anlamlı farklılıkların mezuniyetten sonra mesleği yapmak isteyen öğrencilerin lehine sonuçlandığı saptanmıştır. Bu sonuca göre, “H2 Ana Hipotezi”ne bağlı geliştirilen H2_f hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Varılan bulgu Buchta & Skiert'in (2009) çalışmasını desteklemektedir.

Turist rehberi adaylarının çevreci davranışları ile demografik özellikleri arasındaki farklılığın tespit edilmesi için H3 hipotezi ve bu hipoteze ilişkin alt hipotezler geliştirilmiştir. Buna göre, turist rehberi adayların “çevreci davranışları” ile “cinsiyetleri” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla t-Testi yapılmış ve turist rehberi adayların “çevreci davranışları” ile “cinsiyetleri” arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır. Bu bulgudan hareketle, H3 Ana Hipotezine bağlı geliştirilen H3_a hipotezi reddedilmiştir. Elde edilen bulgu Jamaliah, Mgonja, Alazaizeh & Powell'in (2021) çalışmalarını desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “medeni durumları” ile “çevreci davranışları” arasındaki farklılığın yapılan t-Testi sonucuna göre, “evli” öğrencilerin “bekar” öğrencilere oranla, daha çevreci davranışlara sahip oldukları belirlenmiştir. Dolayısıyla, “H3 Ana Hipotezi” altında geliştirilen H3_b hipotezi kabul edilmiştir. Söz konusu bulgu Soylu'nun (2019) çalışmasını desteklerken, İpar'ın (2018) çalışması ile örtüşmemektedir.

Turist rehberliği öğrencilerin “çevreci davranışları” ile “yaşları” arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testine göre, “çevreci davranış” ile turist rehberliği öğrencilerinin yaşları arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırma testi Tukey'e göre, “Çevreci davranış” boyutundaki anlamlı farklılığın “24 ve üstü” yaş aralığındaki turist rehberliği öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle, H3 Ana Hipotezi'ne bağlı geliştirilen H3_c hipotezi kabul edilmiştir. Bu bulgu Ay & Ecevit'in (2005) ve Yılmaz, Çelik & Yağızer'in (2009) çalışmalarını desteklemektedir.

Araştırmaya katılan adayların, “çevreci davranışları” ile “okudukları sınıf” ve “aylık gelir” durumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının ortaya konulması için ANOVA testi yapılmış olup, adayların “çevreci davranışları” ile “okudukları sınıf” ve “aylık gelir” durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, H3 Ana Hipotezi altında yer alan H3_d ve H3_e hipotezleri reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “çevreci davranışları” ile “mezuniyetten sonra mesleği yapma isteği” arasındaki anlamlı farklılığın ortaya konulması için t-Testi yapılmış olup, mezuniyetten sonra mesleği yapmak isteyen öğrencilerin, mezuniyetten sonra mesleği yapmak

istemeyen öğrencilere nazaran daha çevreci davranışa sahip oldukları saptanmıştır. Dolayısıyla, “H3 Ana Hipotezi”ne bağlı geliştirilen H3_f hipotezi kabul edilmiştir. Elde edilen bulgu Şahin & Acun’un (2016) çalışmasını desteklemektedir.

Turizm rehberliği öğrencilerin kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasındaki ilişkinin derecesi ve yönünü belirlemek için yapılan korelasyon analizine göre, turizm rehberliği öğrencilerin kişilik özellikleri ile çevreci tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($r = -0,080$; $p > 0,05$) tespit edilmiştir. Bu bulguya istinaden, H4 hipotezi reddedilmiştir. Söz konusu bulgu Pe’er, Goldman & Yavetz’in (2007) çalışmasını desteklemektedir.

Araştırmaya katkı sağlayan turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında bir ilişki olup olmadığına ilişkin korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, araştırmaya katkı sunan turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci davranışları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($r = 0,016$; $p > 0,05$) belirlenmiştir. Dolayısıyla, H5 hipotezi reddedilmiştir. Tespit edilen bulgu Perrotta, Moseley & Cantu’nun (2008) ve Sadık & Çakan’ın (2010) çalışmasını desteklemektedir.

Turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin çevreci tutumları üzerinde etkisi olup olmadığının belirlenmesi için regresyon analizi yapılmış olup, analize göre, turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin çevreci tutumun 0,006’sını ($F = 2,686$; $p > 0,102$) açıkladığı saptanmıştır. Kişilik özelliklerinin alt boyutlarından dışadönüklük ($p > 0,05$), duygusal dengelilik ($p > 0,05$), deneyime açıklık ($p > 0,05$) ve yumuşakbaşlılık ($p > 0,05$) alt boyutlarının istatistiki olarak çevreci tutumlar üzerine bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Sorumluluk ($p < 0,05$) alt boyutunda ise, çevreci tutum üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu ortaya konulmuştur. Turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin çevreci tutumları %06 oranında etkilediği ifade edilebilir. Buradan hareketle, H6 hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Elde edilen bulgu Pe’er, Goldman & Yavetz’in (2007) çalışmasını desteklemektedir.

Örneklem içinde yer alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin çevreci davranışları üzerinde bir etkisi olup olmadığının ortaya konulması amacıyla yapılan regresyon analizine göre, öğrencilerin kişilik özellikleri çevreci davranışının 0,000’ını ($F = 1,107$; $p > 0,743$) açıklamaktadır. Öğrencilerin, kişilik özelliklerinin tüm alt boyutlarının ($p > 0,05$) istatistiki olarak çevreci davranışları üzerine bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulguya göre, H7 hipotezi reddedilmiştir. Belirlenen bulgu Hirsh & Dolderman (2007) ve Hirsh’in (2010) çalışmalarını desteklemektedir.

Elde edilen bulgulara göre, turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile demografik özellikleri için oluşturulan “H1 Ana Hipotezi” altında yer alan H1_a ve H1_b hipotezleri reddedilmiş; H1_c, H1_d ve H1_f hipotezleri kısmen kabul edilmiş ve H1_e hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreci tutumları ile demografik özelliklerine yönelik geliştirilen “H2 Ana Hipotezi”ne bağlı oluşturulan H2_a, H2_b, H2_d, H2_e ve H2_f hipotezleri kısmen kabul edilmiş ve H2_c hipotezi kabul edilmiştir.

Turist rehberliği öğrencilerin çevreci davranışları ile demografik özelliklerine dair oluşturulan “H3 Ana Hipotezi” altında geliştirilen H3_a, H3_d, ve H3_e hipotezleri reddedilmiş, buna istinaden, H3_b, H3_c ve H3_f hipotezleri kabul edilmiştir.

Turist rehberi adayların kişilik özellikleri ile çevreci tutumları ile çevreci davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan H4 Hipotezi ve H5 Hipotezi reddedilmiştir. Bununla birlikte, araştırmaya katılan turizm rehberliği öğrencilerin kişilik özelliklerinin çevreci tutumları ve çevreci davranışları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik geliştirilen hipotezlerden H6 Hipotezi kısmen kabul edilmiş ve H7 Hipotezi reddedilmiştir.

Kişilik özellikleri, kişinin temel değerlerinin bir sonucudur. Mesleki eğitim ise kişiyi seçmiş olduğu meslekte çalışmak için hazırlar. Emek yoğun bir sektör olması nedeniyle turizm sektörü, güçlü kişilik özelliklerine sahip olan turist rehberi adaylarının mesleği icra etmeleri ve sürdürmeleri konusunda yardımcı olmaktadır. Turist rehberleri turistler ile en çok vakit geçiren ve onlarla iletişim kuran, etkileşime giren ve aynı ortamı paylaşan bireyler olduklarından turist rehberlerinin kişilik özelliklerinin pozitif yönde olması çok değerlidir. Turist rehberleri kişilik özelliklerinin testler ve araştırmalar sonucu negatif yönde bulgularla sonuçlanması durumunda turist rehberlerinin bu durumları ile ilgili kişisel çıkarımlar yapmasını sağlayan araştırmaların kendileri ile paylaşılması çok önem arz etmektedir.

Turizmin sürdürülebilirliği açısından çevreci tutum tüm paydaşları yakından ilgilendirmektedir. Başta turist rehberlerinin çevreci tutumu, çevreye karşı duyarlı olmaları, turistlere sunulmak amacıyla çevreye ilgili güncel bilgilerden haberdar olması ve çevreci tutumun pozitif taraflarını turistlerle paylaşması çok önemlidir.

Turist rehberinin çevreci davranışlarının bilinmesi tura katılan bireylerin çevrelerine, doğaya, ekosisteme nasıl çevre dostu davranışlarına öncülük edebilir. Turist rehberleri turistlerin tatilde iken oraya nasıl uyum sağlamaları konusunda yardımcı olabilir. Böylece turistler çevreye karşı daha bilinçli ve sorumluluk sahibi davranışlar deneyimleyebilirler. Sonuç olarak, turist rehberi adayların kişilik özellikleri, çevreci tutum ve davranışlarının bilinmesi, turist rehberi adaylarına iş imkanı sunacak turizm endüstrisindeki tüm hizmet sağlayıcılara yardımcı olacağı kaanati gelişmiştir.

Araştırma sonucunda gelecek araştırmacılar için öneriler aşağıdaki gibidir;

Tez çalışmasının sınırlılıklarından biri, araştırmanın turist rehberi adaylara yönelik yapılmış olmasıdır. Dolayısıyla, aynı çalışma, mezun turist rehberi öğrencilerle, eylemli ve eylemsiz turist rehberleri ile de yapılabilir. Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemi olarak tasarlanmış ve kolayda örnekleme yöntemi ile veri toplanmıştır. Gelecekte, farklı örnekleme

teknikleri ile çalışma yapılabileceği gibi, nitel araştırma yöntemi tasarlanarak da çalışma yapılarak, turist rehberlerinin çevreci tutum ve davranışlarına yönelik daha detaylı çalışmalar yapılabilir. Öte yandan, ulusal alanda bu konu ile ilgili alana yönelik çalışmaların sınırlı olması nedeniyle, araştırmacılar tarafından bu konunun çalışması literatüre katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- [1] Ahipaşaoğlu, S. & Çeltek, E. (2006). *Sürdürülebilir kırsal turizm*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- [2] Ak, S., Kargiglioğlu, Ş. & Erkol Bayram, G. (2019). Turist rehberliği mesleği. Zengin B., Erkol Bayram, G. & Batman, O. (Ed). *Turist Rehberliği Mesleği Dünyu Bugünü Yarını içinde*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [3] Alkaya, S., Öztürk, H. M. & Yağcı, K. (2020). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin çevre kimliklerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (2), 1179-1195.
- [4] Almacık, Ü. (2010). Çevreci yönelim, çevre dostu davranış ve demografik özellikler: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (20), 507-532.
- [5] Alpar, R. (2016). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlilik-güvenirlilik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [6] Asmadili, M., Asmadili, V. U., & Yüksek, G. (2018). Turist rehberlerinin liderlik rollerine ilişkin bakış açılarının belirlenmesi: Eskişehir örneği. *Academia Publishing*, 1-12.
- [7] Atak, H. (2013). On maddeli kişilik ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50, 312-319.
- [8] Ateş, M., Kabakulak, A. & Pelit, E. (2021). Turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumlarına etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Travel and Tourism Research*, 18, 87-101.
- [9] Avrupa Turist Rehberleri Birliği (1986). 25.05.2021 tarihinde <https://fegtouristguides.com> adresinden alınmıştır.
- [10] Ay, Canan & Ecevit, Z. (2005). Çevre bilinçli tüketiciler. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10, 238-263.
- [11] Aydın, F. (2013). Üniversite öğrencilerinin çevre kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26), 25-44.
- [12] Baloğlu, S. (1998). An empirical investigation of attitude theory for tourist destinations: A comparison of visitors and nonvisitors . *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 22(3), 211-224.
- [13] Batman, O., Yıldırğan, R. & Demirtaş, N. (2001). *Turizm rehberliği*. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- [14] Bayat, G. (2019). Beş faktör kişilik özellikleri ve konaklama işletmeleri çalışanları kişilik özelliklerinin iş doyumu düzeyleri üzerindeki etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3, 1575-1588.
- [15] Bayrak, B. (2019). *Fen bilgisi ve biyoloji öğretmen adaylarının çevresel davranışlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [16] Beş Büyük Kişilik Kuramı (2021). 25.06.2021 tarihinde [https://tr.wikipedia.org/wiki/Beş_büyük_kişilik_kuramı_\(psikoloji\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Beş_büyük_kişilik_kuramı_(psikoloji)) adresinden alınmıştır.

- [17] Black, R., & Ham, S. (2009). Improving the quality of tour guiding: Towards a model for tour guide certification. *Taylor and Fransis Online Journal*, 178-195.
- [18] Black, R. & Weiler, B. (2005). Quality assurance and regulatory mechanisms in the tour guiding industry: a systematic review. *Journal of Tourism Studies*, 16(1), 24-37.
- [19] Bodur, M., & Sarıgöllü, E. (2005). Environmental sensitivity in a developing country: consumer classification and implications. *Sage Journals*, 37(4), 487-510.
- [20] Boyle, A. & Arnott, A. (2004). What tour guide stories can tell us about learning, education and training: A case study in the top end of the Northern Territory. *Journal Creating Tourism Knowledge*, 14, 86-94.
- [21] Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Araştırma Makaleleri*, 1(2), 93-111.
- [22] Buchta, K. & Skierr, M. (2009). Expectations of tourism and recreation students towards the course of education. *Pol. J. Sport Tourism*, 16, 251-260.
- [23] Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- [24] Büyükkuru, M. & Aslan, Z. (2016). Turist rehberlerinin iletişim becerilerinin turistlerin tur deneyimi üzerine etkisi: Nevşehir ilinde bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 338-354.
- [25] Can, A. (2020). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (9. bs.). Ankara: Pegem Yayınları.
- [26] Ceylan, U. (2020). Farklı kişilik özelliklerinin turizmde sürdürülebilir çevre davranışlarına etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(1), 74-84.
- [27] Cohen, M. J. (1986). Agitated behaviors in the elderly: I. A conceptual review. *Journal of the American Geriatrics Society*, 34(10), 711-721.
- [28] Costa, M. T. & McCrae, R. R. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: A revision of the NEO personality inventory. *Elsevier & Books*, 12(9), 887-898.
- [29] Çalışır, G. (2015). Kişilerarası iletişimde kullanılan bir araç olarak sosyal medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Humanities Sciences*, 10(3), 115-144.
- [30] Çalışkan, M. (2002). *Yetişkinlerde çevre duyarlılığını etkileyen etmenler: KKTC Lefke örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [31] Çapar, G., Toksöz, D. & Dönmez, B. (2018). Turizm rehberliği alanında yapılan akademik çalışmaların incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 1(2), 57-73.
- [32] Çeşmeci, N., Çalışkan, N. & Özsoy, A. (2020). Turizm rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 852-869.
- [33] Çetin, G., & Kızıllırmak, İ. (2012). Türk turizmde kokartlı turist rehberlerinin mevcut durumunun analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 307-318.

- [34] Çınar, B. & Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 153-162.
- [35] Çınar, B. & Toksöz, D. (2020). Turist rehberliğinde hikâyeleştirme ve mekânların tüketimi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 3(1), 1-17.
- [36] Çirmin, H. (1995). *Turizm ve turist rehberliğinin ABC'si*. Antalya: Akdeniz Kitabevi.
- [37] Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding: Image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 783-800.
- [38] Dal, V., & Eroğlu, H. (2015). Farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin risk algılarının tüketici davranışı açısından incelenmesi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 361-385.
- [39] Değirmenci, B. (2020). Çevresel bilinç ile çevresel bağlılık ilişkisinin "demografik özellikler" bağlamında incelenmesi. *Balkan Ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 1-13.
- [40] Değirmencioğlu, A. Ö. (1998). Türkiye'de turizm rehberliği eğitime bir yaklaşım. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 189-196.
- [41] Demirgil, Z. & Erdem, R. (2019). Meslek ve kişilik etkileşiminin büyük beşli ve RIASEC modeli çerçevesinde değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 231-245.
- [42]. Demirdelen, D., Dinçer, M. Z. & İstanbullu Dinçer, F. (2020). Airbnb aracılığıyla konaklama yapan misafirlerin memnuniyet düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik netnografik bir araştırma. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 4(1), 1-14.
- [43] Deveci, B. (2020). *Beş faktör kişilik özelliklerinin iş doyumu ve yaşam doyumuna etkisi: turist rehberleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- [44] Digman, J. M. (1990). Personality structure: emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417-440.
- [45] Doğal Çevre (2021). 25.06.2021 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Doğalçevre>. adresinden alınmıştır.
- [46] Dünya Rehberler Federasyon Örgütü (WFTGA). (2003). 29.05.2021 tarihinde <https://wftga.org> . adresinden alınmıştır.
- [47] Erbasan, Ö., & Erkol, M. (2020). Sınıf öğretmenlerinin çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranış düzeylerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(24), 2443-2471.
- [48] Eren, E. (2015). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- [49] Esen, F. (2019). Çevre kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri. *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 1(3), 52-58.
- [50] Eser, S., Çakıcı, A. C., Babat, D. & Kızıllırmak, İ. (2019). Turlarda teknoloji kullanımı: Turistler ve turist rehberleri gözüyle bir değerlendirme. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 22(41), 465-480.

- [51] Eser, Z. & Duman, F. C. (2006). Film teşvikli turizm ve pazarlama unsurları üzerine kavramsal bir çalışma. *SOİD Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 3(4), 17-25.
- [52] Field, A. (2000). *Discovering statistics using SPSS for windows*. London, Thousand Oaks, Sage Publications.
- [53] Fu, J., Bixian, M., Guoying, S., GanZhang, G., Xinming, W., Ping'an, P., Xianming, X., Rong, R., Fanzhong, C., Xianzhi, P., Zhishi, W. & Uwa, T. (2003). Persistent organic pollutants in environment of the Pearl River Delta, China: an overview. *Chemosphere Journal*, 52(9), 1411-1422.
- [54] Geray, C. (1998). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler. *Türki İdare Dergisi*, 70(421), 323-346.
- [55] Geva, A. & Goldman, A. (1991). Satisfaction measurement in guided tours. Elsevier Journals & Books *Annals of Tourism Research*. 18(2), 177-185.
- [56] Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26.
- [57] Gosling, S. D., Rentfrow, P. J. & Swann, B. J. (2003). Investigation of School Burnout and School Attachment among Secondary School Students. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 37(6), 504-528.
- [58] Gurbetoğlu, A. (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-48.
- [59] Güneş, N., & Şengül, N.Ç. (2017). Antik dönemden günümüze turist rehberliği. (ed: Ö. Güzel Altıntaş. V. & Şahin. İ.). *Turist rehberliği araştırmaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [60] Güngör, C. B. & Kutay, Y. (2022). Lise öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 29-46.
- [61] Gürbüz, S. & Bayık, M. E. (2019). Motivasyon, deneyime açıklık ve örgütsel bağlılık: değişime ilişkin tutumların aracılık rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34 (Özel Sayı), 4-21.
- [62] Gürüz, D. & Eğinli, A. T. (2012). *Kişilerarası iletişim: bilgiler-etkiler-engeller* (3. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- [63] Güzel, F. Ö. & Köroğlu, Ö. (2015). Turist rehberlerinin mesleklerine yönelik pozitif ve negatif yönlü algılarının içerik analizi yöntemi ile belirlenmesi. *Ç.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(1), 155-174.
- [64] Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann, W. B. Jr. (2003). Construct validation of a short five-factor model instrument. *European Journal of Psychological Assessment*, 23(3), 166-175.
- [65] Gümüş, D. F. & Arıkan, S. I. (2018). *Turist rehberleri ve kişilik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [66] Hess-Quimbata, G. & Pavel, M. (1996). Assessing an environmental attitude development model: factors influencing the environmental attitudes of college students. Paper presented at the *American Education Research Association Conference*: April 8-12, 1996, New York.
- [67] Hirsh, J. B. (2010). Personality and environmental concern. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 245-248.

- [68] Hirsh, J. B., & Dolderman, D. (2007). Personality predictors of consumerism and environmentalism: A preliminary study. *personality and individual differences. American Psychological Association*, 43, 1583-1593.
- [69] Işıldar, G. (2008). Meslek yüksekokulları boyutunda çevre eğitiminin çevreci yaklaşımlar ve davranışlar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 759-778.
- [70] İnanç, B. & Yerlikaya, E. (2015). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- [71] İpar, M. S. (2018). *Turistlerin yeşil otel tercihlerine yönelik algıları, çevreci davranış eğilimleri ve davranışsal niyetlerle ilişkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- [72] İrigüler, F. & Güler, M. (2016). Emotional labor of tourist guides: how does it affect their job satisfaction and burnout levels?. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 11(42), 113-123.
- [73] Jamaliah, M. M., Mgonja J. T., Alazaizah, M. M., & Powell, R. B. (2021). How does interpretive tour guiding promote tourists' pro-environmental behaviour? Evidence from Tanzania. *Tourism Recreation Research*.1-15. DOI: 10.1080/02508281.2021.1992953.
- [74] Kabakulak, A. (2019). Turizm rehberliği öğrencilerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği, *Turist Rehberliği Dergisi*, 2(1), 18-30.
- [75] Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Günümüzde insan ve insanlar* (13. bs.). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- [76] Kalaycı, Ş. (2006). *"Faktör analizi", SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. İkinci Basım. Ankara: Asil Yayın.
- [77] Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- [78] Kaptan, S. (1991). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.
- [79] Karacaoğlu, S. & Sert, A. N. (2018). Turist rehberlerinin mesleki sorunları üzerine bir araştırma: Kapadokya örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 81-99.
- [80] Karakuş, N., S., Ardahanlıoğlu, Z. R., Özer, Ö., & Çınar, İ. (2016). Awareness of vocational school students towards environment and nature conservation. *Journal of Human Sciences*, 13 (3), 4058-4071.
- [81] Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (35. bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [82] Kaygalak, Çelebi, S. & Kırlar, Can, B. (2019). Turizm Rehberliği alanında yapılan makalelerin bibliyometrik analizi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3(2), 213-223.
- [83] Kement, Ü., & Demirci, B. (2017). Ekolojik farkındalığın çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi: turizm eğitimi alan öğrenciler üzerine bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 135-148.
- [84] Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to proenvironmental behaviour?. *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260.

- [85] Kozak, N., Kozak, M. A., & Kozak, M. (2009). *Genel turizm ilkeler-kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [86] Köroğlu, Ö. (2013). Turist rehberlerinin iş yaşamındaki rolleri üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 91-112.
- [87] Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 137-157.
- [88] Köroğlu, Ö. & Avcıkurt, C. (2014). Turist rehberlerinin motivasyonu ile performansı arasındaki ilişkinin belirlenmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 45-60.
- [89] Köroğlu, Ö., Güzel, F. Ö., & Ünal, C. (2018). Turist rehberlerinin rollerine dayanan metaforik turist algısı. Hacıoğlu, C. Avcıkurt, A. Kılıç ve H. U. Yıldırım (Ed.) *Turist Rehberliği Üzerine Güncel Araştırmalar* içinde (ss. 307-326). Ankara: Detay Yayıncılık.
- [90] Köroğlu, A., Köroğlu, Ö., Şalk, S. & Dumanlı, Ş. (2018). Turist rehberlerinin yorumlayıcı rollerine yönelik algılarının betimsel analiz yöntemiyle belirlenmesi. N. Hacıoğlu, C. Avcıkurt, A. Kılıç ve H. U. Yıldırım (Ed.) *Turist Rehberliği Üzerine Güncel Araştırmalar* içinde (ss. 342-359) Ankara: Detay Yayıncılık.
- [91] Köse, S., Sayar, K., Ak, İ., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kırpınar, İ., Reeves, R., Przybeck, T. & Cloninger, C. R. (2004). Mizaç ve karakter envanteri (Türkçe TCI): geçerlik, güvenirliği ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 14, 107-131.
- [92] Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- [93] McAdams, Dan P. (1997). A conceptual history of personality psychology, *Handbook of Personality Psychology*, 3-39.
- [94] McDonnell, I. (2001). The role of the tour guide in transferring cultural understanding. *University of Technology Sidney School of Leisure, Sport and Tourism Working Paper Series*, 1-14.
- [95] Mısırlı, İ. (2002). Turizm sektöründe meslek standartları ve mesleki belgelendirme sistemi (Sertifikasyon). *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, 13(1), 39-55.
- [96] Millon, T., & Davis, R. O. (1996). *Disorders of personality: DSM-IV and Beyond*. New York: John Wiley & Sons.
- [97] Nakip, M. (2003). *Pazarlama araştırmaları teknikler ve (SPSS Destekli) uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [98] Nakip, M. (2005). *Pazarlama araştırmalarına giriş (SPSS Destekli)*. (2. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [99] Odabaşı, Y., & Barış, G. (2016). *Tüketici davranışları*. İstanbul: Mediacat Yayınları.
- [100] Odabaşı, Y. & Barış, G. (2002). *Tüketici davranışları*. İstanbul: Mediacat Yayınları.
- [101] Pickton, D. & Broderick, A. (2005). *Integrated marketing Communications* (2nd ed.). London: Pearson Education Limited.

- [102] Özoğul, G. (2017). *Profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile mesleki bağlılık arasındaki ilişki üzerine psikolojik sermayenin aracılık etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- [103] Özsoy, A., & Tayfun, A. (2020). Profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile sundukları hizmet kalitesi arasındaki ilişki. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1101-1116.
- [104] Özsoy, E., & Yıldız, G. (2013). Kişilik kavramının örgütler açısından önemi: Bir literatür taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- [105] Öztürk, Ö. (2019). *Türkiye’de çevrecilik ve çevre söylemlerinin içeriği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [106] Pe'er, S., Goldman, D. & Yavetz, B. (2007). Environmental literacy in teacher training: attitudes, knowledge, and environmental behavior of beginning students. *The Journal of Environmental Education*, 39(1), 45-59.
- [107] Pelit, E. & Kabakulak, A. (2019). Effects of tourist guides personal traits on job attitude and job satisfaction a study in Turkey. *PODIUM Sport, Leisure and Tourism Review*, 8 (3), 364–381.
- [108] Perrotta, B. D., Moseley, C. & Cantu, L. E. (2008). Preservice teachers’ perceptions of the environment: does ethnicity or dominant residential experience matter?. *The Journal of Environmental Education*, 39 (2), 21-31.
- [109] Polat, T. (2001). *Seyahat işletmelerinde profesyonel turist rehberliği, rehberlik mesleğinin sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir alan araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- [110] Purutçuoğlu, E. (2008). *Üniversite öğrencilerinin demografik özellikleri ve materyalist eğilimleri ile çevreye yönelik tutum ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [111] Rabotić, B. (2010). Professional tourist guiding: the importance of interpretation for tourist experiences, *20th Biennial International Congress: New Trends in Tourism and Hotel Management*, Opatija (Croatia), (06-08 Mayıs 2010). 1-11.
- [112] Sadık, F. & Çakan, H. (2010). Biyoloji bölümü öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre sorunlarına yönelik tutum düzeyleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 351-365.
- [113] Sarı, B. (2018). Mizaç özellikleri ve gelişime etkileri. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry Special Topics*, 4 (1), 5-9.
- [114] Sayiner, B., Savaşan, E., Sizen, D. & Köknel, Ö. (2007). Yükseköğretim gençliğinin benlik algısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: İstanbul Ticaret Üniversitesi örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 253-265.
- [115] Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2005). *Theories of personality* (8. bs.). USA: Thomson Wadsworth.

- [116] Schultz, P.W., Shriver, C., Tabanico, J. J., & Khazian, A. M. (2004). Implicit connections with nature. *Journal of Environmental Psychology*, 24 (1), 31-42.
- [117] Serinikli, N. (2021). Üniversite öğrencilerinin cam tavan algıları ile beş faktör kişilik özellikleri ilişkisi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 16-28.
- [118] Sığırı, Ü., & Gürbüz, S. (2011). Akademik başarı ve kişilik ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1), 30-48.
- [119] Smith, J., Guimond, F. A., Bergeron, J., St-Amand, J., Fitzpatrick, C., & Gagnon, M. (2021). Changes in students' achievement motivation in the context of the COVID-19 pandemic: A function of extraversion/introversion?. *Education. Sciences*, 11(30), 1-8.
- [120] Somer, O. (1998). Türkçede kişilik özelliğini tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13 (42), 17-32.
- [121] Somer, O., Korkmaz, M. & Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanteri'nin geliştirilmesi-I: ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 21-33.
- [122] Soylu, Y. (2019). *Doğal destinasyonlarda rekreatif faaliyetlere katılan ziyaretçilerin çevreci davranış ve çevreci satın alma davranışı: Kapadokya, Köprülü Kanyon ve Kazdağları örnekleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- [123] Soysal, A. (2008). Çalışma yaşamında kişilik tipleri: bir literatür taraması. *Ankara Çimento İşverenler Dergisi*, 22(1), 4-19.
- [124] Steg, L., & Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: an integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, 29, 309-317.
- [125] Stern, P. C. (2000). Psychology and the science of human-environment interactions. *American Psychologist Journal*, 55 (5), 523-530.
- [126] Şahin, S., & Acun, A. (2016). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları. *Journal of Social Sciences*, 15(2), 563-580.
- [127] Şama, E. (2003). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 99-110.
- [128] Tabak, G. (2017). *Turistlerin çevre dostu tutumlarının çevreye duyarlı turistik ürün satın alma niyeti üzerine etkisi: Nevşehir ilinde bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- [129] Tanrısever, C., Bektaş, İ., & Koç, D. E. (2019). Dünyada turist rehberliği eğitimi. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 2(1), 44-56.
- [130] Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4, 154-177.
- [131] Temizkan, S. P., & Arı, Ö. (2019). Turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin mesleğin gerekleri açısından değerlendirilmesi. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 2(1), 65-79.
- [132] Temizkan R., & Ceyhanlı K. (2020). Turizm lisans öğrencilerinin ekolojik ayak izi farkındalıkları. *Turizm Akademik Dergisi*, 7(2), 203-223.

- [133] Tetik, N. (2006). *Türkiye’de profesyonel turist rehberliği ve müşterilerin turist rehberlerinden beklentilerinin analizi (Kuşadası Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- [134] The World Bank. (2021). 30.06.2021 tarihinde www.worldbank.org/tr/country/world_population. adresinden alınmıştır.
- [135] Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- [136] Timur, S., & Yılmaz, M. (2013). Çevre davranış ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlanması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 317-333.
- [137] Topçu, F. (2017). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde beş faktör kişilik özelliklerinin yordayıcı etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- [138] Triandis, H. C., & Suh, E. M. (2002). Cultural influences on personality. *Annual Reviews of Psychology*, 53, 133-60.
- [139] Turist Rehberliği Meslek Kanunu (2012). 20.05.2021 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 20.05.2021. Adresinden alınmıştır.
- [140] Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği. (2012). 20.05.2021 tarihinde <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264061/turist-rehberligi-meslek-yonetmeliği.html>. adresinden alınmıştır.
- [141] Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği. (2013). 20.05.2021. tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/>. adresinden alınmıştır.
- [142] Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2021). 20.05.2021. tarihinde <https://webdosya.csb.gov.tr/db/bolu/icerikler/cevre-20180222082618.pdf>. adresinden alınmıştır.
- [143] Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu. (1937). 20.05.2021. tarihinde <https://www.turing.org.tr/turingin-tarihcesi/>. adresinden alınmıştır.
- [144] Türküm, A. S. (2004). *Çağdaş yaşamda kişilik ve kişilerarası ilişkiler*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- [145] What Tourist Guide?. (2003). 20.05.2021 tarihinde <https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide/>. adresinden alınmıştır.
- [146] Wong A. P., Jackson Z. S., Nili N., LeClerc Y. & Strauss, B. H. (2003). Characterization of vein graft remodelling. *FASEB Journal*, 17 (4), A268-A269.
- [147] Yaraş, E., Akın, E., & Şakacı, B. K. (2011). Tüketicilerin çevre bilinci düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Öneri Dergisi*, 9 (35), 117-126.
- [148] Yaşaroğlu, C., & Akdağ, M. (2013). İlköğretim birinci kademe için çevreye yönelik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 253-275.

- [149] Yenen, Ş. (2002). Turist rehberliği eğitiminde, niteliksel ve niceliksel planlamada turizm bakanlığı, yüksek öğretim kurumu ve meslek kuruluşları arasında işbirliğinin önemi, *Turizm Eğitimi Konferansı - Workshop*. Ankara, 257-273.
- [150] Yenipınar, U., & Zorkirişci, A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde turist rehberliği eğitimi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 111-136.
- [151] Yenipınar, U., & Kardaş, K. (2019). Turizm Rehberliği bölümleri müfredat geliştirme önerisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, 14, 1-26.
- [152] Yenipınar, U., Bak, E., & Çapar, G. (2014). Turist Rehberliği meslek kanununun, meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısı ile değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 86-114.
- [153] Yenipınar, U., Bak, E., Çınar, B., Birdir Sahilli, S., & Çapar, G. (2016). Turizm rehberliği bölümü lisans öğrencilerinin “Turist Rehberliği” mesleğine ilişkin algılarının metaforlarla analizi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 17, 1287-1296.
- [154]. Yılmaz, V., Çelik, H., E., & Yağizer, C. (2009). Çevresel duyarlılık ve çevresel davranışın ekolojik ürün satın alma davranışına etkilerinin yapısal eşitlik modeliyle araştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-14.
- [155] Yu, X., Weiler, B., & Ham, S. (2002). Intercultural communication and mediation: A framework of analysing intercultural competence of Chinese tour guides. *Journal of Vacation Marketing*, 8, 75-87.

EKLER**EK 1. VERİ TOPLAMA ARACI****TURİST REHBERİ ADAYLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE ÇEVRECİ TUTUM VE DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ, ANKET FORMU***Sayın Katılımcı,*

Elinizdeki anket, Turist Rehberi Adaylarının Kişilik Özellikleri ile Çevreci Tutum ve Davranışlarını Belirlenmek için, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı'nda yazılmakta olan bir yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler, sadece bilimsel amaçlarla kullanılacak olup, kesinlikle **GİZLİ** tutulacaktır. **Katılım, gönüllülük esasına bağlı olup, anketten istediğiniz zaman çekilebilirsiniz.** İşbirliğiniz ve katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarız.

Doç. Dr. Sevda BİRDİR**Gizem****DERİNALP**Mersin Üni. Turizm Fakültesi
ABD.

Mersin Üniv. SBE. Turizm Rehberliği

Lütfen, her ifadeyi kişilik özelliklerinizi yansıtmaya durumunuza göre işaretleyerek belirtiniz.	Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kendimi dışa dönük, istekli olarak görürüm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
2. Kendimi eleştirel, kavgacı olarak görürüm.*	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
3. Kendimi güvenilir, öz disiplinli olarak görürüm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
4. Kendimi kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan olarak görürüm.*	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
5. Kendimi yeni yaşantılara açık, karmaşık olarak görürüm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
6. Kendimi çekingen, sessiz olarak görürüm.*	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
7. Kendimi sempatik, sıcak olarak görürüm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
8. Kendimi altüst olmuş, dikkatsiz olarak görürüm.*	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
9. Kendimi sakin, duygusal olarak dengeli görürüm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
10. Kendimi geleneksel, yaratıcı olmayan olarak görürüm.*	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦

Aşağıda Çevre Tutum Ölçeği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi çevreye karşı tutumunuzu yansıtmaya derecesine göre işaretleyerek belirtiniz (a).	Hiçbir Zaman	Çok az	Arasıra	Çoğunlukla	Her Zaman
1. TV ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum.	①	②	③	④	⑤
2. Çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerden takip ediyorum.	①	②	③	④	⑤
3. Çevreyle ilgili konuları işleyen belgeseller izliyorum.	①	②	③	④	⑤
4. Ders kitapları dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyorum.	①	②	③	④	⑤
5. Çevreyle ilgili popüler dergileri takip ediyorum.	①	②	③	④	⑤
6. Çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip ediyorum.	①	②	③	④	⑤
7. Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım.	①	②	③	④	⑤
8. Fakültede çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü	①	②	③	④	⑤

katılmak isterim.					
9. Arkadaşlarım beni çevreye duyarlı biri olarak bilir.	①	②	③	④	⑤
10. Yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre ücretsiz çalışabilirim.	①	②	③	④	⑤
11. Çevre konusundaki bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
12. Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
13. Daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim.	①	②	③	④	⑤

Aşağıda Çevre Tutum Ölçeği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi çevreye karşı düşüncenizi yansıtmaya derecesine göre işaretleyerek belirtiniz(b).	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Nesli tükenmekte olan canlılar çok abartılıyor, zaten doğada çok sayıda tür var, birkaçı tükense önemli değildir.	①	②	③	④	⑤
2. Tarihi yerlere para harcamak yerine lüks yollar yapılırsa ülkemiz için daha faydalıdır.	①	②	③	④	⑤
3. Erozyon artık ülkemizde görülmemektedir.	①	②	③	④	⑤
4. Tarımda kullanılan böcek ilaçları çevre için faydalıdır.	①	②	③	④	⑤
5. Orman vasfını kaybetmiş arazilerin, ülkeye gelir getirmesi amacıyla satılmasında bir sakınca yoktur.	①	②	③	④	⑤
6. Milli parklarda ve ormanlarda turizm amaçlı binaların yapımına devlet izin vermelidir.	①	②	③	④	⑤
7. Ev yapmak için en iyisi sulak alanlar kurutulmalı ve o bölgelerde ev yapılmalıdır	①	②	③	④	⑤
8. Çevre kendi kendini temizlediği için insanların atıkları problem olmaz.	①	②	③	④	⑤
9. Ozon tabakası özellikle Amerika üzerinde incelmış, Türkiye için bir tehlike yoktur.	①	②	③	④	⑤
10. Odadan çıkarken ışığı kapatmak fazla bir enerji tasarrufu sağlamaz.	①	②	③	④	⑤
11. Dünyada, insanların hiçbir zaman kirletemeyeceği kadar çok su vardır.	①	②	③	④	⑤

Aşağıda Çevre Tutum Ölçeği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi çevreye yönelik duygunuzu yansıtmaya derecesine göre işaretleyerek belirtiniz(c)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Çevre kirliliğinden dolayı insanlara kızgınlık duyuyorum.	①	②	③	④	⑤
2. Tsunami gibi doğa felaketleri son derece kaygı vericidir.	①	②	③	④	⑤
3. Küresel çevre sorunları beni endişelendiriyor.	①	②	③	④	⑤
4. Herhangi bir insan hayvan veya bitki türüne zarar verdiğinde çok sinirlenirim.	①	②	③	④	⑤
5. Savaşlardan kaynaklanan çevre kirliliği beni çok öfkeliyor.	①	②	③	④	⑤
6. Hayvanlara zarar veren birini gördüğümde uyarmazsam pişmanlık duyarım.	①	②	③	④	⑤
7. Her geçen gün ormanların azalmasından dolayı tedirgin oluyorum.	①	②	③	④	⑤
8. Çevreye zarar verdiğimi hissettiğimde suçluluk duyarım.	①	②	③	④	⑤

9. Doğada yürümek bana huzur verir.	①	②	③	④	⑤
10. Herhangi bir doğa aktivitesine katılmak beni heyecandırır.	①	②	③	④	⑤
11. Genellikle çevreye olan duyarlılığım yüzünden kendimle gurur duyarım.	①	②	③	④	⑤
12. Doğa sporları yaparken mutlu olurum.	①	②	③	④	⑤
13. Çevrede oluşan değişimlere karşı meraklıyım.	①	②	③	④	⑤
14. Okulda çevreyle ilgili daha çok dersimiz olsa memnun olurum.	①	②	③	④	⑤
15. Ailemle alışveriş merkezi yerine pikniğe gitmek bana daha çok zevk verir.	①	②	③	④	⑤
16. Doğada yalnız kalmak beni rahatlatır.	①	②	③	④	⑤

Aşağıda Çevre Davranış Ölçeği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi çevreye karşı davranışınızı yansıtan derecesine göre işaretleyerek belirtiniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
1. Çevresel sorunları yetkililere bildiririm.	①	②	③	④	⑤
2. Gazete ve plastik şişe gibi atıkları geri dönüşüm toplama noktalarına götürürüm.	①	②	③	④	⑤
3. Medyaya çevresel sorunlar hakkında mektuplar gönderirim.	①	②	③	④	⑤
4. Depozitosu olan meşrubat şişelerini geri veririm.	①	②	③	④	⑤
5. Kullanılmış kağıtları müsvedde kağıdı olarak yeniden kullanırım.	①	②	③	④	⑤
6. Daha önceden alışveriş poşeti olarak kullanılmış naylon poşetleri tekrar kullanırım.	①	②	③	④	⑤
7. "Çevre dostu" ürünleri satın alırım (ozon dostu spreiler, geri dönüşüm paketi olan ürünler ve ekonomik boy ürünler).	①	②	③	④	⑤
8. Halka açık yerlerin korunması ve temizlenmesi için kampanyalara katılırım.	①	②	③	④	⑤
9. Kullanılmayan elektrikli cihazları ve ışıkları kapatarak elektrik tasarrufu sağlarım.	①	②	③	④	⑤
10. Evde su tasarrufu yaparım (dişlerimi fırçalarken veya bulaşık yıkarken musluğu kapatırım vb.)	①	②	③	④	⑤
11. Halka açık alanlara çöp atan veya çevreye zarar veren insanları uyarırım.	①	②	③	④	⑤
12. İnsanların halka açık yerlere attıkları çöpleri toplayıp çöp kutusuna atarım.	①	②	③	④	⑤
13. Kullanılmış pilleri çöp kutusu yerine piller için uygun toplama kutularına koyarım.	①	②	③	④	⑤
14. Odadan çıkarken klima vb. cihazları açık bırakırım.	①	②	③	④	⑤
15. Dışarıdayken kuş seslerini, hayvanları ve çiçekleri fark ederim.	①	②	③	④	⑤
16. Çevre kirliliğini önlemek için düzenlenen kampanyalarda görev alırım.	①	②	③	④	⑤
17. Bir çevre organizasyonunda aktif olarak görev alırım.	①	②	③	④	⑤
18. Günlük gazete veya dergilerdeki çevre konularıyla ilgili makaleleri okurum.	①	②	③	④	⑤
19. Çevre ve doğa ile ilgili televizyon programlarını izlerim.	①	②	③	④	⑤
20. Doğa yürüyüşü ve geziler yaparım.	①	②	③	④	⑤

Demografik Özellikleriniz**1. Cinsiyetiniz** : ☐ Kadın ☐ Erkek

2. Medeni Durumunuz :	☐ Bekar	☐ Evli														
3. Yaşınız :	☐ 18-20	☐ 21-23	☐ 24 +													
4. Sınıfınız :	☐ 1. Sınıf	☐ 2. Sınıf	☐ 3. Sınıf	☐ 4. Sınıf												
5. Bölüme isteyerek gelme durumu :	☐ Evet	☐ Hayır														
6. Üniversitenizin adı :	☐ Akdeniz Üniversitesi			☐ Anadolu Üniversitesi	☐ Ege Üniversitesi	☐ İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	☐ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	☐ Pamukkale Üniversitesi	☐ Balıkesir Üniversitesi	☐ Mersin Üniversitesi	☐ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	☐ Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi				
7. Aylık Geliriniz :	☐ 0-500 TL	☐ 501-1000 TL	☐ 1001-1500 TL	☐ 1501 TL ve üstü												
8. Memleketiniz :																
9. Mezun olduğunuz lise:	☐ Anadolu Lisesi													☐ Düz lise	☐ Turizm Meslek Lisesi	☐ Diğer
10. Mezun olduktan sonra rehberlik mesleğini yapmayı düşünüyorum:	☐ Evet													☐ Hayır		

Teşekkürler

EK 2. ETİK KURUL ONAY BELGESİ

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı :

E-mail :

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Yüksek Lisans	Turizm Rehberliği	Mersin Üniversitesi	2019-2022
Lisans	Turizm İşletmeciliği	Mersin Üniversitesi	2006-2012

Bildiriler

1. Birdir, S., & Derinalp, G. (2021). Destinasyonlarda Yeni Ürün Geliştirme ve İnovasyon. *Turizmde Geleceği Anlamak: Akıllı Turizm, Hazırlıklar ve Çözümler Kongresi*. 25-27 Haziran 2021, Nevşehir, 141-160.
2. Yenipınar, U., & Derinalp, G. (2021). Silifke ve İznik Ekümenik Konsil Kararları ve Sonuçları. *IV. Ulusal Turist Rehberliği Kongresi*. Mersin, 4-5 Kasım 2021, Mersin, 275-281.

Kitap Bölümü

1. Derinalp, G. (2022). Çukurova Turistik Otelciler Birliği. *Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. Cilt IV. Ankara: Detay Yayıncılık.

İş Deneyimi

- 2012 -2019 - Muhasebe- Planlama Uzman Yard. – THY DO&CO Ankara İkram Hizmetleri
- 2010- Kahvaltı Şefliği – U.S.A . The Claremont Hotel
- 2007-2009 - Kahvaltı Şefliği – Swissotel Göcek Marina Resort